

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2016 - 30 stp
Institutt for landskapsplanlegging

Dyrkingsprosjekt i Botanisk hage og Tøyenparken

- En arena for sosialisering og læring

Urban farming in The Botanical Garden and
Tøyenparken

- An arena for socialization and learning

Kristine Holte
Landskapsarkitektur

Dyrkingsprosjekt i Botanisk hage og Tøyenparken
- En arena for sosialisering og læring

BIBLIOTEKSSIDE

Tittel:

Dyrkingsprosjekt i Botanisk hage og Tøyenparken
- En arena for sosialisering og læring

Title:

Urban farming in The Botanical Garden and Tøyenparken
- An arena for socialization and learning

Forfatter:

Kristine Holte

Hovedveileder:

Tone Lindheim

Sidetall: 116

Opplag: 6

Emneord:

Botanisk hage, Tøyen, Tøyenparken, Tøyensatsingen, dyrkingsprosjekt, sosialisering, læring, lokalt engasjement, historisk forbindelse

Keywords:

Botanisk hage, Tøyen, Tøyenparken, Tøyensatsingen, urban farming, socialization, learning, local engagement, historical connection

Bilder, diagrammer, figurer, kart og illustrasjoner er produsert av studenten der annet ikke er oppgitt.

FORORD

Etter fire år som student ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet avslutter denne masteroppgaven min utdannelse innen landskapsarkitektur. Oppgaven utgjør 30 studiepoeng.

Jeg har i flere år vært engasjert i urban dyrking og det seneste året har jeg vært med på å starte opp et dyrkingslag i mitt nabolag. Gjennom dette arbeidet har jeg blitt kjent med nye flotte mennesker, utvekslet kunnskap, og fått en sterkere tilknytning til min bydel. Alle de positive opplevelsene jeg har hatt rundt denne prosessen er noe jeg vil videreformidle, og det har vært en viktig motivasjon for mitt valg av oppgave.

I bydel Tøyen ønsker befolkningen en tryggere, renere og grønnere bydel med flere gode sosiale møteplasser. Botanisk hage er en viktig institusjon på Tøyen og jeg ønsket å utforske hvordan Botanisk hage kan benyttes som utgangspunkt for et dyrkingsprosjekt, som kan gi noe tilbake til nærmiljøet og til andre som besøker Tøyen.

Jeg vil takke veilederen min, Tone Lindheim, for gode innspill og tilbakemeldinger gjennom semesteret. Takk til venner og familie som har lest korrektur. I tillegg må jeg rette en stor takk til medstudentene Kristian Olsen Årseth og Carol Wong for alle "profesjonelle meninger" og gode humør i kontorfellesskapet "Øssa". Og selvfølgelig en stor takk til min lille familie som har støttet meg gjennom hele studietiden. Dette hadde jeg ikke klart uten dere!

Kristine Holte
Oslo, våren 2016

INNHOOLD

Biblioteksside	4
Forord	5
Sammendrag /abstract	7

Innledning

Bakgrunn og utgangspunkt	8
Problemstilling og mål	9
Avgrønsing og relevans	10
Metode og oppbygging	11
Begrepsavklaring	12

Del 1 Introduksjon

Botanisk hage	15
Tøyensatsingen	15
Planprogram for Tøyenparken	16
Områdeløft Tøyen	16
Lokalt engasjement	16
Avtale om Munch-avtalen/diagram	17

Del 2 Fortid

Hagens historie	19
Portnerstuene	21
Botanisk hage i bybildet	22
Oppsummering og refleksjon	24

Del 3 Nåtid

Beskrivelse av området	27
Dagens bruk	28
Skolene i området	29
Beboere i området	29
Overordnet stedsanalyse	30
Oppsummering analyser	35
Premisser for utforming	35
Delområder i oppgaveområdet	36

Del 4 Delanalyser og løsningsforslag

Strategier for utforming	39
Overordnet plan	40
Dyrkingsprosjektet	42
Analyse delområde 3	48
Løsningsforslag delområde 3: Kafeen	52
Analyse delområde 4 Løsningsforslag delområde 4: Skolehagen	58
Analyse delområde 5 Løsningsforslag delområde 5: Forbindelsen	64
Analyse delområde 6 Løsningsforslag delområde 6: Krysset	70
Analyse delområde 1 Løsningsforslag delområde 1 Blytts gate	76
Analyse delområde 2 Løsningsforslag delområde 2 Besøkshagen	90
Analyse delområde 7 Løsningsforslag delområde 7 Parsellhagen	102

Del 5 Oppsummering

Oppsummering og refleksjon	111
Plan av ny situasjon	112
Kilder	114

SAMMENDRAG

Tøyensatsingen har siden 2013 vært en avtalefestet strategi for å bedre levekårene til beboerne på Tøyen. Botanisk hage grenser til området som inkluderes i Tøyensatsingen og er en viktig del av grønnstrukturen i området. Sammen med Tøyenparken gir Botanisk hage grønne opplevelser til beboere på Tøyen og besøkende til området.

Opgaven stiller spørsmålet: Hvordan implementere et dyrkingsprosjekt som oppfordrer til sosialisering og læring på Tøyen, og kan historiske markører og forbindelsene til og gjennom Botanisk hage fremheves gjennom dyrkingsprosjektet?

Opgaven søker å være et innspill til Tøyensatsingen, der Botanisk hage er utgangspunkt for et dyrkingsprosjekt som gir noe tilbake til nærmiljøet og andre som besøker Tøyen. For å øke tilgjengeligheten til og gjøre prosjektet mer synlig i lokalmiljøet, trekkes det utenfor hagens grenser. Eksisterende historiske markører og forbindelser i området integreres i prosjektet og får på den måten en fornyet relevans.

I den innledende delen av oppgaven gis en innsikt i Tøyensatsingen og hvordan de målsettingene som satsingen skisserer kan være relevante for denne oppgaven. I tillegg presenteres Botanisk hages historiske utvikling med fokus på hvordan gamle tradisjoner og kunnskap som hagen innehar igjen kan hentes frem og få ny relevans. Portnerstuene som viktige historiske markører og deres forbindelse til hagen blir også presentert.

Videre utføres en stedsanalyse, der oppgaveområdet blir presentert. Basert på funn og registreringer gjort i den overordnede stedsanalysen og mål om å integrere portnerstuene i dyrkingsprosjektet, blir oppgaveområdet ytterligere avgrønsset til en sekvens av syv delområder.

I løsningsforslaget presenteres delområdene og hvordan de historiske og nåværende kvalitetene vil be fremhevet ved fornyelse og endret bruk. Dyrkingsprosjektet deles inn i tre underprosjekt, som henvender seg til ulike brukergrupper. De tre underprosjektene skolehagen, besøkshagen og parsellhagen blir i tråd med oppgavens mål arenaer for sosialisering både i Botanisk hage og Tøyenparken. Samtidig oppfordrer og inspirerer prosjektene brukere og besøkende til læring og samhandling med naturen, og gir en økt forståelse av hvor maten vår kommer fra.

ABSTRACT

Since 2013 Tøyensatsingen, or the Tøyen Initiative, has been a politically anchored strategy to enhance living conditions for the residents of the Tøyen district in Oslo, Norway. The Botanical Garden and Tøyen Park are important components of the green structure in the area, and offers residents and visitors the opportunity to experience local green scenery in the heart of the city.

The thesis research question is: How can an urban farming project, that encourages social interaction and learning, be implemented in Tøyen, and is it possible to accentuate historical markers and connections to, and through The Botanical Garden through this urban farming project?

The thesis seeks to contribute to The Tøyen Initiative whereby the Botanical Garden is the starting point for an urban farming project that aims to benefit both the local community and the people visiting the area. The Urban Farming Project will also be established outside the boundaries of the garden in order to enhance accessibility and increase the project's visibility in the area. Existing historical markers and connections in the area will be integrated into the project and in so doing gain renewed significance.

The introductory part of the thesis explains The Tøyen Initiative, its goals, and why they are relevant for this thesis. Further the historical development of The Botanical Garden is presented, highlighting how old traditions and knowledge held within the garden can be rejuvenated and gain relevance. The most important historical markers, portnerstuene (The Porter Rooms), will be presented along with their connection to the gardens.

A place analysis is subsequently conducted to delineate the scope and focus of the thesis. Based on registrations and findings made in the analysis, as well as the ambition to include The Porter Rooms in the urban farming project, the focus of the paper is further divided to seven sub-areas.

The proposed suggestion for the project include a presentation of the seven sub-areas and how historical and contemporary qualities will be accentuated and revitalized through the changes implemented. The Urban Farming Project is broken down into three underlying parallel projects, targeting different user groups. In accordance with the aims of this thesis, the three sub-projects- the school garden, the visitors' garden and the personal allotment garden - will become social arenas in the Botanical Garden and Tøyen Park, encouraging and inspiring visitors to learn about nature and gain a greater appreciation of where our food comes from.

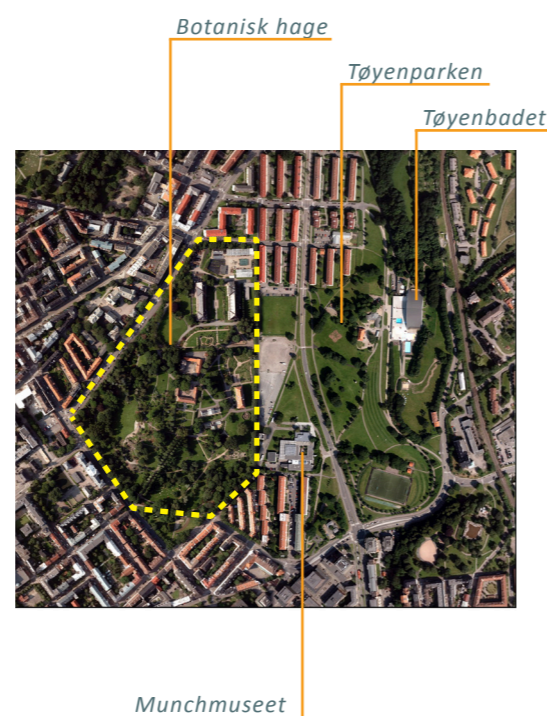
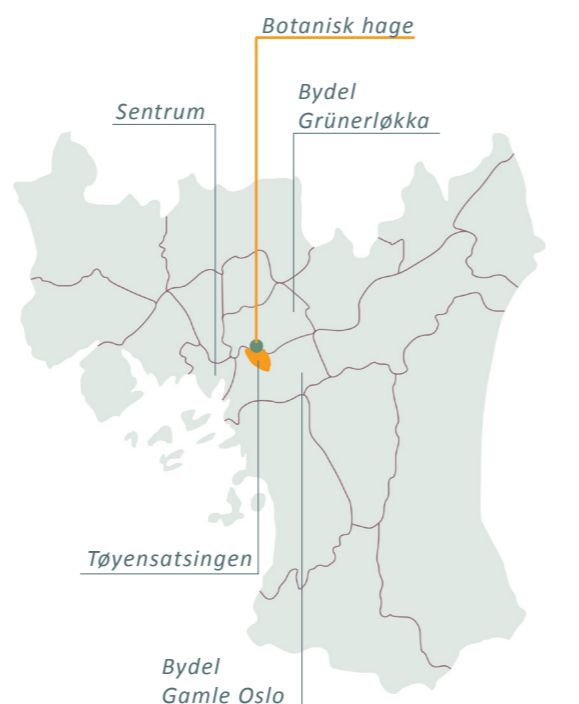
INNLEDNING

Bakgrunn og utgangspunkt

Tøyensatsingen har siden 2013 vært en avtalefestet strategi for å bedre levekårene til beboerne på Tøyen. Satsingen skal bidra til å utvikle Tøyen til et attraktivt og unikt byområde med høy bokvalitet.

Tøyensatsingen er avgrenset til et område på Tøyen i bydel Gamle Oslo (se kart). Botanisk hage grenser til dette området og selv om den hører til bydel Grünerløkka blir Botanisk hage omtalt i Tøyensatsingen. Sammen med Tøyenparken er hagen en viktig del av grønnstrukturen i området. Botanisk hage har i tillegg en historisk verdi. Denne er godt ivaretatt innenfor hagens porter, men de historiske forbindelsene til omkringliggende områder er derimot i ferd med å bli visket ut, og nye planer for området kan bidra til at historiske markører forsvinner.

Botanisk hage er en velkjent institusjon og et av de stedene på Tøyen som beboerne er udelt positive til (Brattbakk mfl 2015:56). Hagen ligger som en perle av et fristed midt i byen, og gir grønne opplevelser hele året. Botanisk hage er i tillegg en kunnskapsinstitusjon med lange tradisjoner innen formidling av botanikk, samt innsamling av plantemateriale og foredling av dette. Hagen har opp gjennom historien hatt stort fokus på dyrking av nyttevekster, og dette er et tema som de senere årene har fått et fornyet fokus, spesielt i urbane miljø. Oppgaven søker å være et innspill til Tøyensatsingen der Botanisk hage får en ny funksjon gjennom et konkret prosjekt. Hagen kan engasjere til bruk på nye måter gjennom prosjekter som involverer beboere og skoleelever i området. Fokus vil være på å utvikle et dyrkingsprosjekt som også bidrar til å fremheve historiske markører, og forbindelser til og gjennom Botanisk hage.

Ortofoto: www.norgebilder.no

Problemstilling:

Hvordan implementere et dyrkingsprosjekt som oppfordrer til sosialisering og læring på Tøyen, og kan historiske markører og forbindelsene til og gjennom Botanisk hage fremheves gjennom dyrkingsprosjektet?

Mål:

Utvikle et dyrkingsprosjekt som oppfordrer til sosialisering og læring.

Fremheve historiske markører og deres tilknytning til Botanisk hage ved fornyelse og endret bruk.

Avgrensning og relevans

Botanisk hage er utgangspunkt for oppgaven og dette gir noen fysiske begrensninger. Hagen har et klart definert inngjerdet areal, med bestemte åpningstider. På grunn av hagens egne regler vil ikke dyrkingsprosjektet være tilgjengelig utenfor hagens åpningstider. For å øke tilgjengeligheten til og gjøre prosjektet mer synlig i lokalmiljøet, vil det derfor trekkes utenfor hagens grenser. Eksisterende historiske markører og forbindelser i området integreres i prosjektet og får på den måten en fornyet relevans. Dette vil også knytte hagen tydeligere sammen med omkringliggende områder. Geografisk avgrensning for oppgaven vil derfor være deler av Botanisk hage, Blytts gate og inngangspartiet i vest, samt forbindelsen opp til portnerboligene i Tøyenparken.

I Tøyensatsningen (2013) er det lagt vekt på at Botanisk hage, som del av Universitetet i Oslo, kan bidra med sin kunnskap i prosjekter som skal løfte Tøyen. Hensikten er at barn og unge på Tøyen skal få økt kjennskap og interesse for natur- og miljøfag. Dyrkingsprosjektet skal støtte opp om dette kunnskapsmålet og tilrettelegge for nye måter å lære på gjennom fysisk deltagelse i et felles prosjekt. Lakkegata skole, som i likhet med Botanisk hage tilhører bydel Grünerløkka, ligger som nærmeste nabo til Blytts gate og portnerstuene i vest. Skolens elever har liten tilgang til grøntareal i sin skolehverdag og derfor sees det som relevant for oppgaven også å inkludere Lakkegata skoles elever i dyrkingsprosjektet.

I tillegg til å være et kunnskapsloftende tiltak for skoleelever, vil andre besøkende, barn og unge og deres familier bli invitert til å engasjere seg og delta i dyrkingsprosjektet. På den måten skapes det nye sosiale arenaer i og utenfor hagen. Dyrkingsprosjektet skal også bidra til å forskjønne og oppgradere områdene rundt Botanisk hage.

Portnerstuer vest
i Blytts gate

Portnerstuer øst
i Tøyenparken

Ortofoto fra www.norgebilder.no

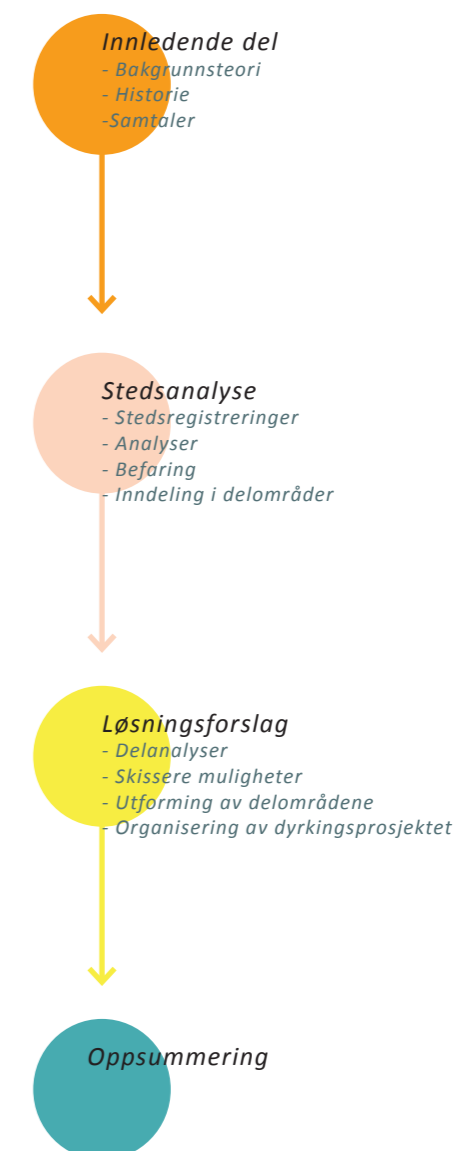
Metode og oppbygging

Oppgaven kan i grove trekk deles inn i tre faser, med en oppsummerende del til slutt. Den innledende delen av oppgaven søker å gi en innsikt i Tøyensatsingen og hvordan de målsettingene som satsingen skisserer kan være relevante for denne oppgaven. I tillegg er Botanisk hages historiske utvikling presentert, med fokus på hvordan gamle tradisjoner og kunnskap som hagen innehar igjen kan hentes frem og få ny relevans. Portnerstuenes historie og forbindelse til hagen blir også presentert. Informasjonen i den innledende delen er hentet fra litteraturstudie, offentlige dokumenter og gjennom samtaler med fagpersoner.

Del to av oppgaven inneholder en stedsanalyse, der det i tillegg til egne registreringer gjort på befaringer, også er hentet informasjon fra andre kilder, blant annet stedsanalyser utført i forbindelse med Tøyensatsingen. I denne delen blir oppgavens fysiske avgrensning spesifisert til syv delområder og forbindelsene de har til Botanisk hage.

I den siste delen av oppgaven blir de syv delområdene ytterligere analysert gjennom stedsregistreringer og observasjoner gjort på befaring. Dette innebærer også forslag til mulige tiltak, og påvirkningen tiltakene vil ha på området.

Ny utforming av alle delområdene blir presentert, med spesiell fokus på tre av områdene. I tillegg blir programmering av delområdene presentert i form av dyrkingsprosjektet som implementeres.

Begrepsavklaring

Følgende begrep blir i oppgaven definert slik:

Dyrking

Hovedsakelig bearbeiding av jord for å få avling. Avlingen kan bestå av grønnsaker, urter, bær, frukt og spiselige blomster. Dyrkingen kan også ha et estetisk aspekt.

Dyrkingssesong

Sesongen det er aktuelt å dyrke jorden og høste av avlingen. Gjerne fra midten av mars til slutten av oktober.

Dyrkingsareal/dyrkingsfelt

Dyrkingsareal er et avgrenset område som er avsatt til dyrking. Et dyrkingsareal kan bestå av plantekasser av ulik størrelse eller større felt med matjord i bakken. Ofte er dyrkingsareal delt opp i mindre avgrensede dyrkingsfelt.

Dyrker

Person som er involvert i et dyrkingsprosjekt. Man kan være fast dyrker på et privat dyrkingsfelt, eller delta i midlertidige prosjekt eller kurs med dyrking som tema.

Dyrkingsprosjekt

Et dyrkingsprosjekt har som mål å skape et miljø for læring og sosialisering. Dyrkingsprosjektet kan være langsiktig eller kortsiktig. Anleggelse av private parselhager, der dyrkerne selv er ansvarlige for drift og arrangement knyttet til dyrkingen, er et eksempel på et langsiktig dyrkingsprosjekt.

Prosjekt av kortsiktig art kan være kurs en initiativtaker holder over en periode, eller spesielle arrangement knyttet til dyrking.

Dyrkingslag

Dyrkingsarealet laget disponerer er leid av feks. kommunen, og dyrkere leier igjen dyrkingsfelt av laget. Dyrkingslaget er organisert som en frivillig organisasjon med et valgt styre.

Skolehage

En skolehage er et eksempel på et langsiktig dyrkingsprosjekt, og består av dyrkingsfelt der skoleklasser har ansvaret for avlingen. Skolehagen er en arena for tverrfaglig læring og kan knyttes opp mot flere fag i undervisningen.

Tøyen

Refererer til området i Bydel Gamle Oslo som inkluderes i Tøyensatsingen, samt Botanisk hage og Tøyenparken.

Økologisk dyrking

Dyrking uten bruk av kunstig gjødsel og syntetiske plantevernmidler. Økologisk dyrking fokuserer på det naturlige kretsløpet i naturen.

Eplet er en del av pileutstillingen som ble opprettet i forbindelse med Botanisk hages 200 års jubileum i 2014.

DEL I INTRODUKSJON

I følgende kapittel blir Botanisk hage og de politiske premissene som er relevante for oppgaven introdusert. Dette for å få innsikt i hvilke prosesser som er igangsatt og som planlegges på Tøyen, og hva de baserer seg på.

- Botanisk hage
- Tøyensatsingen
- Planprogram for Tøyenparken
- Områdeløft Tøyen
- Lokalt engasjement på Tøyen og i Botanisk hage

Botanisk hage

Botanisk hage er en del av Universitetet i Oslo avdeling Naturhistorisk museum. Naturhistorisk museum omfatter Zoologisk- Geologisk- og Botanisk museum, samt Botanisk hage. Hagen ble grunnlagt på Tøyen 1.juni 1814, og feiret i 2014 sitt 200 års jubileum. I løpet av disse 200 årene har hagen vokst fysisk fra 75 til 150 dekar, og hagens popularitet har økt i takt med størrelse og antall utstillinger, omvisninger og arrangementer. I 2015 var det 840 000 besøkende ved Naturhistorisk museum. Av disse besøkte 97400 museene (Webb, C.E. 2016). Det vil si at 742 600 kun besøkte hagen. Hagens områder brukes både til rekreasjon, undervisning, formidling og forskning. Hagen er inngjerdet og har fire porter som er åpne mellom 07.00 og 21.00 hver dag.

- 1 Inngang utstillinger, butikk
- 2 R. Colletts hus, utstilling
- 3 W. C. Brøggers hus
- 4 Lids hus
- 5 Palmehuset, utstilling
- 6 Victoriahuset, utstilling
- 7 Tøyen hovedgård, utstilling
- 8 Administrasjon
- 9 Oldemors hage
- 10 Pilehagen
- 11 Systematisk hage
- 12 Duffhagen
- 13 Rød- og svartelistebed
- 14 Urtehagen
- 15 Fjellhagen
- 16 Skandinavisk rygg
- 17 Slåttemark
- 18 Oslooryggen
- 19 Vikinghagen
- 20 Piknikplen, ingen grilling
- 21 Oppmøteplass

▲ Innganger
Entrance to exhibitions

Kart: www.nhm.uio.no/besok-oss/botanisk-hage/kart.html

Tøyensatsingen

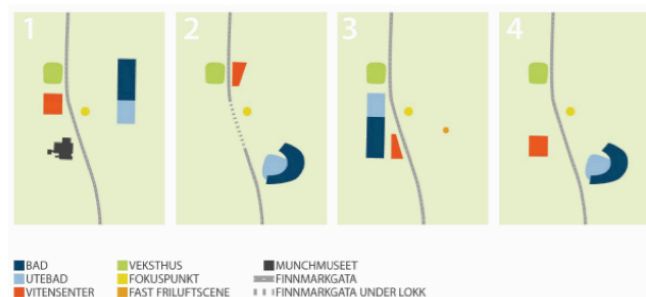
Tøyensatsingen er et resultat av forhandlinger mellom partiene Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti. Bakgrunnen for forhandlingene var den mye omdiskuterte flyttingen av Munchmuseet fra Tøyen til Bjørvika. Avtale om Munchmuseet og utvikling av Tøyen ble inngått 28.mai 2013. Det ble fastsatt at Munchmuseet kunne flyttes, og det ble lagt politiske føringer for hvordan en helhetlig satsing på Tøyen skal bidra til å utvikle Tøyen til et attraktivt og unikt byområde med høy bokvalitet. Satsingen legger også vekt på å underbygge og foredle de kvalitetene som allerede er tilstede. Under presenteres et utdrag fra de 21 punktene i avtalen som ansees å være relevante for denne oppgaven.

1. Oslo kommune har forpliktet seg til å ta initiativ til en femårs satsing på Tøyen. Områdeprogrammet, som startet 1.januar 2014 får 25 millioner i finansiering fra Oslo kommune, og et tilsvarende beløp fra staten.
2. Det skal etableres et kommunalt badeland på Tøyen.
3. Det etableres et vitensenter på Tøyen.
4. Det skal bygges en friluftscene i Tøyenparken.
5. Det er ønskelig å knytte grøntområdene på Tøyen bedre sammen, og i den forbindelse skal det på sikt etableres et sammenhengende grøntdrag over Finnmarksgata.
6. Tøyen skole skal være en kultur og miljøskole og et kultursenter for bydelen (...). Skolen skal også samarbeide med universitetsmuseene, Botanisk hage og det planlagte vitensenteret, og satse aktivt på natur/miljøfag og estetiske fag. Det legges vekt på at nye undervisningsformer skal utvikles i samarbeid med disse institusjonene.

Planprogram for Tøyenparken

Bymiljøetaten i Oslo kommune utarbeidet i 2015 et forslag til planprogram for Tøyenparken. Målet er at planprogrammet skal vedtas ved utgangen av 2016. I planprogrammet presenteres fire forslag til hvordan Tøyenparken skal programmeres med de nye funksjonene bad, vitensenter, veksthus og friluftscene, samt eventuelt lokk over Finnmarksgata. Av disse tiltakene er det Veksthuset som er kommet lengst i planleggingen og et revidert forprosjekt er nå i oppstartsfasen hos Statsbygg. Allikevel er det ikke forventet at Veksthuset kan stå klart før tidligst 2020 (Ervik, F. 2016).

Figuren er hentet fra Forslag til planprogram for Tøyenparken 2015, side 3.

Områdeløft Tøyen

Ansvar for områdeløft Tøyen ligger hos Bydel Gamle Oslo. Bydelsutvalget forvalter midlene, og det legges opp til en stor grad av medvirkning og deltagelse i beslutningsprosessen fra frivillige lag, organisasjoner og innbyggere.

“Områdeløft Tøyen skal bidra til at Tøyen oppleves som et trygt, inkluderende sted med en aktiv befolkning som ønsker å bli boende” (Oslo kommune, Bydel Gamle Oslo, 2015).

Det er utarbeidet tre strategier for å nå dette målet:

1. Trygge bo-og oppvekstmiljøet.
2. Styrke og skape møteplasser.
3. Tilrettelegge for helsefremmende aktivitet og deltagelse fra befolkningen.

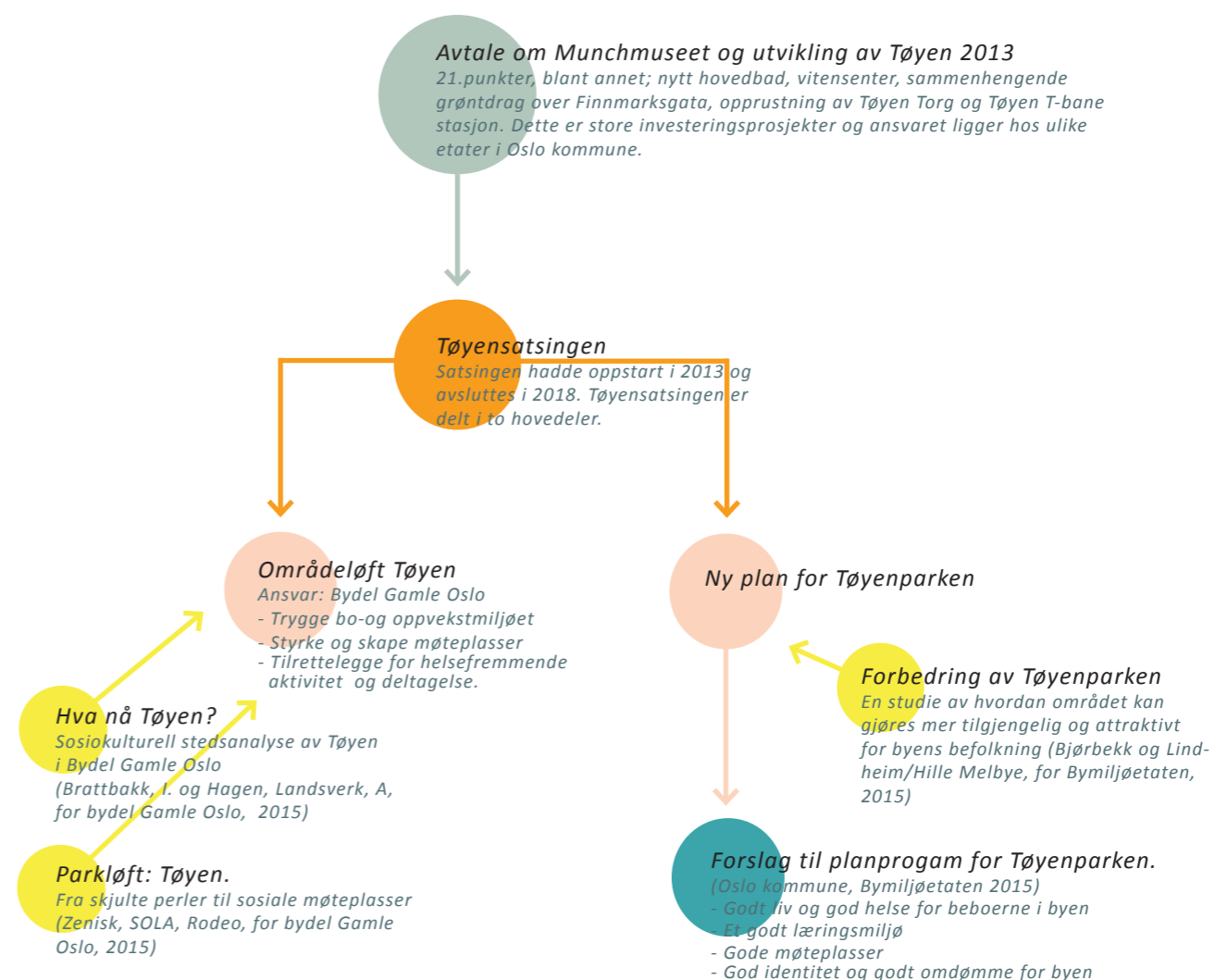
Lokalt engasjement

I tillegg til kommunale mål og strategier er det et mangfold av frivillig aktivitet på Tøyen og i Botanisk hage.

På Tøyen engasjerer befolkningen seg i sitt lokalmiljø gjennom foreninger, kampanjer og uavhengige organisasjoner. Flere av disse initiativene ble startet før de store økonomiske bevilgningene ble gitt fra statlig hold, og vitner om en befolkning som ønsker endringer på Tøyen. Løft Tøyen består av fire beboergrupperinger som vil bedre bo-og oppvekstvilkårene på Tøyen (Løft Tøyen).

- Tøyeninitiativet
- Tøyenkampanjen
- Tøyenkontoret
- Tøyen velforening

Botanisk hage har en aktiv venneforening som har som formål å fremme kjennskap til, og interesse for Botanisk hage og å styrke og støtte hagens aktiviteter. Botanisk hages Venner holder blant annet et populært vårtreff hvert år, der flere tusen besøkende kommer for å kjøpe planter. I 2011 mottok venneforeningen Bydel Gamle Oslos miljøpris for sin innsats i nærmiljøet (Botanisk hages Venner).

Diagrammet forklarer hvordan Munch-avtalen ble dannet som et grunnlag for en videre satsing på Tøyen. De gule sirklene angir analyser som er utarbeidet på oppdrag fra bydel Gamle Oslo og Bymiljøetaten. Analysene ligger som kunnskapsgrunnlag for det videre arbeidet på Tøyen, og er også relevante for denne oppgaven.

DEL 2 FORTID

I følgende kapittel vil Botanisk hages utvikling gjennom tidene bli belyst. Med tanke på oppgavens mål er det lagt spesielt fokus på portnerstuene og deres forbindelse til Botanisk hage, samt hvordan dyrking har vært en viktig del av hagens historie.

- Hagens historie
- Botanisk hage i bybildet
- Portnerstuene
- Oppsummering og refleksjon

Et av de majestetiske trærne i Botanisk hageledd i høstfarger

Hagens historie

Botanisk hage ble opprettet og planlagt som en del av det nye universitetet som Kong Fredrik IV gav sin aksept for i 1811. Tøyen hovedgård (bygget 1679) ble i den forbindelse gitt i gave til det norske universitetet. Lokalklimatisk viste Tøyen seg som et egnet sted å anlegge en botanisk hage (Borgen 2014:48), og det ble besluttet at hagen skulle etableres her.

Norge innså på denne tiden hvor avhengige de var av Danmark, og flere handelsblokader hadde gitt grobunn for tanker om selvstendighet og muligheten for å bli selvforsynte med viktige varer. En av hovedgrunnene bak oppstarten av Botanisk hage var ønsket om å gjøre Norge selvforsynt. Det var stor interesse for utnyttelse av norske naturressurser, og med egen forsyning kunne landet få fremgang og bli suksessrikt. Formålene med hagen var altså at den skulle ha vitenskapelige samlinger, drive økonomiske dyrkingsforsøk og være offentlig park for byens borgere (Borgen 2014:50).

De første årene 1814-1844

Botanisk hage ble grunnlagt på Tøyen 1. juni 1814 og Christen Smith (1785-1816) ble utnevnt til hagens første bestyrer og professor i botanikk og økonomi ved det nye, norske universitetet (Borgen 2014:47). De første årene var det i tillegg til å dyrke prydplanter, fokus på hvilke nytteplanter innen jordbruk og medisin, som kunne innføres og dyrkes i Norge. Dette med tanke på å gjøre landbruket mer effektivt og med muligheter for å dyrke for salg. Det ble blant annet dyrket over 200 foredlede frukttrær i hagen (Borgen 2014:56).

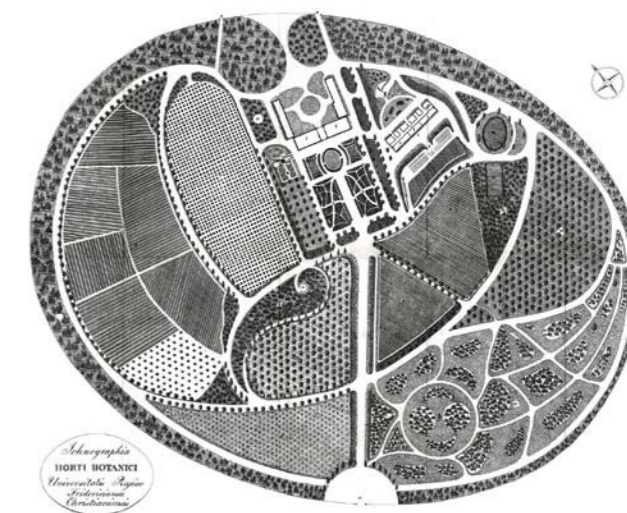
Som en del av universitetet var Botanisk hage også ansvarlig for undervisning, og i 1817 ble Martin Richard Flor (1772-1820) ansatt som lektor i botanikk. Flor kom fra stilling som lærer ved Christiania Kathedralskole, der han i Paléhaven startet opp og underviste elevene i landets første skolehage. Som ansatt i Botanisk hage fremmet han forslag om å sende lærere i hagedyrking ut i bygdene, og han reiste selv rundt for å spre kunnskap om innenlandske nytteplanter (Borgen 2014:76).

Mot slutten av denne perioden var hagen preget av dårlig ledelse. Store areal i hagen ble kun brukt til dyrking av varer for salg. Frukt-hagen var dårlig skjøttet og drivhusene overfylte (Borgen 2014:86).

1845-1892

I denne perioden utviklet hagen seg enormt og ble driftet på en profesjonell måte. De botaniske samlingene økte i omfang og hagen fikk en tydeligere identitet som en vitenskapelig institusjon.

Bestyrer Fredrik Christian Schübeler (1815-1892) startet arbeidet med å skaffe oversikt over Norges ville og dyrkede nytteplanter og deres kulturhistorie, bruksområder, utbredelse og klimakrav (Borgen 2014:97). Han var svært opptatt av å øke befolkningens kunnskap om norsk natur og fremme norsk hagebruk, og arbeidet under mottoet "dyrk verdifuldere Væxter". Ved å opprette forsøksstasjoner i private hager rundt omkring i landet observerte

Kart: www.muv.uio.no/uio-historie/fag/matematikk-naturvitenskap/zoologi-botanikk/botanisk-hage-for-norges-vel.html

Hagen ble tegnet ut av Fredrik Ludvig Holbøll (1765-1829), overgartner i Botanisk hage i København. Hagen var opprinnelig utformet i engelsk landskapsstil, og det finnes fortsatt spor av dette i dagens hage.

han hvordan variasjon i klima påvirket planters vekst (Borgen 2014:99). Han gav ut flere hagebøker som fremdeles er relevante, og ble på grunn av sin entusiasme og arbeide kalt "det norske hagebruks far" (Borgen 2014:121). Dagens veksthus ble bygget i denne perioden og gjorde hagen mer attraktiv for besøkende.

1893-1939

Hagen utviklet seg kraftig som publikumsinstitusjon i denne perioden. Dette var også en brytningstid da botanikken innen medisinen falt bort. Fokuset på nytteplanter og praktisk hagebruk var ikke lenger like stort (Borgen 2014:141), og den nye bestyreren Johan Nordal Fischer Wille (1858-1924) reduserte feltene for nytteplanter betraktelig (Borgen 2014:142). Han styrket universitetets tilstedeværelse på Tøyen og jobbet for å ruste opp østkantens parkanlegg, skolehager og arbeidsstuer for barn. Han anla blant annet lekeplass for barn sør i hagen (Borgen 2014:169). Wille var også sentral i arbeidet med å få museene bygget på Tøyen. Som en strategi i en langsiktig byutvikling var det sterke meninger om hvor museene burde plasseres. Et argument mot å plassere dem på Tøyen, i en arbeiderbydel, var at vestkantfolk og folk med dannelse ikke ville finne veien (Borgen 2014:173). Zoologisk museum sto ferdig i 1904, Botanisk museum i 1913 og Geologisk museum i 1917. Zoologisk og

Geologisk museum ble ikke innlemmet i hagen før på slutten av 1930 tallet, da hagen fikk det omfanget den har i dag (Borgen 2014:189).

1940-1975

Under krigen ble hagen mer eller mindre rasert på grunn av økonomisk knapphet, ødeleggelse og mangel på matjord. Det ble opprettet flere tilfluktsrom i hagen, og utstrakt potet-, tobakk- og fôrdyrking beslagla store arealer. Potetdyrkingen var organisert slik at lokalbefolkningen kunne komme med egne settepoteter og hjelpe til med arbeidet, og om høsten fikk de sin del av avlingen (Borgen 2014:221).

1976-2014

I denne perioden ble de fire instituttene på Tøyen slått sammen til én felles museumsenhet, Naturhistorisk museum (NHM) (Borgen 2014:271).

Hagen er i følge avisoppslag i Aftenposten (1981) fortsatt lite kjent blant Oslos befolkning. Spesielt folk på vestkanten bruker ikke hagen. På bakgrunn av dette ble formidlingsarbeidet mot publikum trappet opp. Botanisk hages og museets venner (i dag Botanisk hages Venner) ble stiftet.

På bildet fra 1905 sees inngangspartiet til Botanisk hage med portnerboligene i Blytts gate. Alleen av trær er ikke der i dag. Lakkegata skole ble bygget i 1902.

Foto: ukjent www.digitaltmuseum.no/011014562951

Portnerstuene

Portnerstuene i Blytts gate

I Blytts gate ligger to portnerstuer i mur. Disse ble bygget rundt 1820 og var blant de første bygningene Universitetet oppførte. Portnerstuene har vært bebodd av ansatte i Botanisk hage og er fortsatt NHM sin eiendom. I dag er en av stuene utleid til Hafslund. Portnerstuenes eksteriør er fredet i følge landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet (lovdata.no).

Før Sars' gate ble anlagt markerte portnerstuene inngangen til Botanisk hage (Digitalt museum.no). De ble kalt "Rognestuen" (Borgen 2014:313). Årsaken er uvisst, men på eldre bilder sees en allé av trær som kan ha vært rogn. I dag er det de to majestetiske kastanjetrærne (*Aesculus hippocastanum*) som fanger oppmerksomheten til forbigående.

I Liv Borgens bok om Botanisk hage (2014) nevnes det at inngangspartiet ikke alltid har vært like hyggelig. På 1930-tallet var veiene svært dårlig, de ble sølete i regnvær, og området ved portnerstuene var et oppholdssted for flere av byens løse fugler. Allikevel skal portnerstuene i 1933 ha blitt brukt til servering av forfriskninger (Borgen 2014:198).

Foto: Digitalt fortalt www.digitaltmuseum.no/011085443562

Portnerstuene i Blytts gate rundt 1890. Lakkegata skole er ikke bygget og området fremstår landlig. Kastanjetrærne er ennå beskjedne i størrelse.

Portnerstuene i Tøyenparken

Portnerstuene i Tøyenparken ble oppført mot slutten av 1700-tallet. Sammen med en allé av alm (*Ulmus glabra*) markerte de inngangsporten til Tøyen hovedgård østfra. Portnerstuene ble på grunn av denne flotte alleen kalt "Almestuen", og var bolig for arbeiderne i Botanisk hage på 1800-tallet (Borgen 2014:313).

Stuene er i kommunalt eie og står oppført som bevaringsverdige. I følge Byantikvar Brit Kyrkjebø vurderer Byantikvaren å starte opp en formell fredningssak for både stuene og alleen etter lov om kulturminner (Kyrkjebø, B. 2016). Dette for å beskytte et område med betydelig verneverdi som en del av Tøyen hovedgårds historie. Stuene står i dag tomme, og Kristin Øyen i Oslo kommune avdeling Boligbygg informerer om at det ikke er lagt noen konkrete planer for fremtidig bruk, og at de er åpne for forslag (Øyen, K. 2016).

Foto: Fritz Holland www.digitaltmuseum.no/021015451565

Portnerstuene i Tøyenparken i 1939. Stuene bærer preg av å være bebodd og har inngjerdede hageområder. Bak skimtes også flere trehus i bakken opp mot dagens Økernvei.

Botanisk hage i bybildet

Kart over Christiania 1827

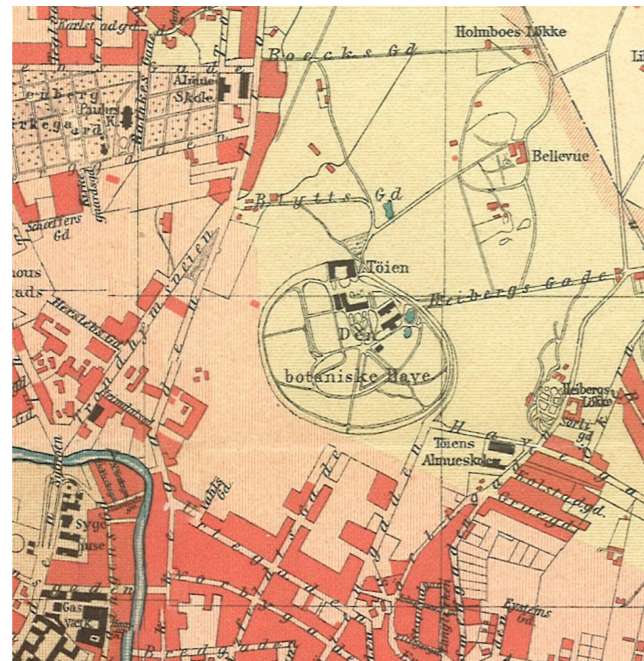

kart: www.tumblr.com/search/byutvikling

Botanisk hage var ved grunnleggelsen omgitt av åkerlandskap og hagen var dermed ikke lett tilgjengelig for byens beboere. I kartutsnittet sees hagens opprinnelige form og forbindelsen ned til Grønland gjennom en allé. Portnerstuene på vestsiden var tilknyttet Tøyen hovedgård. Portnerstuene på østsiden kan så vidt sees i ytterkanten av kartutsnittet.

Kart over Kristiania 1887

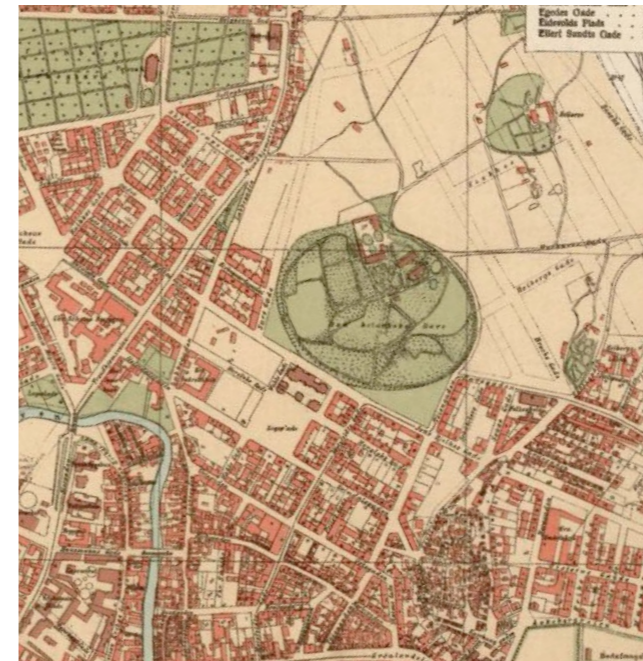

Kart: Oslo Kommune Byarkivet. www.oslo.kommune.no/OBA/Kart/1887/index.html

De første murgårdene i området, og Tøyen skole, ble reist på slutten av 1800-tallet. Etterhvert som byen vokste nærmere hagen og trafikken økte, ble hagen en viktig grønn oase for beboerne i arbeider- og industristrøket på østkanten. I kartutsnittet er gaten opp til portnerboligene i øst navngitt som Heibergs gate. Dette navnet er ikke lenger i bruk og gaten er i dag en del av veisystemet i Tøyenparken.

Kart over Kristiania 1901

Kart: www.1881.no/Kart

Hagen har fortsatt sin opprinnelige form, men byen vokser stadig nærmere. Et nytt gatenett er under planlegging og danner grunnlaget for noe av dagens infrastruktur. Blant annet Sars gate i vest.

Flyfoto av Oslo 1937

Ortofoto : www.1881.no/Kart

Museumsbygningene er oppført og hagen har fått det omfanget den har i dag. Områdene øst for hagen er fortsatt preget av en landlig atmosfære med jorder og dyrkingsareal. Gaten som er etablert nord-sørgående på østsiden bryter den direkte forbindelsen mellom hagen og portnerstuene i øst.

Flyfoto av Oslo 2013

Ortofoto : www.norgebilder.no

De siste 40-årene har hagen blitt innrammet av byen, og infrastrukturen har blitt modernisert. Dette har økt hagens tilgjengelighet fra resten av byen. De lokale historiske forbindelseslinjer har derimot blitt visket ut og dette har påvirket gangforbindelsen til hagen. Blytts gate som en gang var en grønn allé inn mot hagen, er i dag en inneklemt veistubb med parkering og gjennomfartstrafikk. Mot øst ligger parkeringsplassen mellom hagen og Tøyenparken som en asfaltert barriere.

Finnmarksgata sees tydelig midt i bildet. Tøyenparken ble på 1950-tallet opparbeidet som kommunal park på det som tidligere var jordbruksareal (Tøyenparken). Munchmuseet og Tøyenbadet ble bygget på 60-tallet.

Oppsummering og refleksjon

Botanisk hage var fra tidlig av en viktig grønn lunge i det voksende arbeiderstrøket på østkanten, og de ansatte ønsket at hagen skulle være en positiv drivkraft i lokalsamfunnet. Botanisk hage har opp gjennom årene vokst både fysisk og i popularitet, og er i dag en offentlige park for alle byens borgere slik det var tenkt i 1814. Helt fra begynnelsen av har de ansatte ved Botanisk hage (og NHM) utvist et sterkt engasjement for å spre kunnskap til folket. Det å formidle om sammenhengene i naturen har alltid vært en av Botanisk hages viktigste oppgaver, og som en levende læringsinstitusjon har hagen hatt mulighet til å engasjere befolkningen til deltagelse. Dyrking av nytteplanter er en tradisjon som igjen kan forsterkes og bli en del av hagens utstilling, til glede for beboere på Tøyen, skoleelever og andre besøkende.

Portnerstuene i både Blytts gate og Tøyenparken står i dag ubrukte og glemte. De er viktige historiske markører i området og deres betydning og forbindelse til Botanisk hage og Tøyen hovedgård kan forsterkes gjennom dyrkingsprosjektet.

Foto: A.B Wilse/ Nasjonalbibliotekets billedsamling

Botanisk hage var fra tidlig av en viktig grønn lunge i det voksende arbeiderstrøket på østkanten. Her sees gutter som leker med pinner i Andedammen.

Foto: Ukjent/ Oslo byarkiv. www.digitaltmuseum.no/011012623916

Foto fra den gang det ble dyrket nyttevekster i Tøyenparken. Carl Berner sees i bakgrunnen.

DEL 3 NÅTID

Denne delen av oppgaven gir en introduksjon til Botanisk hage og områdene rundt. Kapittelet vil først gi et overordnet blikk på stedet, for så å analysere selve oppgaveområdet.

- Beskrivelse av området
- Dagens bruk
- Skoler i området
- Beboere i området
- Overordnet stedsanalyse
- Oppsummering
- Delområder i oppgaveområdet

Kirsebærtrærne i Botanisk hage blomstrer vakkert om våren

Beskrivelse av området

Botanisk hage og NHM ligger i bydel Grünerløkka, men grenser mot bydel Gamle Oslo i sør. Botanisk hage og Tøyenparken er en viktig del av grønnstrukturen på Tøyen og dekker tilsammen et areal på 426 daa (til sammenligning dekker Frognerparken 467 daa). Det biologiske mangfoldet i både parken og hagen er unik i en urban setting. Det finnes blant annet flere naturtyper og arter av nasjonal verdi innenfor området (miljøstatus.no). Områdene rundt Botanisk hage og Tøyenparken består i hovedsak av boligbebyggelse. Store deler av denne bebyggelsen er murgårder fra før 1900 (miljøstatus.no). Tøyensenteret utgjør det kommersielle senteret i området med butikker, kafeer og restauranter.

Botanisk hage er sammen med Munchmuseet publikumsattraksjoner som trekker mange besøkende til området. De siste to årene har

også Øyafestivalen blitt arrangert i Tøyenparken, noe som har vært svært populært. I tillegg er Tøyenbadet et attraktivt tilbud i parken gjennom hele året.

Botanisk hage er lett tilgjengelig fra resten av byen gjennom et godt kollektivtilbud. Både T-bane, trikk og buss har holdeplasser nært hagen.

Foto: Jan Erik Johnsen

Uteservering i gårdsrommet ved Tøyen hovedgård. Museumskafeen er et populært samlingspunkt i hagen.

Dagens bruk

I 2015 var det 742.600 mennesker innom Botanisk hage (Webb,C.E. 2016). De mange besøkende bruker hagen til ulike formål. En stor andel benytter gangveiene i hagen til og fra arbeid, skole ol. og i hagens åpningstid er dette hyggelige snarveier. Det er også flere mosjonister som benytter hagen til treningsøkter, i tillegg til de mange som lufter hunden i området.

Det er ingen tvil om at de vakre omgivelsene i hagen begeistrer og interesserer brukerne. Flertallet av gjestene kommer for å nyte den avslappende atmosfæren og oppleve norske og eksotiske vekster på nært hold. Spesielle botaniske hendelser i hagen blir annonsert og disse tiltrekker seg mange besøkende. Eksempelvis blomstringen til Victoria-nøkkerosen (*Victoria cruziana*) og Duetreet (*Davidia involucrata*). Arrangementene i hagen er også godt besøkt. Automatiske tellinger viste 10.000 besøkende innenfor portene ved fjorårets vårtreff (Lindheim,T. 2016). Vårtreffet

Et avslappende besøk i Botanisk hage

Foto: Ina mewkid

Vårtreffet trekker flere tusen besøkende hvert år.

arrangeres av Botanisk hages Venner og hit kommer folk for å se på og kjøpe stauder, urter og sommerblomster.

Pilehagen som ble opprettet i forbindelse med 200 års jubileet er et trekkplaster for barnefamilier. Her er en piletunell og små gjemmesteder der man kan sitte og smugtitte på verden utenfor.

Besøket i hagen går for mange også innom Museumskafeen. Denne er åpen året rundt og spesielt uteserveringen er populær i vår- og sommerhalvåret.

I den sosiokulturelle analysen "Hva nå, Tøyen?" (2015) omtales en solrik dag i Botanisk hage. Forfatteren beskriver hagen, og nevner at det er en overvekt av majoritetshvite besøkende, noe som er oppsiktsvekkende med tanke på mangfoldet som en vanligvis ser på Tøyen (side 56). Om denne antagelsen stemmer er det ikke gjort noen offisielle tellinger på, men direktør ved NHM Tone Lindheim påpeker at hagen ønsker å tiltrekke flere besøkende med minoritetsbakgrunn. I følge analysen oppgir barn på Tøyen- og Vahl skole at de liker Botanisk hage, her er det fredelig og grønt. Mange er der bare som en del av opplegg med skolen, og noen få ganger med foreldrene sine. Også i samtaler med kirker og moskeer i området kommer det frem at dette er en perle for mange (Brattbakk mfl. 2015: 56).

Skolene i området

Det ligger tre barneskoler i umiddelbar nærhet til Botanisk hage; Lakkegata- Vahl- og Tøyen skole. Arealene skolene disponerer er i stor grad preget av harde flater og liten tilgang til grøntområder. Skolene informerer om at de er godt fornøyde med å ha Botanisk hage som nabo og at de bruker hagen i forbindelse med undervisning. Undervisningstilbudet NHM tilbyr er godt tilpasset skolens læreplan og er et tilbud som lærerne benytter seg av (Nesse, P., Martinsen, L. 2016). Assisterende rektor ved Lakkegata skole Lisbeth Martinsen opplyser at NHM også tilbyr lærerne omvisning i hagen, med tilhørende foredrag, slik at de på best mulig måte kan benytte seg av hagen i undervisningen. Allikevel påpeker hun at skolen ikke utnytter tilbudet så godt som de burde.

Pilehagen er populær blant barna.

Beboere i området

Bydel Gamle Oslo har de siste årene opplevd en sterk vekst og Tøyen er et av de tettest befolkede områdene i Oslo (Brattbakk mfl. 2015:29). I tillegg er befolkningen i området svært variert og sammensatt av mennesker med ulik alder, etnisitet og sosial bakgrunn. Blant beboerne er det en overvekt av barn i førskolealder, unge voksne i 20-årene og voksne opp til 50 år. Andelen aleneboere er høy, og en av tre husholdninger består av én person (Brattbakk mfl. 2015:41-42). Historien forteller om et område preget av sosial nød og Tøyen sliter fortsatt med sosiale utfordringer. Barnefattigdommen i området er mer enn tre ganger så høy som resten av landet (Brattbakk mfl. 2015:40), og sysselsettingen er også lav blant enkelte grupper, spesielt minoritetene (Brattbakk mfl. 2015:42).

Tøyen har også en flyttehyppighet som ligger høyere enn gjennomsnittet i Oslo, og selv om det er mange barnefamilier i området har trenden vært at disse har flyttet ut før barna kommer i skolealder (Brattbakk mfl. 2015:34-35). Denne trenden er imidlertid i ferd med å snu, mye takket være en engasjert lokalbefolkning som ønsker at Tøyen skal være et sted der folk vil bli boende gjennom alle faser av livet. Flere tiltak har hatt som mål å styrke kontakten mellom mennesker på Tøyen og på den måten bidra til at de får økt tilhørighet til bydelen (Tøyenkampanjen).

"Jeg er der ofte med familie og har det hyggelig"

6.klassing ved Tøyen skole i forbindelse med Barnetråkk (2015)

Diagram basert på ortofo fra www.norgebilder.no

Gangveiene i Botanisk hage og Tøyenparken er lagt godt i landskapet. Det er imidlertid vanskelig å finne sammenhengende ruter mellom hagen og parken.

Bilveiene i området er markert med ådt-tall (årsdøgntrafikk) som viser gjennomsnittlige verdier (Statens vegvesen). Finnmarksgata er en viktig kollektivåre, samt den eneste gaten i området med sykkelfelt i begge retninger.

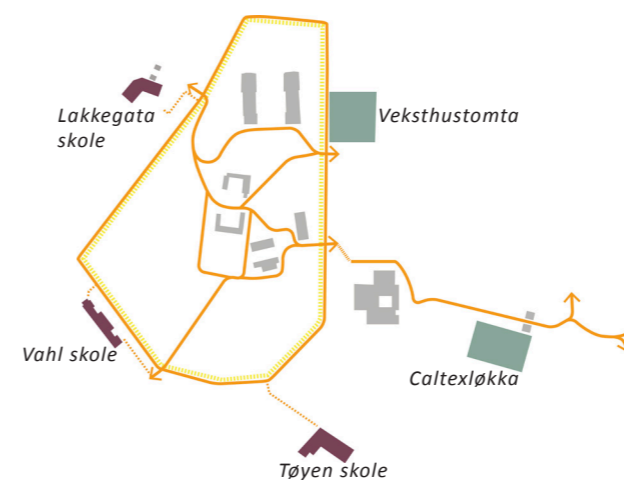
Portnerstuene i både vest og øst var forbundet med Tøyen hovedgård. Disse forbindelsene er i dag nedbygget og utydelige.

- Gangveier / fortau
- Sti / umarkert gangsone
- Historiske forbindelser
- Kollektivstopp
- Vernede bygg
- Bevaringsverdige bygg

Skoler

Det ligger tre barneskoler i umiddelbar nærhet til Botanisk hage. Lakkegata skole tilhører bydel Grünerløkka, mens Vahl- og Tøyen skole tilhører bydel Gamle Oslo. De to sistnevnte ligger innenfor området til Tøyensatsingen.

Alle tre skolene har skolegårder som er preget av harde flater og lite grønt. Caltexløkka fotballbane er mye brukt av barn og unge i området, og er en viktig sosial møteplass. I tillegg brukes Veksthustomta flittig til uorganisert ballspill.

Barrierer og støy

Parkeringsplassen og Finnmarksgata oppleves som barrierer (markert i lilla) mellom Botanisk hage og Tøyenparken. Det er ingen klare gangveier eller retningsmarkører som viser hvor det er meningen at man skal gå. Ankommer man hagen fra Blytts gate må man krysse Sars' gate gjennom et lysregulert kryss.

Store områder i Tøyenparken og også deler av Botanisk hage er utsatt for trafikkrelatert støy, i hovedsak fra trafikken i Økernveien, Finnmarksgata og Jens Bjelkes gate.

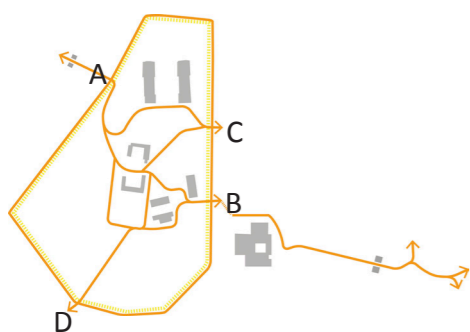
Stillesoner

Markert felt (rosa) er i følge planprogrammet for Tøyenparken stille soner i området (Oslo kommune, Bymiljøetaten 2015). Dette inkluderer områdene rundt bygningsmassene i den midtre delen av Botanisk hage, samt området mellom museene i nord.

Inngangene

Inngang A fra Blytts gate/Sars' gate

- + Begge portene er åpne slik at varelevering etc kan kjøres opp til administrasjonsbygningene og kafeen.
- Fortauet utenfor inngangen har en utvidet og god bredde.
- Viktig inngang mot resten av byen i vest.
- ÷ Kun en fotgjengerovergang over Sars' gate.
- Inngangen oppleves noe mørk.

Adkomsten er flankert av to store agnbøk (*Carpinus betulus*)

Utsikt til portnerstuene fra inngangen

Inngang B fra Monradsgate

- + Inngangen leder besøkende direkte inn mot Victoriaveksthuset og Botanisk museum.
- Nærhet til kollektivtilbud i Finnmarksgata.
- Inngangen ligger i historisk forbindelse.
- Godt med skilt på innsiden av porten slik at man kan orientere seg i hagen.
- Fortauet utenfor inngangen er smalt. Det er ingen klar forbindelse videre til Munchmuseet og Tøyenparken.
- ÷ Trafikk i området utenfor inngangen.

Hovedinngang som leder inn mot sentrale attraksjoner i hagen

Fortauet langs parken er smalt og noe ujevnt

Porten som er åpen er smal og ikke tilgjengelig for alle

Betonggriser hindrer fri ferdsel på sirkustomta- her brukt til cricketspill

Inngang C fra Monradsgate

- + Inngangen leder inn mot den nyanlagte pilehagen og er nærmeste inngang til Zoologisk- og Geologisk museum.
- Det planlagte Veksthuset vil bli bygget i tilknytning til denne inngangen.
- Kun gangporten er åpen. Denne er smal og ikke tilpasset alle besøkende.
- ÷ Fortauet utenfor inngangen er smalt og man blir ledet rett ut på grusplassen kalt sirkustomta.

Inngangen i sør leder direkte opp til Tøyen hovedgård

Inngangspartiet er godt skiltet

Inngang D fra Jens Bjelkes Gate

- + Inngangen leder inn til den flotte søyleeikealleen og videre opp til Tøyen hovedgård.
- Viktig inngang for beboere på Tøyen.
- Inngangen er godt skiltet.
- ÷ Gammel forbindelse ned mot Grønland er ikke lenger synlig.
- Fortgjengerovergangen er dårlig oppmerket og belyst.
- Fortauet er ikke utvidet utenfor inngangen.

Området er svært variert topografisk. Botanisk hage har bratte partier både mot sør og vest og hagen reiser seg som en øy i bylandskapet. Midt i hagen er det et flatere parti der Tøyen hovedgård og Collets- og Brøggers hus ligger. Mellom Botanisk hage og Tøyenparken flater terrenget ut før det igjen hever seg. Tøyenparken ligger i en vestvendt skråning og har svært gode solforhold. Solforholdene i Botanisk hage er også gode, men tett vegetasjon gjør noen områder skyggefulle. Dette gjelder spesielt det sørvestlige hjørnet av hagen, der det er stort innslag av vintergrønne trær.

Diagram basert på ortofo fra www.norgebilder.no

Oppsummering

Den overordnede stedsanalysen viser at området er variert topografisk, har gode solforhold og er lett tilgjengelig ved bruk av kollektivtransport. Botanisk hage og Tøyenparken er begge viktige og populære grøntarealer i området som brukes mye, både av beboerne, skoleelever på Tøyen og besøkende. NHM og Botanisk hage er i tillegg viktige kunnskapsinstitusjoner for både barn og voksne.

Det er mange mennesker som både beveger seg i og gjennom området hver dag. Det er derfor viktig at gangarealene oppleves sammenhengende og trygge, og at det er lett å orientere seg i området. Observasjoner presentert i stedsanalysen viser at bilveier og parkeringsareal oppleves som barrierer for de som ferdes her. Dette påvirker også forbindelsen fra portnerstuene i vest og øst inn mot Botanisk hage, og gjør disse forbindelsene utydelige. For at forbindelsene skal forstås som en helhet, må brudd i ganglinjene fjernes og parkerings- og kjøremønster endres. Portnerstuene og områdene rundt disse bør rustes opp og tas i bruk, slik at disse historiske markørene igjen får en funksjon i området.

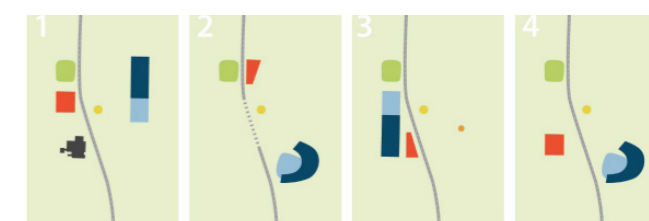
I dag er kafeene i Botanisk hage og Munchmuseet de tydeligste sosiale møteplassene i oppgaveområdet. Det vil være hensiktsmessig å skape flere sosiale møteplasser som er åpne for alle og ikke tilknyttet et serveringssted. Slike møteplasser vil blant annet etableres i forbindelse med dyrkingsprosjektet.

Premisser for utforming

I det foreslåtte planprogrammet for Tøyenparken (Oslo kommune 2015) er det lagt frem fire alternativer til hvordan et nytt badeland kan plasseres. Området ved portnerstuene i Tøyenparken er foreslått i to av alternativene. For å realisere dette vil den populære fotballbanen på Caltexløkka bli fjernet. Dette vil gå på akkord med det daglige behovet for et lavterskeltilbud for barn og unge på Tøyen. Caltexløkka er i følge disse barna et av de stedene de setter stor pris på, og bruker mye (Brattbakk mfl. 2015:58). I tillegg vil portnerstuene bli revet eller flyttet. Dette innebærer også at alleen av almetrær står i fare og dermed vil denne historiske forbindelsen

viskes ennå mer ut. Oppgavens løsningsforslag baserer seg på at denne plasseringen av badet blir forkastet på bakgrunn av overnevnte konflikter.

Planprogrammet foreslår videre et alternativ der vitensenteret plasseres på parkeringsplassen mellom Botanisk hage og Tøyenparken. Ved å bygge ned dette området vil adkomsten til hagen bli mer utydelig og sammenhengen med Tøyenparken svekket. Et bygg i flere etasjer på denne tomten kan også påvirke solforholdene i hagen og for det fremtidige veksthuset. Et premis for oppgavens løsningsforslag er derfor at vitensenteret ikke bygges på denne lokaliteten. Figuren nederst på siden viser en alternativ løsning der plassering av de ulike funksjonene ikke kommer i konflikt med oppgavens mål.

■ BAD
■ UTEBAD
■ VITENSENTER
■ VEKSTHUS
■ FOKUSPUNKT
■ FAST FRILUFTSCENE
■ MUNCHMUSEET
■ FINNMARKGATA
■ FINNMARKGATA UNDER LOKK

Figuren er hentet fra Forslag til planprogram for Tøyenparken 2015, side 3.

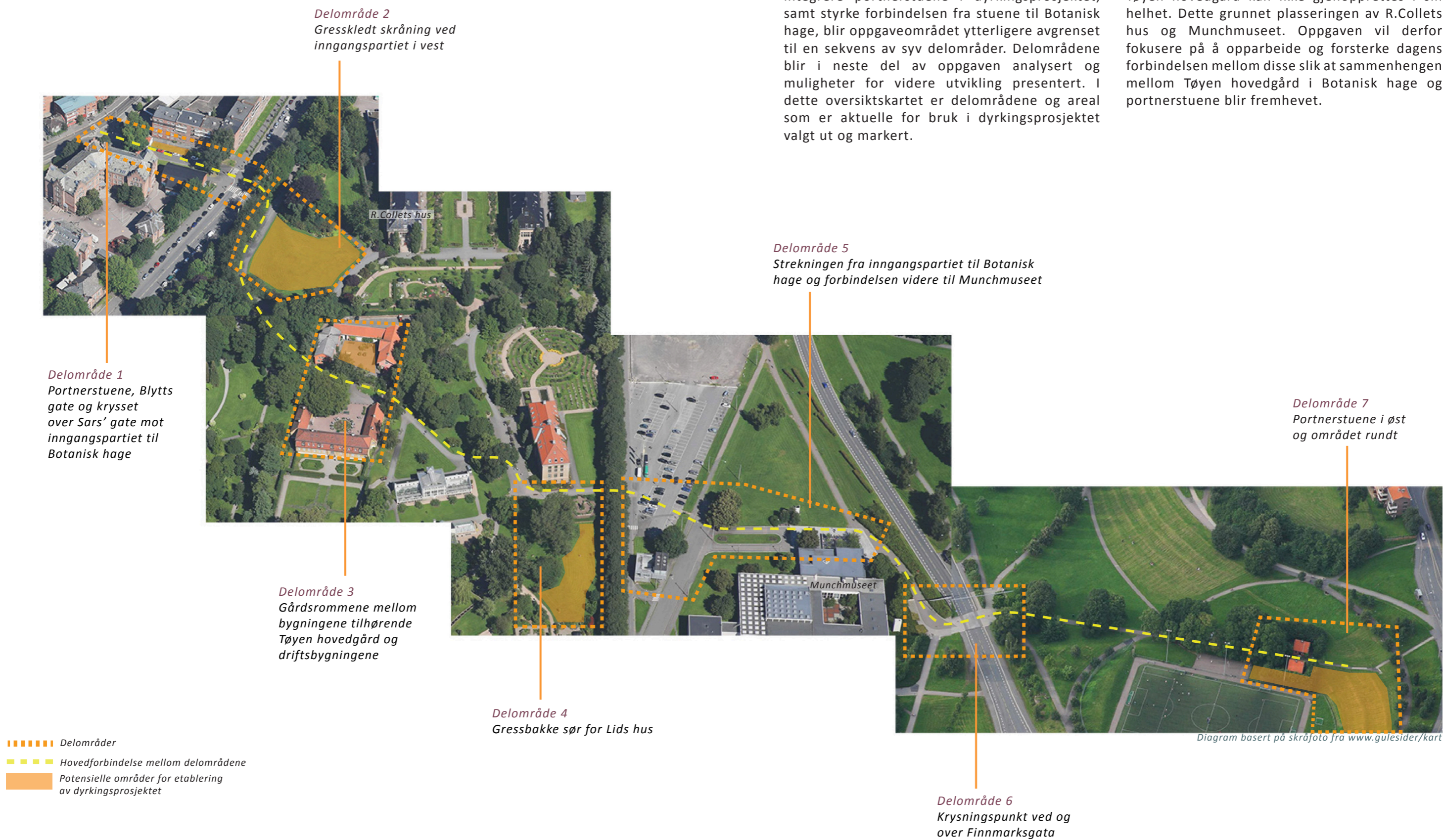
Eksisterende forslag til plassering av ulike funksjoner i området.

Figuren er basert på diagrammene fra Forslag til planprogram for Tøyenparken 2015, side 3.

Nytt forslag: Badelandet etableres der Tøyenbadet ligger i dag. Vitensenter opprettes øst for Veksthustomta. Munchmuseet beholdes.

Delområder i oppgaveområdet

Basert på funn og registreringer gjort i den overordnede stedsanalysen og mål om å integrere portnerstuene i dyrkingsprosjektet, samt styrke forbindelsen fra stuene til Botanisk hage, blir oppgaveområdet ytterligere avgrenset til en sekvens av syv delområder. Delområdene blir i neste del av oppgaven analysert og muligheter for videre utvikling presentert. I dette oversiktskartet er delområdene og areal som er aktuelle for bruk i dyrkingsprosjektet valgt ut og markert.

De opprinnelige forbindelsene fra portnerstuene i både vest og øst inn mot Botanisk hage og Tøyen hovedgård kan ikke gjenopprettes i sin helhet. Dette grunnet plasseringen av R.Collets hus og Munchmuseet. Oppgaven vil derfor fokusere på å opparbeide og forsterke dagens forbindelsen mellom disse slik at sammenhengen mellom Tøyen hovedgård i Botanisk hage og portnerstuene blir fremhevet.

DEL 4 DELANALYSER OG LØSNINGSFORSLAG

I dette kapitlet blir dyrkingsprosjektet presentert og forslag til utforming av samtlige delområder presentert.

- Problemstilling og strategier for utforming
- Overordnet plan
- Dyrkingsprosjektet
- Analyser av delområdene
- Fremtidig situasjon i delområdene

Strategier for utforming

Problemstilling:

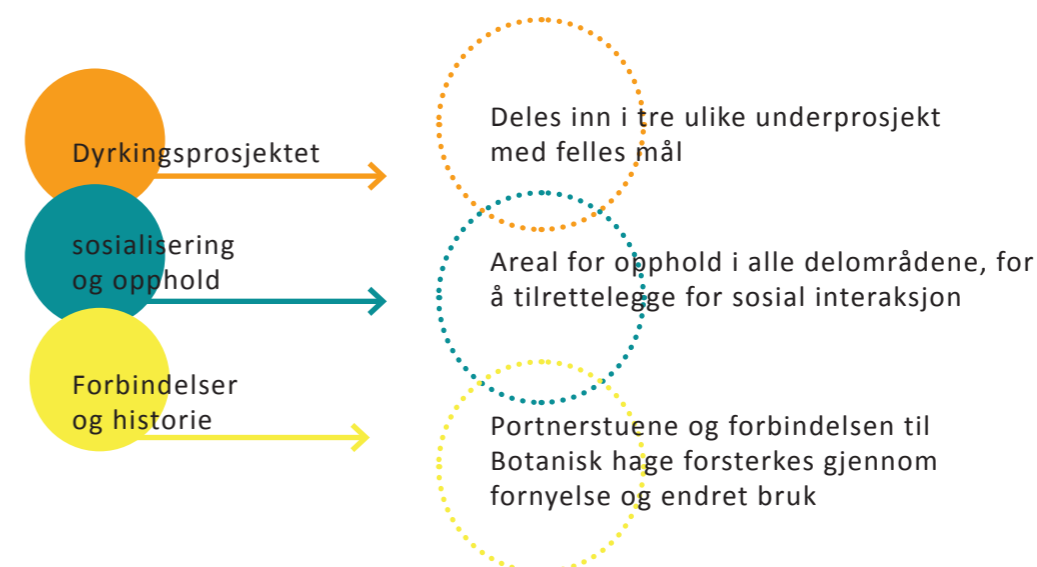
Hvordan implementere et dyrkingsprosjekt som oppfordrer til sosialisering og læring på Tøyen, og kan historiske markører og forbindelsene til og gjennom Botanisk hage fremheves gjennom dyrkingsprosjektet?

For å besvare oppgavens problemstilling er det nødvendig å arbeide med flere strategier for utforming av området.

Dyrkingsprosjektet har i tillegg til den fysiske utformingen en konseptuell del som må løses og konkretiseres. Dyrkingsprosjektet har som mål å være en kilde til kunnskap der besøkende, beboere på Tøyen og barn kan lære om dyrking og naturens kretsløp. Prosjektet skal også bidra til å skape nye arenaer for sosialt samvær i og utenfor Botanisk hage som en del av Tøyensatsingen. De ulike brukergruppene vil påvirke hvordan dyrkingsprosjektet utformes og driftes. I tillegg vil delområdenes beliggenhet og karakter ha innvirkning på utformingen. Dyrkingsprosjektet deles i tre underprosjekt med samme mål, der hvert underprosjekt vil

ha sin egen profil og driftes på ulikt vis. Felles for driften av de tre underprosjektene er at det dyrkes etter økologiske prinsipper, uten bruk av kunstige plantevernmidler og med fokus på naturens naturlige kretsløp.

Portnerstuene i Blytts gate i vest og Tøyenparken i øst ligger som historiske markører i hver sin ende av akse gjennom Botanisk hage. For at deres tilknytning til Tøyen hovedgård og Botanisk hage skal bli tydeligere er det nødvendig å gi stuen nye funksjoner og oppgradere området rundt stuen. Stuen i Blytts gate integreres i det som blir Botanisk hages nye inngangsparti i vest. Stuen i Tøyenparken får ny funksjon som en del av dyrkingsprosjektet. I tillegg skal informasjonsskilt med tekst og bilder fortelle besøkende om stuenes rolle før og nå.

Vinterbare greiner danner et relieff mot himmelen

1. Blyttsgate stenges for trafikk og gateparkering fjernes. Gaten oppgraderes og blir både et nytt inngangsparti til Botanisk hage og et sted å være. Gaten og en av portnerstuene gjøres tilgjengelig for Lakkegata skoles elever.

A. Storehouse city, Münster

B. Benk i Urbanstraße, Munchen

D. The Garden Café, London

E. Høner

3. Kafeen flyttes til den vernede driftsbygningen. Denne vil også inneholde kurslokaler. Gårdsrommet i nord oppgraderes med ny uteservering og dyrkingskasser til kafeens bruk. Her etableres det også en høsegård.

4. Skolehagen Har dyrkingsfelt som er dedikert til Lakkegata-, Vahl- og Tøyen skole.

F. Geitmyra skolehage, Oslo

2. Besøkshagen er åpen for alle besøkende i Botanisk hage.

C. New York Botanical Garden

G. Benk fra Samson Urban Elements

5. Forbindelsen Parkeringsplasser i sørlig del fjernes og det etableres en gangvei i rett linje fra Botanisk hage til Munchmuseet. Det etableres oppholdsareal på gressflaten nord for museumskafeen.

6. Krysset oppgraderes med beplantning og sitteplasser. Nye skilt med veivisning og informasjon.

H. Scholars' Green Park, Sheridan

I. Skilt i Botanisk hage

J. Blomster i cortenkasser

7. Parsellhagen opprettes som et tilbud til lokalbefolkningen på Tøyen. Portnerstuene blir en del av prosjektet.

K. Bjølsejordet dyrkingslag, Oslo

Planen viser det overordnede løsningsforslaget, der referanseprosjektene er brukt som inspirasjon til utforming av delområdene. Delområdene 2, 4 og 7, der de tre underprosjektene skal etableres, er alle godt egnet til dyrkingsformål, med mye sol og tilgjengelige areal uten program. De tre dyrkingsprosjektene er inspirert av eksisterende prosjekter i New York og Oslo.

Delområde 1 blir en ny viktig forbindelse, men også et sosialt møtepunkt. I delområde 5 og 6 vil fokus være på å forsterke forbindelsen til Botanisk hage. Delområde 3 beholdes som et sosialt møtepunkt for besøkende i hagen, med oppgradert kafé og uteservering. Dyrkingsprosjektet profileres her gjennom mobile dyrkingskasser.

A. www.scape-net.de/index.php/projekte/narrative/speicherstadt-muenster
B. <http://divisare.com/projects/198351-el-ch-landschaftsarchitekten-urban-strasse-11>
C. www.thestatenslandfamily.com/wp-content/uploads/2011/05/famgar_03.jpg
D. www.benugo.com/public-spaces/the-garden-cafe
E. moseveien.wordpress.com/2012/10/22/hoststemning-for-fullt/img_5830/5
F. Tore faller
G. www.samson.nl/
H. no.pinterest.com/pin/299982025149862536/
I. no.pinterest.com/pin/19562579609573401/
K. Germàn Evangelisti

Dyrkingsprosjektet

For barn bosatt i byen er kontakt med naturen ikke en selvfølge, og både barn og voksne blir stadig mer fremmedgjort for rene råvarer. Mange vet ikke hvordan grønnsakene og frukten de spiser blir dyrket og i butikkene er gulrøttene alltid rette, potetene stort sett samme størrelse og eplene skinnende blanke. Gjennom egne erfaringer med barn i by har jeg opplevd hvor stor glede barna har av å få stikke hendene i jorda, lete opp mark, og dra opp en gulrot og gjerne spise den med litt jord på. Det å utforske sammenhengene i naturen og lære hvordan et frø blir til en plante innebærer å stikke henda i jorda bokstavelig talt, og i skolehagen og besøkshagen skal barn og deres familie få muligheten til å gjøre dette.

Nærskolene Lakkegata- Vahl- og Tøyen benytter seg av Botanisk hage i sitt undervisningsopplegg, men dette er basert på kortere økter i regi av NHM sitt undervisningsopplegg (Nesse, P., Martinsen, L. 2016). Ved å involvere skolene i dyrkingsprosjektet i skolehagen kan elevene få ansvar for et langsiktig prosjekt som krever planlegging, skjøtsel og samarbeid, og som kommer hele klassen til gode.

De tre underprosjektene skolehagen, besøkshagen og parsellhagen blir i tråd med oppgavens mål arenaer for sosialisering både i og utenfor Botanisk hage, samtidig som de oppfordrer til læring og samhandling med naturen.

Underprosjekt I. Besøkshagen

Målgruppe

Alle besøkende, samt barnefamilier og barn

Besøkshagen ligger inne i Botanisk hage og er åpen for alle. I tillegg har NHM kurs og aktiviteter i besøkshagen som er rettet mot familier og barn. Dette vil være en fin mulighet for foreldre å være med på aktiviteter sammen med barna sine. Målet er å involvere og informere besøkende om hvordan man dyrker og hvordan man selv kan bidra til å opprettholde det økologiske kretsløpet. Aktiviteter i besøkshagen vil også knyttes til utekjøkkenet som opprettes i forbindelse med skolehagen. Dette gir muligheter for å tilberede råvarer fra hagen og holde kurs som fokuserer på sunn økologisk mat.

Besøkshagen vil også ha oppholdssoner der det er mulighet for å sette seg og ta en pause, eller bare observere de som arbeider i hagen. Dette vil være med på å skape en ny sosial arena i hagen.

Drift

Besøkshagen vil være tilgjengelig i hagens åpningstid. Botanisk hage vil stå ansvarlig for dyrking og vedlikehold av dette dyrkingsarealet, mens NHM vil stå ansvarlig for kurs og arrangementer tilknyttet besøkshagen. Det tilbys gratis arrangementer på dagtid i ukedagene rettet mot skoleelever i hele Oslo, samt ettermiddag- og kveldskurs som krever påmelding.

Foto: www.newyorksocialdiary.com/party-pictures/2014/opening-numbers

Foto: www.thestatenislandfamily.com/wp-content/uploads/2011/05/famgar_03.jpg

Referanseprosjekt

Ruth Rea Howell Family Garden i New York Botanical Garden

Ruth Rea Howell Family Garden er en egen avdeling i New York Botanical Garden dedikert til dyrking. Målet med familiehagen er å lære barn, foreldre og lærere hvordan man dyrker og om sammenhengene mellom planter, næring og fordelene av en sunn livsstil. Hagen har program hele dagen og henvender seg til skoleklasser på dagtid. På ettermiddagene er hagen åpen og tilgjengelig for alle besøkende. I tillegg holdes det kurs der barn mellom 3-12 år kan meldes på. Barna får være med på å plante, stelle og høste grønnsaker som de senere tilbereder og spiser. I tillegg lærer de om forskjellige temaer, fra bønner til mark (NY Botanical Garden).

Foto: www.nybg.org/education/edible-academy/index.php

Underprosjekt 2. Skolehagen

Målgruppe

Skoleelever ved Tøyen-, Vahl- og Lakkegata skole

Skolehagen opprettes som et tilbud til elevene ved nærskolene Vahl, Lakkegata og Tøyen, inne i Botanisk hage. Skolehagen vil gi skolene en ny arena for læring ute i grønne omgivelser, noe som er mangelvare i elevenes skolehverdag. Her vil skolene få tildelt dyrkingsfelt som lærere og elever står ansvarlig for å dyrke gjennom hele sesongen. Elevene får mulighet til å lære om prosesser i naturens kretsløp ved å bearbeide jord, så, pleie plantene, høste og til slutt tilberede råvarene.

I samarbeide med NHM kan skolens elever benytte seg av et utekjøkken i undervisningen og dermed knytte et besøk i hagen opp mot flere faglige retninger.

Drift

Skolehagen vil være tilgjengelig i hagens åpningstid og Botanisk hage vil stå for tilrettelegging rundt dyrkingsarealet med fasiliteter som vann, redskapsbod og områder for opphold, samt areal for kompostering. Skolen står ansvarlig for alt vedlikehold og stell av selve dyrkingsarealet i dyrkingssesongen.

Referanseprosjekt

Geitmyra skolehage i bydel St. Hanshaugen

I likhet med Botanisk hage er Geitmyra skolehage inngjerdet, men tilgjengelig for alle i åpningstiden. Skolehagen driftes av Oslo kommune og her har elever dyrket jorda siden 1909. I tillegg er det om lag 100 private parseller som leies av beboere i omegn (Geitmyra skolehage). Dyrkingsarealene er avgrenset av gresskledd stier og alleer av frukttrær, og dette skaper en hyggelig stemning der det flere steder skapes små intime rom som oppfordrer til opphold. I hagen finner man også høner, brevduer og bier, samt en liten dam der endene holder til. Aktiviteten er høy gjennom hele dyrkingssesongen og mange elever bruker også hagen til sosiale treff sammen med familien utenom skoletiden.

Geitmyra er et godt eksempel på en grønn oase i byen som både brukes til undervisnings- og sosiale formål. Hagen har et naturlig preg, der brukerne former omgivelsene med sine vekster og sin kreativitet. Som en del av skolehagens målsetting er blant annet mål om å utvikle elevenes naturglede og kunnskap om hvor maten vår kommer fra, samtidig som det skal være et sosialt og integrerende tilbud.

Foto: aktuelt.osloskolen.no/felles-nyhetsliste/skolehagen---historisk-laringsarena-for-fremtiden/

Foto: Tore Faller

Underprosjekt 3. Parsellhagen

Målgruppe

Beboere på Tøyen

Parsellhagen ligger ved portnerstuene i Tøyenparken. Dyrkingsarealet deles her inn i dyrkingsfelt (parseller) som leies ut til privatpersoner. Hagen skal være et tilbud til beboere på Tøyen som en del av Tøyensatsingen, der enkeltpersoner eller familier kan søke om å få sin egen parsell. Man står selv ansvarlig for dyrkingen og avlingen vil være til eget bruk. Parsellhagen ligger åpent i Tøyenparken og oppholdsareal i hagen kan brukes av alle besøkende i parken. Parsellhagen blir en arena for utveksling av kunnskap, og et nytt sosialt møtepunkt i Tøyenparken.

Drift

Et dyrkingslag, der alle dyrkerne er medlemmer, vil bli opprettet, og lagetets styre vil stå ansvarlig for den daglige driften og fordeling av parseller. Dyrkingslaget vil også disponere portnerstuene og kan benytte disse til kafédrift eller andre sosiale tiltak. Bydel Gamle Oslo vil i samarbeide med dyrkingslaget tilrettelegge for dyrking og ruste opp området rundt portnerstuene.

Referanseprosjekt

Bjølsenjordet dyrkingslag i bydel Sagene

Bjølsenjordet dyrkingslag ble startet opp i 2015 med økonomisk støtte fra "Spiselige Sagene" Oslo kommune, bydel Sagene. Bjølsenjordet er regulert som offentlig areal, og området er åpent for alle hele døgnet. Dyrkingen foregår i en nedlagt barnepark i Bjølsenparken og alt arbeide med opprettelsen av dyrkingsfelt ble gjort på dugnad av dyrkerne. Et styre har ansvaret for den daglige driften av dyrkingslaget. Dette innebærer blant annet tildeling av dyrkingsfelt og initiering av sosiale aktiviteter. Laget disponerer også et lokale der det er muligheter for å ha enkel servering ad hoc gjennom sesongen. Lokalet kan leies ut til publikum for å skaffe midler til den daglige driften.

Som styremedlem i Bjølsenjordet dyrkingslag hadde jeg mange positive opplevelser i oppstartsåret. Det var en fin stemning i laget, og dyrkerne brukte også området til sosialt samvær med familie og venner. Tilbakemeldinger fra publikum var utelukkende positive. Flere nevnte at de var glade for at det var aktivitet i parken, noe som skapte en hyggelig og tryggere atmosfære.

Foto: Germàn Evangelisti

Analyser av delområder og fremtidig situasjon

Analyse - Delområde 3

Ved ankomst til Tøyen hovedgård fra vestsiden går man under store trekroner opp til hagens høyeste parti. Gangveien går mellom gårdsrommene til Tøyen hovedgård og driftsbygningene. Disse oppleves som to separate rom med ulik grad av opparbeidelse. Gårdsrommet i sør er godt opparbeidet og huser kafeens uteservering. Gårdsrommet i nord benyttes av drift og er ikke opparbeidet med tanke på å være et publikumsvennlig rom.

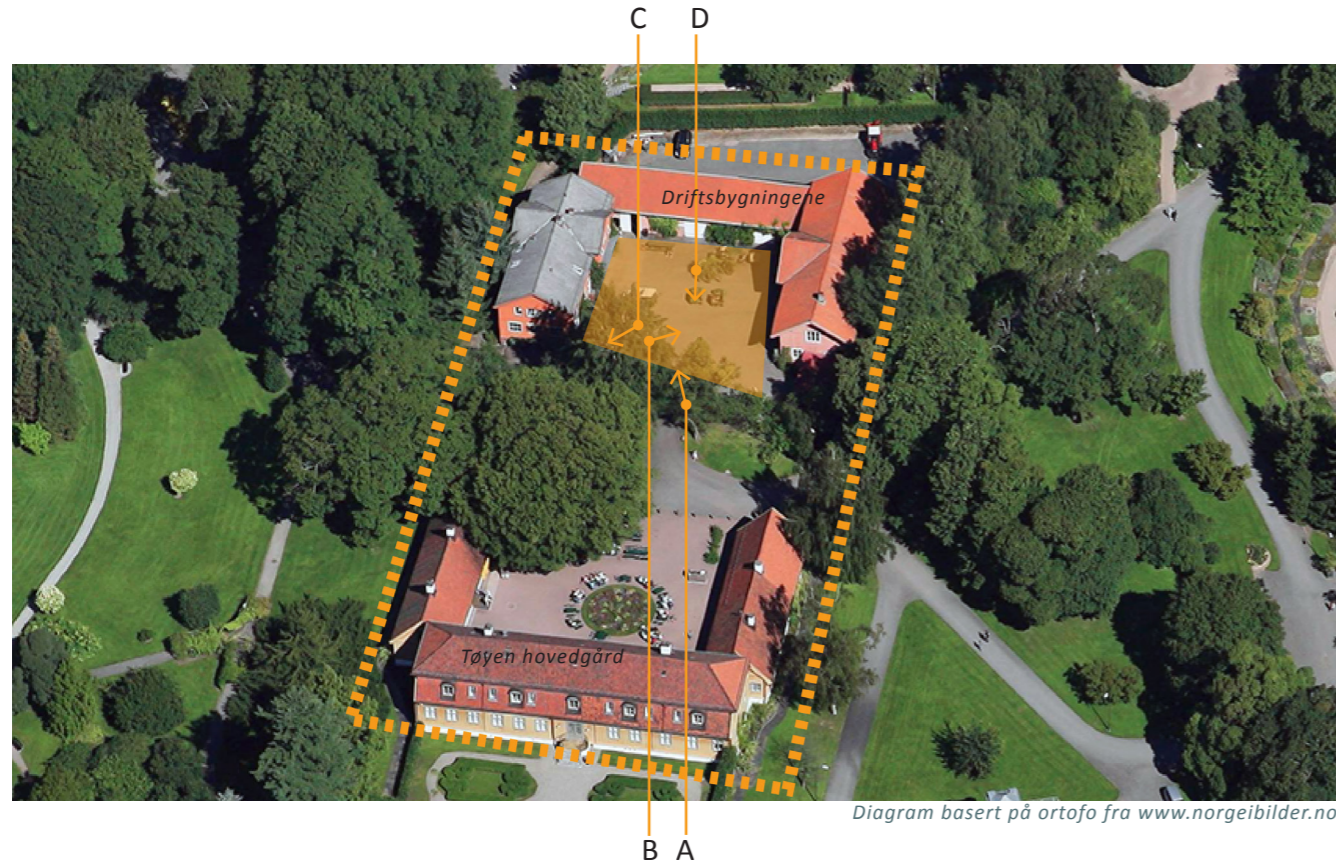
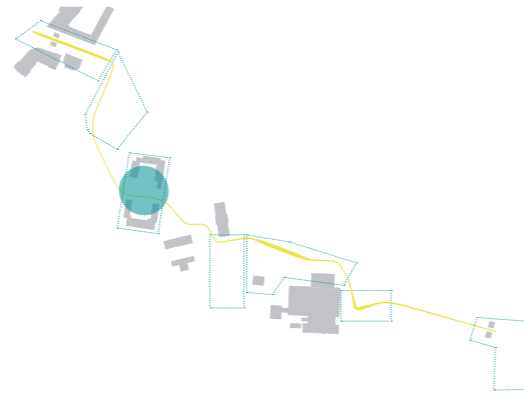

Diagram basert på ortofo fra www.norgebilder.no

- A** Gårdsrommet mellom driftsbygningene har en god menneskelig skala som harmonerer med bygningenes størrelse. I tillegg er det solrikt og skjermet for vind. Plassen ligger sentralt plassert i hagen, men i dag er det lite som innbyr til opphold. Et par benker står ute om sommeren, men ellers er gårdsrommet ikke et oppholdssted for besøkende.

- B** Plassen er asfaltert og underlaget er ujevnt og har en helning opp mot den østre fløyen. Avdriftsbygningene er kun den østre fløyen vernet. Denne brukes i dag til lager og treningsrom og er preget av dårlig vedlikehold. Garasjebygget til høyre er ikke underlagt vern.

- C** Mot sydvest åpner hagen seg i en lysning. Under trekronene er det en siktlinje ut over hagen og videre ned mot byen. Sikten er i dag noe hindret av vegetasjon, og arealet brukes også til avfallsdunker.

D Vegetasjonen og gangveien mellom de to gårdsrommene gjør at de oppleves som to adskilte enheter. Det er flere velutviklede trær i midtpartiet og disse danner en portal av grønt mellom bygningene i vest og ned mot delområde 2. Gårdsrommet mellom bygningene tilhørende Tøyen hovedgård (gule bygninger) er opparbeidet og godt vedlikeholdt. Plassen er gruslagt og det er godt med sitteplasser på uteserveringen i sesongen. Rommet oppleves intimt og beskyttet. Kafens areal innendørs er lite med kun 54 sitteplasser.

Dagens situasjon

Kvaliteter

- Bygningene gir to intime og beskyttede rom i menneskelig skala
- Historiske bygninger med arkitektoniske kvaliteter
- Stort potensial i å fornye gårdsrommet i nord
- Sentralt punkt i hagen med utsikt
- Gode solforhold
- Godt lokalklima
- Godt kjent område i hagen på grunn av eksisterende kafé og toaletter
- En av hovedgangveien i hagen går gjennom området

Utfordringer

- Bygningene og vegetasjon kaster skygge over deler av området
- Bygningene tilhørende drift er dårlig vedlikeholdt
- Gårdsrommet tilhørende drift er ujevnt og dekket av asfalt

Mulige tiltak	Påvirkning på området
<i>Den østre fløyen av driftsbygningen omgjøres til kafébygg</i>	Kafeen vil få større kapasitet og nyere fasiliteter. Bygget kan også inneholde andre publikumsrettede aktiviteter. Denne bygningen er vernet og rehabiliteringsarbeidet kan bli tidkrevende og dyrt.
<i>Gårdsrommet i nord oppgraderes og benyttes til uteservering</i>	Dagens uteservering fungerer bra, men det er behov for utvidelse. Gårdsrommet i nord kan benyttes til dette uavhengig av om kafeen flyttes, eller i påvente av at kafeen flyttes. Uteservering vil få bedre solforhold i denne delen.
<i>Dyrkingsprosjektet profileres i gårdsrommet i nord</i>	Kafeen kan dyrke noe til eget bruk nært kjøkkenet. Kafégjester vil bli oppmerksomme på prosjektet, og det kan evt. være mulighet for gjester å velge ingredienser til retter på menyen.
<i>Bruke deler av driftsbygningen til å huse dyr</i>	Vil gi dyrkingsprosjektet en ny dimensjon med fokus på kretsløp og kompostering. Dyrene vil bli et populært innslag for barnefamilier. Høner kan feks. bidra med egg til kafeen. Dette krever ny kompetase blant de ansatte.

Løsningsforslag delområde 3

Kafeen

Bildene i collagen er brukt som inspirasjon

Den vernede driftsbygningen kan oppgraderes og det tilrettelegges for kafédrift her. I tillegg skal bygningen inneholde lokaler som kan benyttes til kurs eller lignende. Bygningens fasade er i dag lukket mot gårdsrommet slik at det er liten kontakt mellom inne- og uterom. Ved å lage en løsning der deler av fasaden erstattes med glass vil kafeen virke mer inviterende. Garasjen i sør fjernes og erstattes med et nytt tilbygg med glassfasade ut mot gårdsrommet.

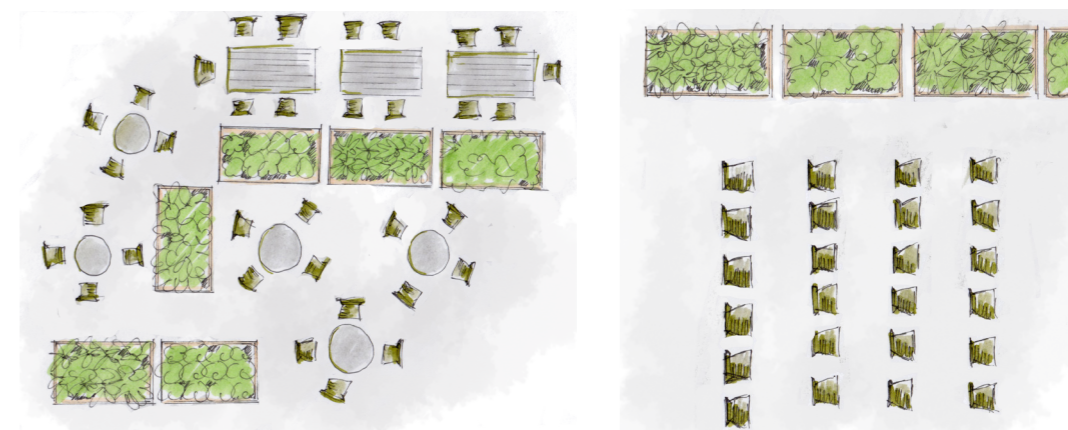
Gårdsrommet vil bli benyttet til uteservering og dyrking av råvarer til kafeens bruk. Det dyrkes i flyttbare kasser slik at de kan byttes ut ettersom råvarene blir benyttet av kjøkkenet. Kafeen vil på denne måten ha kasser med råvarer gjennom hele sesongen og kan reklamere for svært kortreist mat. Kassene vil også fungere som romdannende elementer på uteserveringen. I kombinasjon med enkle flyttbare kafémøbler blir uteserveringen et fleksibelt rom som kan endres etter sesong og ved arrangement.

Hagens egne høner vil også få tilholdssted i gårdsrommet. Hønene blir et hyggelig innslag i hagen, som i tillegg til å legge egg også vil gi verdifull gjødsel til dyrkingsprosjektet. I kurstilbudet som NHM tilbyr kan hønenes rolle i hagen være med på å illustrere naturens kretsløp.

1. www.homedesignlover.com/architecture/lateral-house-a-contemporary-home-extension-in-london/
2. www.zachteg.nl/portfolio/tuintour-mobiele-stadstuinen
3. [no.pinterest.com/pin/19562579609629370/](https://www.pinterest.com/pin/19562579609629370/)
4. [no.pinterest.com/pin/574560864935526266/](https://www.pinterest.com/pin/574560864935526266/)
5. [no.pinterest.com/pin/19562579609661996/](https://www.pinterest.com/pin/19562579609661996/)
6. <http://pioneersettler.com/chicken-coop-designs-and-ideas/>

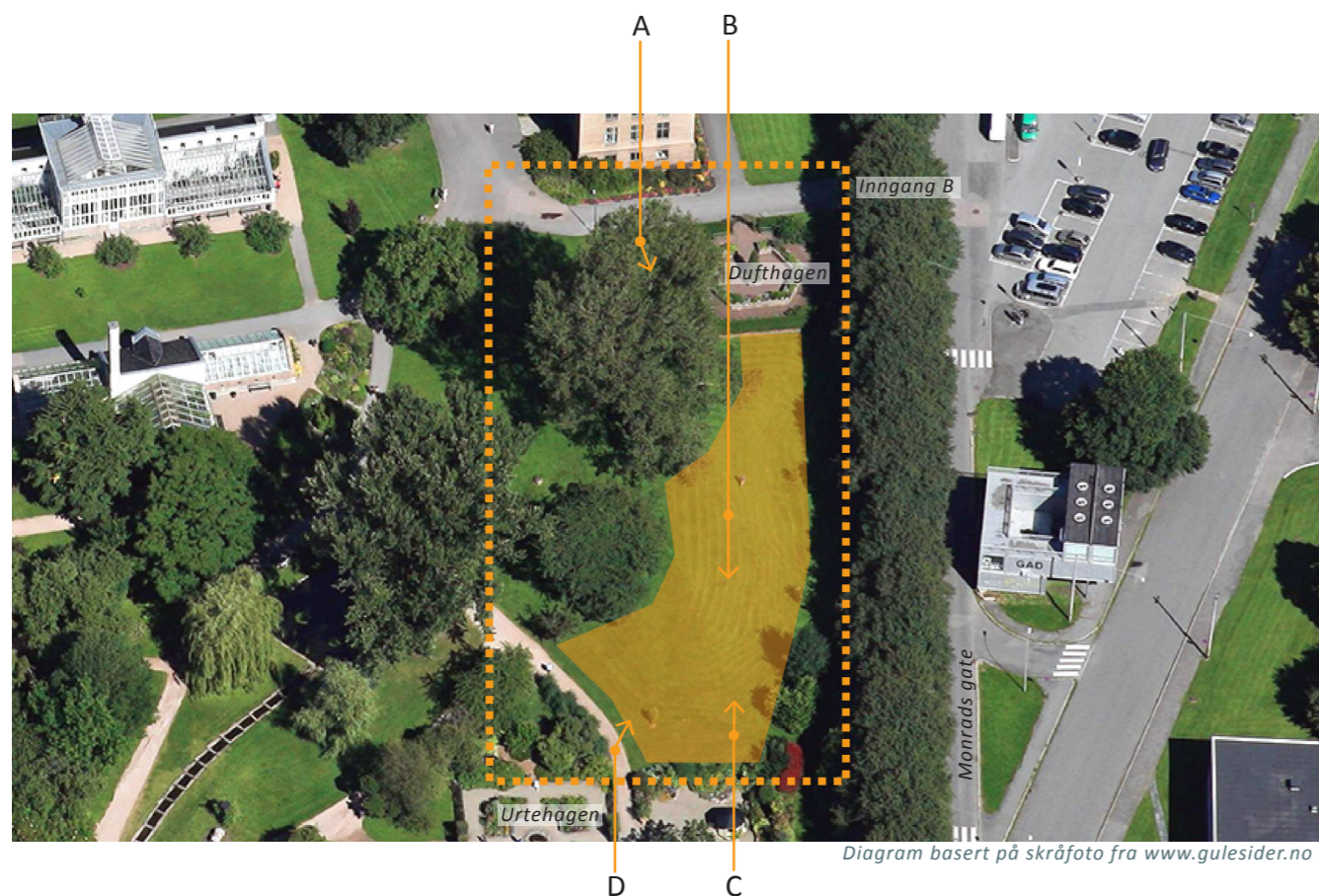
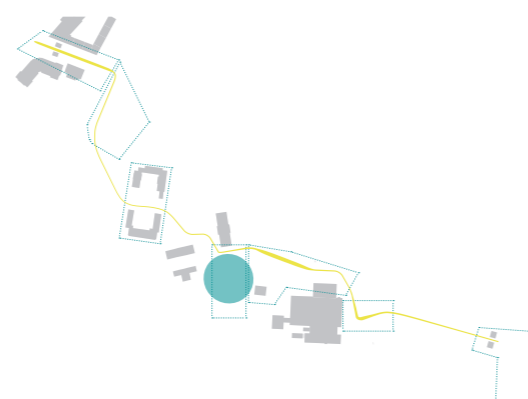
Gårdsrommet i sør beholdes slik det er i dag med utemøbler som kan brukes av både kafeens gjester og andre besøkende. Gårdsrommet i nord får et nytt dekke, og en hønsegård etableres i det sørvestlige hjørnet.

Plantekassene og møbleringen på uteserveringen kan endres etter behov. Slik blir gårdsrommet et fleksibelt rom som kan brukes til forskjellige arrangement i tillegg til uteservering.

Analyse - Delområde 4

Sør for gangveien ved inngang B ligger et gressareal på tilnærmet 1250 m². Gressbakken er ikke i bruk som oppholdsareal, og det er få som ferdes her. Dufthagen i nord bryter den visuelle kontakten mellom gangveien og gressarealet. Flere eldre trær troner majestetisk i den vestlige delen av området. Langs gjerdet ut mot Monrads gate står en tett trekke av svenskeasal (Sorbus intermedia).

A Vest for dufthagen har man fin sikt inn i området og ned mot dagens urtehage. Terrenget er tilnærmet flatt med en svak helning ned mot urtehagen i sør. Gressflaten er grønn og frodig om sommeren, men det er ingen muligheter for opphold i dette området.

B Sør for gressarealet ligger dagens urtehage, der det dyrkes urter og diverse grønnsaker. Dette er kun en utstillingshage hvis hensikt er å informere om de ulike artenes bruk opp gjennom historien, blant annet i legemiddelindustrien.

C Langs gjerdet i øst står en trekke av svenskeasal (Sorbus intermedia). Det er nylig blitt plantet to asketrær (Fraxinus excelsior) midt på området.

- D** Området er også tilgjengelig fra sør via gangveien som passerer gjennom urtehagen. Terrenget heller svakt ned mot gangveien og det er nylig blitt plantet et tempeltre (Ginkgo bilboa) på gresset.

Dagens situasjon

Kvaliteter

- Delområdet ligger lett tilgjengelig i hagen, rett ved inngang B
- Området er også tilgjengelig fra sør gjennom urtehagen
- Direkte forbindelse til urtehagen
- Området er åpent og solfylt store deler av dagen
- Gressflaten rammes inn av trekken i øst og frittstående trær i vest
- Mange passerer området på gangveien i nord
- Terrenget er tilnærmet flatt

Utfordringer

- Entrer man hagen gjennom inngang B bryter Dufthagen den visuelle og fysiske forbindelsen med området
- Asketrærne midt på gresset vil vokse og kaste skygge

Mulige tiltak

Påvirkning på området

<i>Opparbeide dyrkingsfelt på gressarealet</i>	Området er godt egnet til formålet, og dyrkingsfeltet kan knyttes til dagens urtehage. De nyetablerte trærne på gresset må flyttes.
<i>Dyrkingsfeltet benyttes av skolene i området</i>	Området er lett tilgjengelig for alle skolene. Utenom skoletiden vil dyrkingsfeltene ligge beskyttet for hærverk innenfor hagens porter.
<i>Utforme området universelt, slik at det er tilgjengelig for alle</i>	Terrenget gir gode muligheter for universell utforming. Det vil være positivt for skolene å kunne involvere elevene i dyrkingsprosjektet uten hensyn til fysiske begrensninger.
<i>Tilrettelegge for utekjøkken i forbindelse med dyrkingsfelt</i>	Kjøkkenet kan benyttes til utendørs undervisning og kursing i bruk av råvarer fra hagen i regi av NHM. I tillegg kan skolene i området benytte kjøkkenet i samarbeide med NHM.

Løsningsforslag delområde 4

Skolehagen

Bildene i collagen er brukt som inspirasjon

Skolehagens design er enkel og oversiktlig. Dyrkingsarealene opprettes på begge sider av gangveien i det flateste partiet av området. Gangveien vil være grusbeltet på en slik måte at dekket oppleves fast og jevnt. Dette for å sikre at området er lett tilgjengelig for alle besøgende. Dyrkingsarealene deles opp i mindre dyrkingsfelt som fordeles på de tre nærskolene. Inndelingen kan variere etter sesong ut i fra hvor mange elever som skal være involvert i dyrkingen ved hver skole. Elever og lærere har sammen ansvaret for å planlegge hvordan deres dyrkingsefelt skal beplantes og skjøttes. Kunnskap om dyrking og veiledning fra fagpersoner kan skolene få gjennom NHMs undervisningstilbud.

Sør i området tilrettelegges det for utekjøkken og oppholdsareal. Utekjøkkenet kan benyttes av NHM i forbindelse med kurs og andre arrangement i hagen. Skolelevne kan også benytte kjøkkenet i undervisningen etter avtale med NHM. Bord og benker vil gi sitteplass til mange, slik at

skoleelevne har mulighet til feks. å spise lunch i skolehagen. Oppholdsarealet er tilgjengelig for alle besøgende på ettermiddager og i helger. Dette vil være et tilskudd til piknikplenen, der det kun er mulig å sitte på gresset.

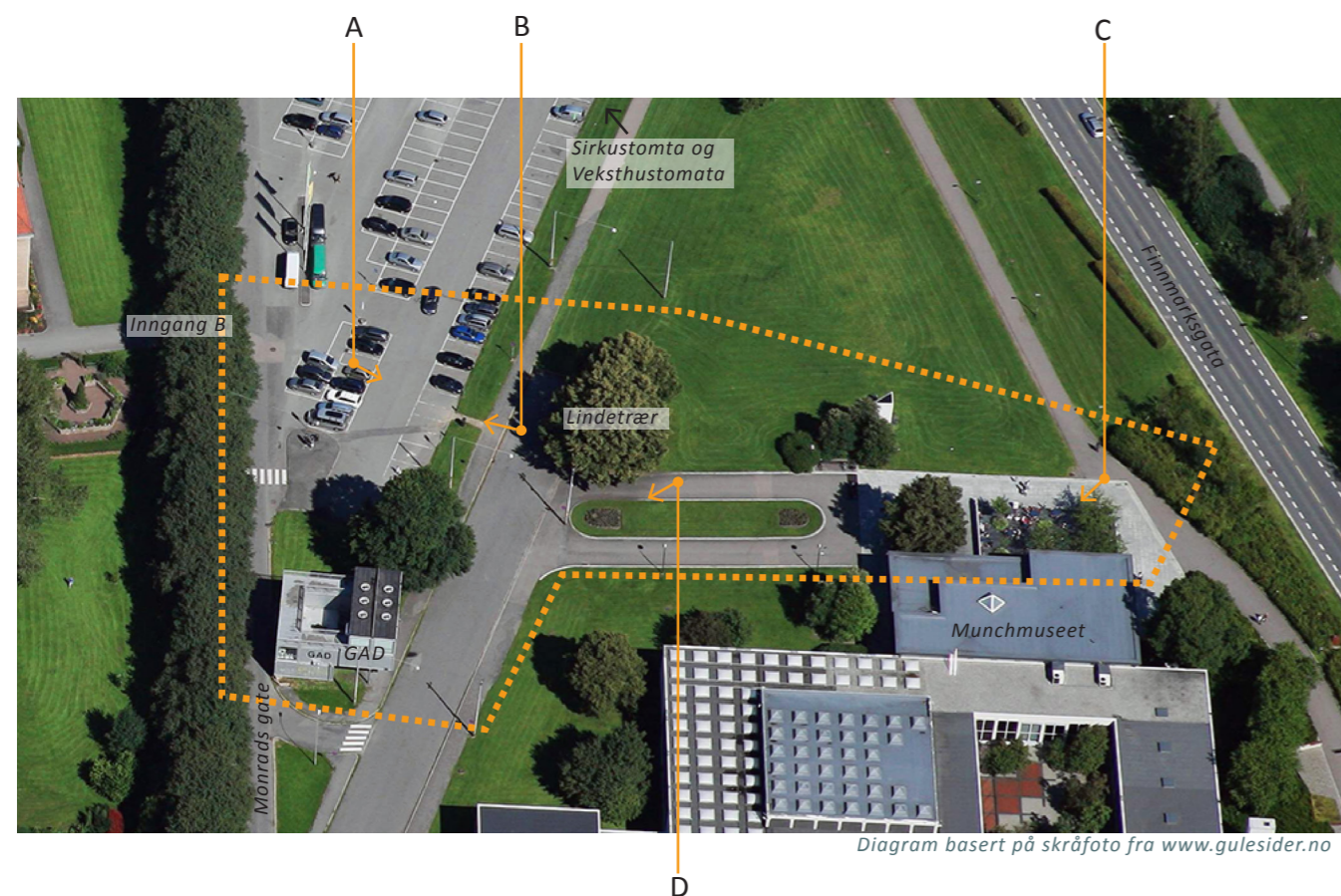
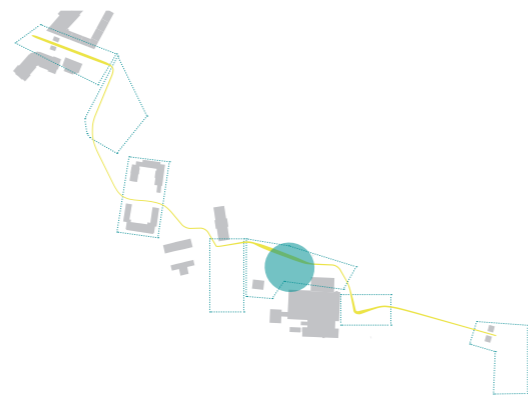

Området vil være tilgjengelig fra gangveiene både i sør og i nord. Området er tilnærmet flatt og det gjøres kun små endringer i terrenget. De to asketrærne som står på plenen i dag flyttes for å anlegge skolehagen. I skråningen ned mot gangveien i sør beplantes det med bærbusker.

1. www.5aday.co.nz/5plus-a-day/about-5plus-a-day.aspx
 2. <https://fedcityfocus.files.wordpress.com/2012/10/w-white-house-kitchen-garden.jpg>
 3. www.naturesekken.no/c2107252/prosjektbeskrivelse.html?tid=2103181
 4. no.pinterest.com/pin/391672498813681799/
 5. no.pinterest.com/pin/19562579609673261/

Analyse - Delområde 5

Inngang B er en viktig adkomstvei for mange besøkende, og parkeringsplassen utenfor brukes av gjester både til Munchmuseet og Botanisk hage. Parkeringsplassen, som er driftet av Oslo kommune, tar opp et stort areal i midtpartiet og det er ingen dedikerte gangsoner i dette området. Også gjester som ankommer med buss i Finnmarksgata vil entre hagen gjennom en av inngangene i øst.

A I siktlinjens fra inngang B mot øst står to flotte lindetrær (*Tilia cordata*). Disse ble antagelig plantet i forbindelse med oppføringen av Munchmuseet og opptar sørvestenden av et gressareal som ofte brukes av hundeeiere i området. Et asfaltert areal på vestsiden av trærne benyttes til avfallscontainere. Et tråkk mellom parkeringsplassen og adkomstveien til museet bekrefter at det er mange som går i denne aksens. Området er altså mye brukt av fotgjengere, men likevel ikke tilrettelagt for de myke trafikantene.

B Parkeringsplassen heller svakt fra nord mot sør. Arealet eies av Oslo kommune og leies ved enkelte anledninger ut til arrangementer. Ved befaringen utført i februar ble hele området sperret av grunnet vinterarrangementet X-games. Øyafestivalen benytter seg også av området og dette medfører redusert fremkommelighet i festivalperioden.

C Kafeen tilknyttet Munchmuseet ligger rett ved gangveien og har en populær uteservering. Kirsebærtrærne blomstrer med vakre rosa blomster om våren, og er et blikkfang for gjester og forbipasserende. Arealet utenfor Munchmuseet er hellelagt, noe som definerer og rammer inn inngangspartiet. Gressflaten nord for kafeen er lite brukt til opphold, men har svært gode solforhold.

Foto: krogsveen.no/var/krogsveen/storage/images/itmobjects/941490845/pict/939532651_lightbox.jpg

D I den sørvestlige enden av området står en midlertidig bygning som tidligere huset et kunstgalleri (GAD). Bygning står i dag tom.

Kvaliteter

- Inngang B ligger i den historiske akse til portnerstuene i øst
- Området er solfylt og åpent
- Godt etablerte trær gir området karakter
- Mange mennesker beveger seg gjennom området
- Munchmuseet tiltrekker besøkende
- Området utenfor Munchmuseet er opparbeidet med belegningsstein
- Kaféen tilknyttet Munchmuseet er godt besøkt

Utfordringer

- Store deler av området har harde flater dedikert til bil og parkering
- Munchmuseet skal flytte og området vil da miste en viktig publikumsattraksjon
- Innkjøring til parkeringsplass, Sirkustomta og Veksthustomta gjennom området fra sør
- Området oppleves mørkt på kveldstid
- Deler av området er utilgjengelig ved større arrangement

Dagens situasjon

- SYKKELSTI
- SIKT VIFTE
- GJERDE
- KØRERETNING
- FOTGJENGERFELT
- INNGANG/PORT
- GRASS
- EKSISTERENDE TRÆR/VEGETASJON
- MÅLSTOKK 1:1000
- EKVIDISTANS 0.5M.

Mulige tiltak	Påvirkning på området
Parkeringsplasser i søndre del fjernes og frigjøres til gangsoner	Området blir mer oversiktlig uten parkerte biler, selv om det fortsatt vil være passerende trafikk. Fortgjengere vil kunne bevege seg fritt over plassen. Noe færre parkeringsplasser til besøkende.
Opparbeide tydelig gangvei mellom Inngang B og Munchmuseet	Gangveien vil styrke forbindelsen videre til Tøyenparken og portnerstuene. En tydelig markert gangvei vil trygge forholdene for myke trafikanter. Innkjøring til parkeringsplass vil krysse gangsonen.
Ny gangvei anlegges i rett linje fra inngang B og videre mellom lindetrærne	Trærne vil fungere som en portal og retningsmarkører. Trærne får en ny funksjon. Rotsonen til trærne må skånes ved en slik anleggelse.
Areal nord for Munchmuseet opparbeides med mulighet for opphold	Mulighet for opphold i område også utenfor kafens uteservering. Arealet har gode solforhold og er dermed godt egnet.
Fjerne midlertidig bygg (GAD)	Den frigjorte plassen gir mulighet for å endre infrastrukturen i området. Fortauet langs Botanisk hage kan utvides og bredden på kjørefelt kan reduseres. Dette vil gi myke trafikanter mer plass og prioritering.

Løsningsforslag delområde 5

Forbindelsen

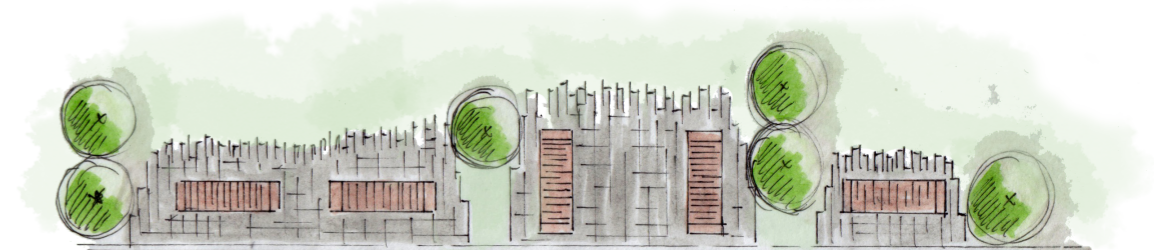
Bildene i collagen er brukt som inspirasjon

Det opprettes en gangvei i rett linje fra Botanisk hages inngang B til Munchmuseet. Gangveien anlegges over dagens parkeringsplass og mellom eksisterende lindetrær. Det beplantes med nye lindetrær slik at det dannes en allé. Trærne vil markere at dette er en gangson og et inngangsparti. I tillegg blir alleen et gjenkjennende element langs forbindelsen videre opp til Tøyenparken. I en fremtidig situasjon der Munchmuseet flyttes og bygningen eventuelt rives, kan gangveien fortsatt ligge som en tydelig og god forbindelse mellom Botanisk hage og Tøyenparken.

Arealet utenfor Munchmuseet utvides mot nord slik at gangsonen faller naturlig sammen med uteplassen. Vegetasjonen som hindret sikt i denne akse fjernes og sykkelparkeringen flyttes. Dekket trekkes ut i gressflaten slik at det dannes et nytt areal til sitteplasser.

Kjøremønsteret i området endres og det blir færre innkjøringer til parkeringsplassen. Det vil kun være inn- og utkjøring via Monrads gate. Fortauet på utsiden av inngang B og langs Botanisk hage utvides slik at det får en raus bredde. GAD fjernes og det anlegges tverrgående gangforbindelser over gresskledd flater.

1. www.archiexpo.com/prod/streetlife/product-51161-925330.html
2. <http://www.landezine.com/index.php/2014/12/the-west-harlem-piers-park-by-w-architecture/the-west-harlem-piers-park-by-w-architecture-10/>
3. <http://hagemarked.no/busker-og-traer/traer/japankirsebær-no/>
4. no.pinterest.com/pin/299982025149862536/
5. no.pinterest.com/pin/348043877429543318/

Det opprettes sittemuligheter på gresset i nord. Dekket "sklir" ut i gresset og det er mulighet for å passere mellom benkene. Det plantes japankirsebær (*Prunus serrulata*) i dette området for å skape sammenheng med dagens uteservering. Benkene er laget i cortenstål og tre.

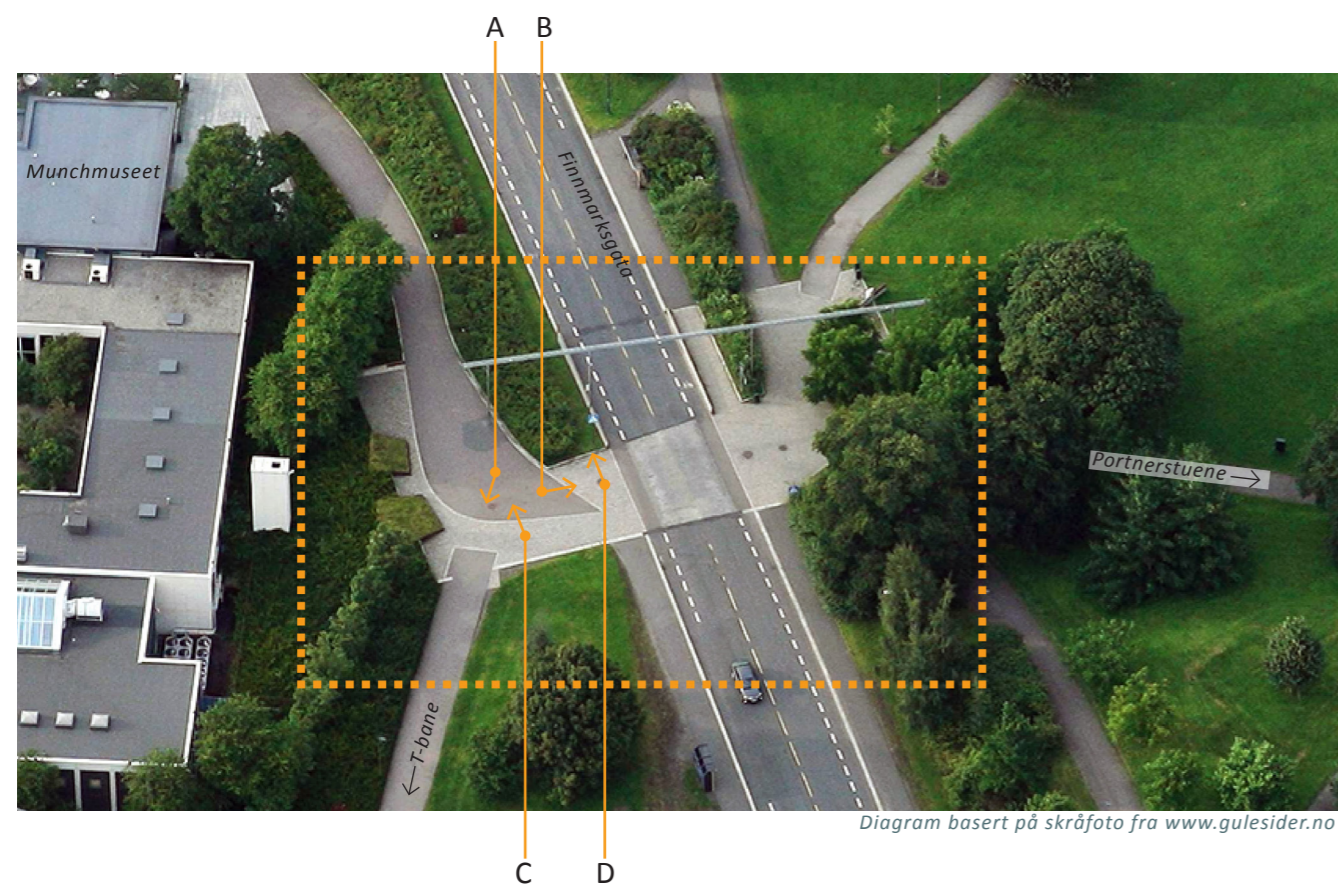
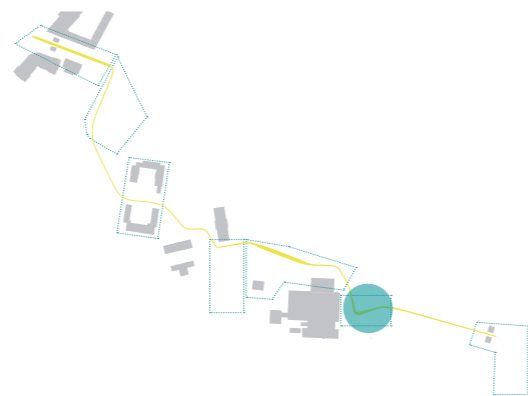
Tegningen er ikke målbar

Analyse - Delområde 6

Området er et viktig krysningspunkt der flere veier møtes, og det er mange som beveger seg gjennom området.

Ved adkomst til området gjennom alleen i Tøyenparken hadde man tidligere en direkte siktlinje til Botanisk hage. I dag bryter Munchmuseet den visuelle forbindelsen. Den fysiske tilknytningen er også vanskeligere å oppdage da gangveien kurver seg rundt museet i nord.

- A** Gangveien i sør leder direkte til Tøyen T-bane og Tøyensenteret, og besøkende til Botanisk hage som benytter T-bane ankommer denne veien. I tillegg vil besøkende som ankommer med buss i Finnmarksgata gå gjennom dette krysningspunktet. En gressbakke løper langs gangveiens østlige side.

- B** Krysningspunktet over Finnmarksgata er utformet med tanke på å binde Tøyenparken og Munchmuseet sammen. Ved å benytte gjentakende elementer og materialer på begge sider av gateløpet skapes en sammenheng. Det er blant annet benyttet vegetasjon, smågatestein, elementer i betong og cortenstål. Et avlangt lysarmatur markerer overgangen om kvelden, virker som et sammenbindende element, og gjør ferdsel over veien tryggere.

- C** Den vestre delen av krysset er utvidet til en liten plass. Designelementer på plassen gjentas på vei ned mot Munchmuseet og over i Tøyenparken. To plantekasser i cortenstål er plassert i den vestlige delen, men disse er i dag ikke beplantet. En agnbøkehekk (*Carpinus betulus*) skiller gangveien ned mot Munchmuseet fra trafikken i Finnmarksgata. Området oppleves som en del av adkomsten til Munchmuseet.

D På den nordvestlige siden av Finnmarksgata er det ikke fortau, men mange velger allikevel å gå her. Dette skaper en utrygg situasjon. Bøkehekkene som er plantet mellom gangveien og Finnmarksgata har stedvis dårlig vekst.

Dagens situasjon

Kvaliteter

- Området er allerede opparbeidet med gjentagende designelementer
- Fotgjengerfeltet over Finnmarksgata er raust og noe opphevet, samt godt opplyst
- Eksponert område med mange forbigående daglig
- Kollektivholdeplass i umiddelbar nærhet

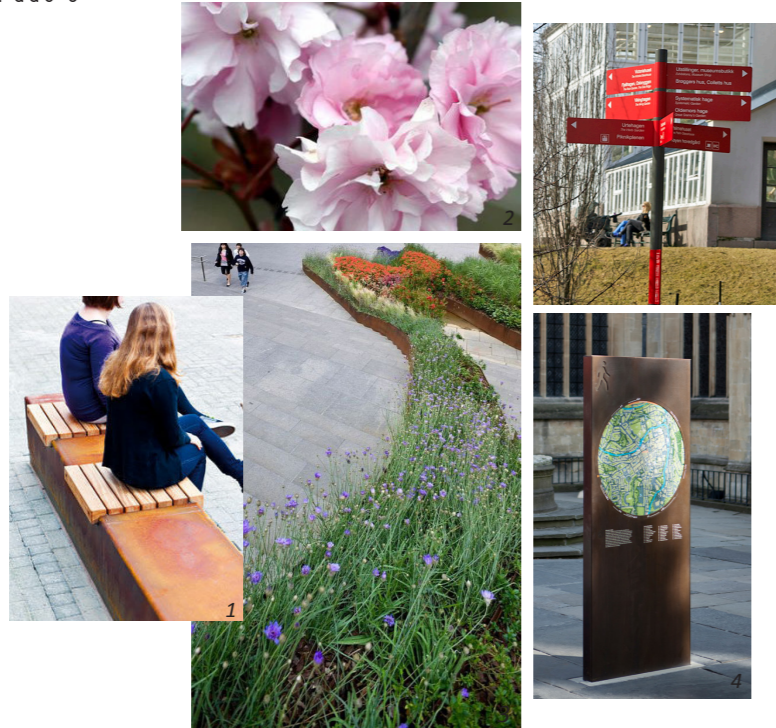
Utfordringer

- Trafikken gjennom Finnmarksgata er til tider høy
- Trafikkrelatert støy fra Finnmarksgata
- Området er ikke et sted for opphold og er preget av dårlig vedlikehold
- Ingen skilting som viser veien til NHM og Botanisk hage
- Siktlinje til Botanisk hage ligger skjult bak Munchmuseet

Mulige tiltak	Konsekvenser for området
<i>Benytte plassen i vest til skilting og informasjon om attraksjoner i området</i>	Plassen er i dag kun skiltet til Munchmuseet, men dette er også en viktig adkomst til Botanisk hage og Tøyenparken. Plassen har potensiale til å bli en retingsmarkør og portal inn til attraksjoner i området. Dette vil gjøre det enklere for besøkende å orientere seg.
<i>Cortenkassene benyttes av Botanisk hage til beplantning. I tillegg informeres det om programmet til NHM</i>	Området vil få et estetisk tilskudd i form av beplantning. Botanisk hage får muligheten til å profilere seg utenfor hagen, og tiltrekke flere besøkende.
<i>Etablere sittemuligheter på plassen i vest</i>	Sittemuligheter vil tilføre plassen en sosial dimensjon. Mulighet for å vente på bussen, eller bare observere folk som passerer.
<i>Etablere nytt gangfelt på vestsiden av Finnmarksgata</i>	Tryggere og mer logisk gangmønster langs Finnmarksgata.

Løsningsforslag delområde 6

Krysset

Det gjøres ikke store endringer i dette delområdet, men med bedre skilting og informasjon om NHM vil krysset bli et viktig orienteringspunkt. Et rødt veivisningsskilt, identisk de som finnes inne i Botanisk hage, viser vei til de forskjellige attraksjonene i området; NHM, Botanisk hage, Munchmuseet, Tøyenbadet og portnerstuene i Tøyenparken. Skiltet viser i tillegg sykkelruter i området. Skiltet plasseres på plassen i vest der det er godt synlig og passerer av mange.

Cortenkassene benyttes til sesongvis beplantning i regi av Botanisk hage. I forbindelse med cortenkassene plasseres et informasjonsskilt som inneholder kart over området og Botanisk hage, og informasjon om programmet ved NHM. Det plasseres to benker på den åpne plassen ved kassene. Benkene vil være utformet på samme måte som på den nye plassen utenfor Munchmuseet.

Bøkehekken langs gangveien trimmes, døde partier fjernes og det beplantes med japankirsebærtrær (*Prunus serrulata*). Trærne vil blomstre vakkert om våren og skape en forsterket sammenheng mellom krysset og området utenfor Munchmuseet, og lede besøkende videre ned mot museet og NHM.

Dekket i området beholdes slik det er. Det er kun nødvendig med små utbedringer grunnet slitasje. Det anlegges en ny gangvei fra plassen i vest og nordover langs Finnmarksgata.

1. www.archiexpo.com/prod/streetlife/product-51161-925330.html
2. <http://hagemarked.no/busker-og-traer/traer/japankirsebaer-no/>
3. no.pinterest.com/pin/19562579609573401/
4. <http://www.designboom.com/wp-content/uploads/2013/09/pearson-lloyd-wayfinding-bath-designboom02.jpg>

Analyse - delområde I

Blyttsgate er enveiskjørt i østgående retning og er en mye brukt gjennomfartsvei. Dette fordi Trondheimsveien er stengt for gjennomkjøring i nordgående retning fra krysset ved Blytts gate. Gaten stiger jevnt oppover fra vest mot øst og har et svakt tverrfall fra nord mot sør. Besøkende til Botanisk hage som ankommer med trikk i Trondheimsveien vil bruke Blytts gate som adkomst til hagens inngangsparti.

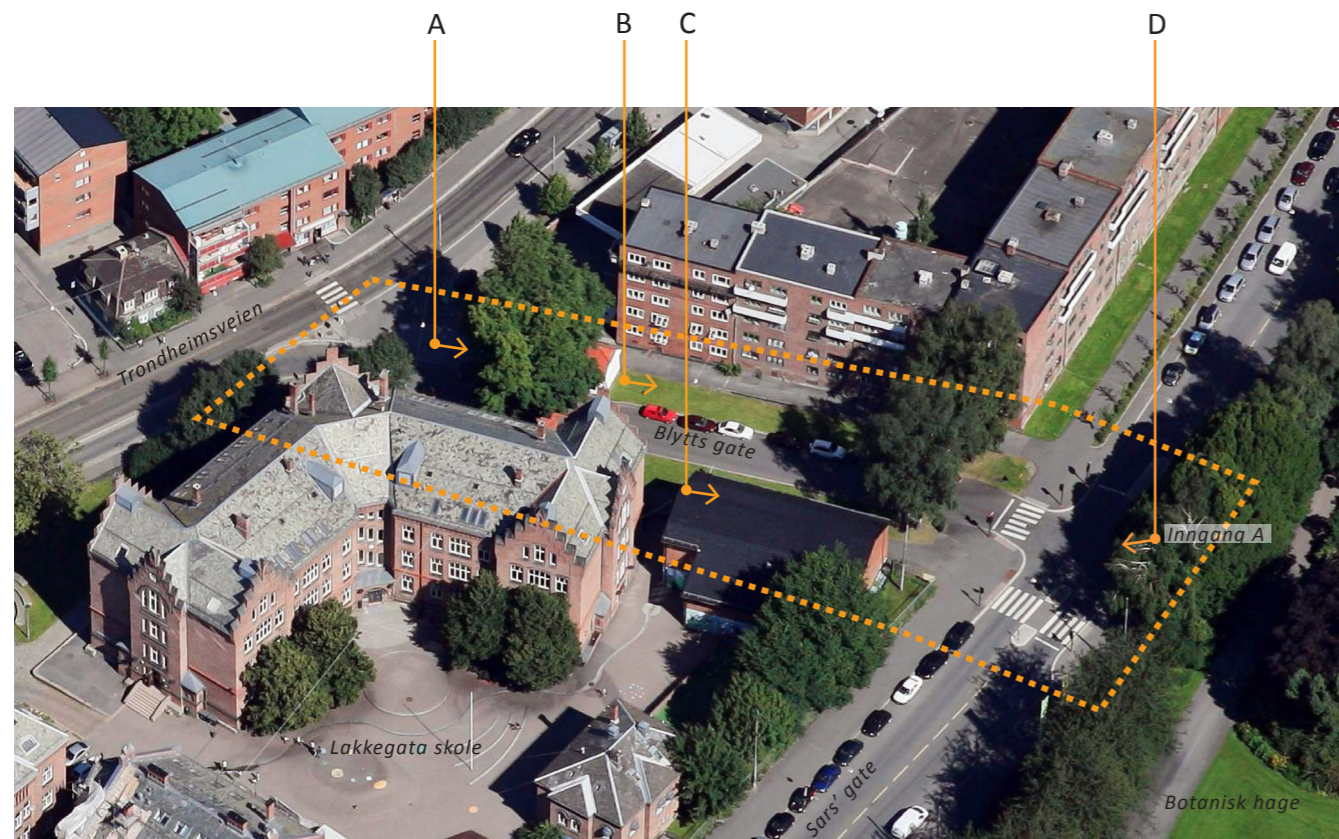
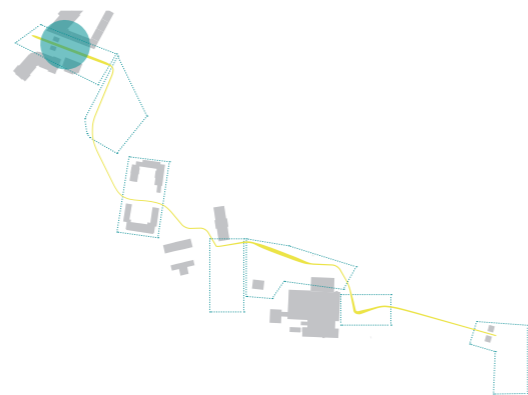

Diagram basert på skråfoto fra www.gulesider.no

A Portnerstuene markerte opprinnelig inngangen til Botanisk hage, men disse er i dag ikke en naturlig del av adkomsten. Stuene henvender seg mot Blytts gate og trafikken kjører dermed i inngangspartiet til stuene. De to store kastanjetrærne (*Aesculus hippocastanum*) kaster skygge over den vestlige delen av gaten. Blytts gate er oppgradert i den vestlige enden med smågatestein og et nyplanted tre som ser ut til å mistriives. Resten av gaten preges av å være en gjennomfartsåre og det er lite som innbyr til opphold.

B På østsiden av portnerstuene er gateløpet bredere og her benyttes flankene til gateparkering. Et gressdekket areal strekker seg fra stuene til Sars' gate. Gressflatene er ruskete og forsøpelt. Fortauet inn mot bygningen på nordsiden har en god bredde. Her er det også en inngangsport til boligene. I østenden av gaten står fire store hengebjørk (*Betula pendula*). Disse kaster noe skygge i Blytts gate på formiddagen.

C Lakkegata skoles hovedbygning har rikelig med store vinduer mot Blytts gate. Bygningen som rommer skolens gym sal har en inaktiv bakside som oppleves som en mur mot gaten. Bygningen har også et overheng og "rommet" som dannes under er forsøpelt og ser ut til å brukes til overnatting av hjemløse. Et flettverksgjerde hindrer ferdsel mellom bygningene og inn på skolens område. Gjerdet løper i tillegg langs hovedbygningens bakside.

D I krysset Sars' gate - Blytts gate er det kun en fotgjengerovergang. Denne er plassert sør for krysset og er lysregulert. Fortauet på begge sider av overgangen har en god bredde. På nordsiden av krysset er det ingen overgang, men allikevel velger mange å krysse gaten her.

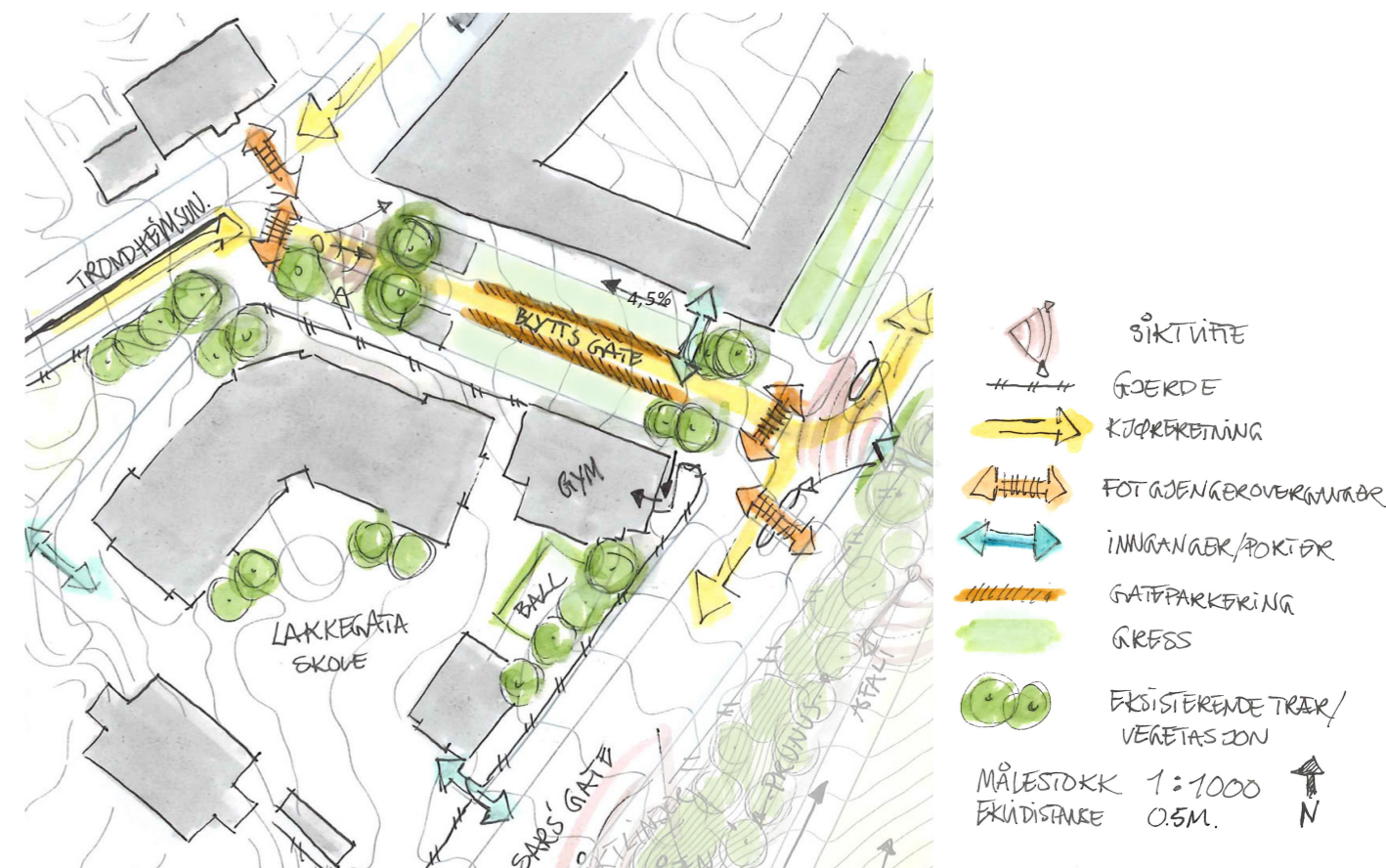
Kvaliteter

- Området er en del av gammel historisk forbindelse
- Nærhet til Lakkegata skole
- Portnerstuene og kastanjetrærne er historiske markører
- Området leder direkte mot Botanisk hage og inngang A
- Blytts gate har en god bredde
- Bygningene på hver side av Blytts gate gir romfølelse
- Hengebjørk i østre del av Blytts gate avgrensner gaterommet på en naturlig måte
- Gressflaten nord for gaten har gode solforhold

Utfordringer

- Skolebygningene gjør sørsiden av gaten skyggefull
- Gaten har lite belysning og oppleves mørk og utrygg om kvelden
- Baksida av gymsal er et dødt areal og oppleves lite inviterende
- Trærne gjør deler av området skyggefullt
- Gjennomfartstrafikk og gateparkering
- Området er ikke inngjerdet, noe som gjør spiselig beplantning utsatt
- En av portnerstuene er allerede leid ut til Hafslund
- Endring av trafikksituasjonen må godkjennes av kommunen

Dagens situasjon

Mulige tiltak	Påvirkning på området
<i>Blytts gate blir på ny en del av inngangspartiet til Botanisk hage</i>	Historisk forbindelse forsterkes. Inngangspartiet blir tydeliggjort og bedre tilknyttet byen i vest. Inngangen vil oppleves som hovedinngang.
<i>Ubrukt portnerstue åpnes og benyttes til positive tiltak for Lakkegata skole</i>	Mulig nytt møtested for elevene og tilskudd til skolens areal. Portnerstuens areal er begrenset, men kan fungere godt for mindre arbeidsgrupper.
<i>Stenge Blytts gate for gjennomfartstrafikk</i>	Gaten kan omgjøres til et byrom med gang og sykkelvei i dagens kjørefelt. Dette vil påvirke trafikkbildet i Trondheimsveien og trikketraseen der. I tillegg vil noen parkeringsplasser gå tapt.
<i>Åpne for ferdsel mellom skoleområdet og Blytts gate</i>	Ved å fjerne gjerder som ikke gjør området inviterende skapes en ny inngang til skoleområdet. Dette vil føre til økt ferdsel i Blytts gate.
<i>Området blir tilgjengelig for Lakkegata skoles elever</i>	Grønt tilskudd til dagens skoleområde som er preget av harde flater. Gymsalens inngangsparti ligger vendt mot Blytts gate og vil bli lettere tilgjengelig for elevene.
<i>Tilrettelegge for aktivitet og opphold i Blytts gate</i>	Nytt byrom i nærområdet. Flere mennesker i gaten skaper trygghet.
<i>Området beplantes med spiselige vekster som en del av dyrkingsprosjektet</i>	Små frukttrær kan benyttes som grønt innslag i gatebildet. Mulig for publikum å plukke fruktene.
<i>Forbedre overgangen i Sars' gate</i>	Sammenhengen mellom portnerstuene og Botanisk hage styrkes. Kjørefeltet i Sars' gate reduseres slik at kjørehastigheten senkes. Dette vil øke gangbarheten og gjøre krysningen tryggere.

Løsningsforslag delområde I

Blytts gate

Blytts gate transformeres fra å være en gjennomfartsåre uten program, til å bli en del av adkomsten til Botanisk hage, slik den har vært tidligere. Det historiske bildet fra 1905 (side 20) viser en stram og enkel gate med allétrær som markerer en rett forbindelse fra portnerstuene til hagens inngangsparti. Denne forbindelsen gjenopprettes og det vil i tillegg etableres steder for opphold i gaten. Målet er at gaten, i tillegg til å være en portal inn mot Botanisk hage, skal oppleves som et oppholdsrom og bli et sted å være for beboere i området, besøkende og skoleelever ved Lakkegata skole. Portnerstuen som i dag står tom åpnes for bruk av Lakkegata skole slik at den og gaten bli en del av skolehverdagen.

Utforming

Elementer i cortenstål beplantet med gress benyttes for å fremheve forbindelsen fra portnerstuene til Botanisk hages inngangsparti.

Vegetasjon

Som en del av dyrkingsprosjektet plantes det epletrær (*Malus domestica*) i gaten. Vårkrokus (*Crocus vernus*) plantes i gressflatene.

Skilt

Nye skilt informerer om portnerstuenes historie og om NHM.

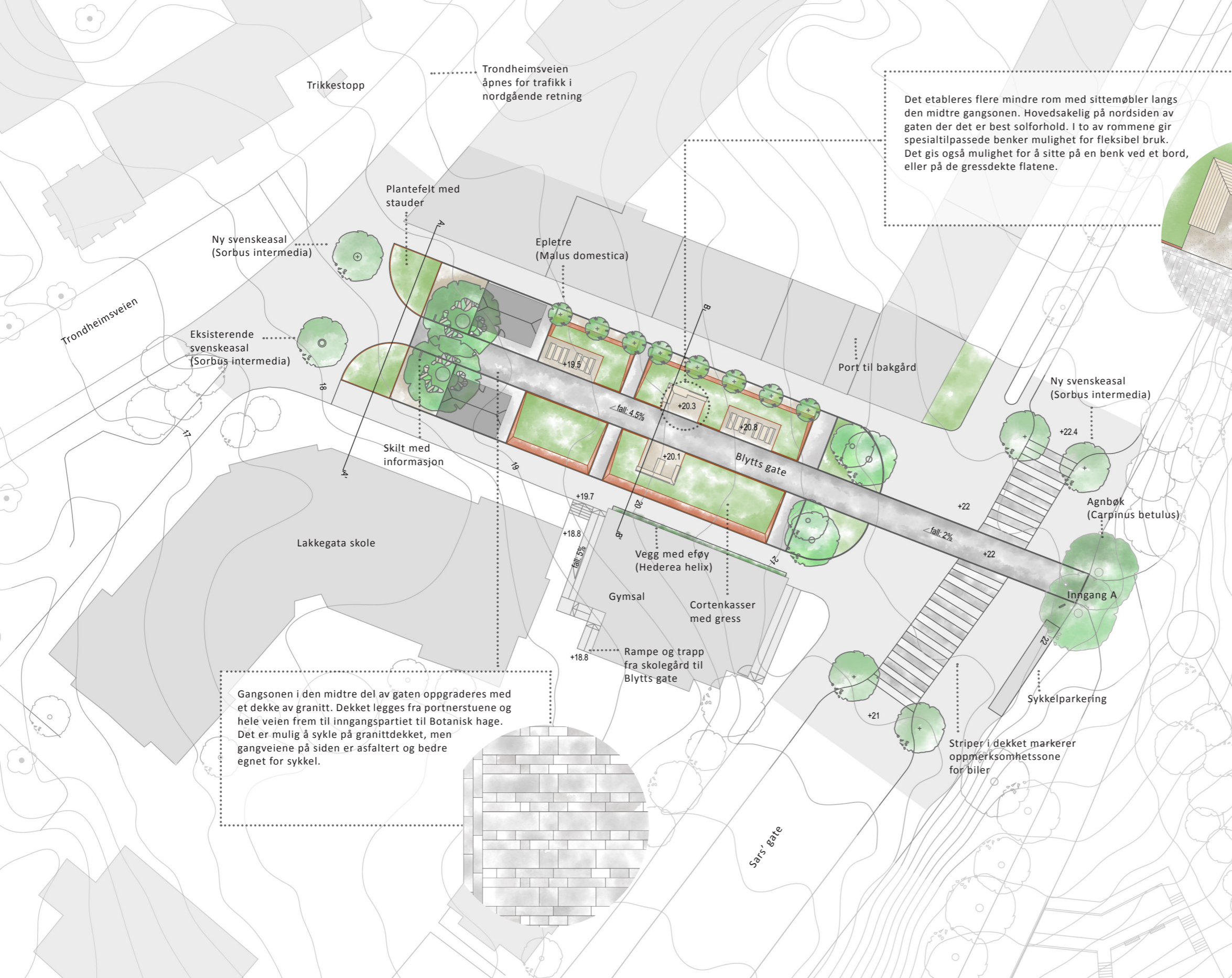
Møblering

Møblelementet skal invitere til en variert bruk, der det er mulig å sitte både alene og i grupper.

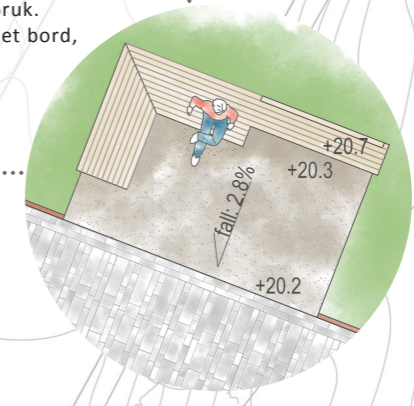
Brukere

Gaten blir tilgjengelig for alle forbipasserende, og blir også et grønt tilskudd for naboene og elevene ved Lakkegata skole.

1. www.landezine.com/wp-content/uploads/2015/10/Storehouse-City-M%C3%BCnster-by-scape-Landschaftsarchitekten-08.jpg
2. www.eplante.no/innhold/planter/malus-domestica-discovery-e/
3. www.robertholland.com/KIDS/41/thumbs
4. <http://www.designboom.com/wp-content/uploads/2013/09/pearson-lloyd-wayfinding-bath-design-boom02.jpg>
5. no.pinterest.com/pin/86975836529086342/
6. <http://divisare.com/projects/198351-el-ch-landschaftsarchitekten-urbanstrasse-11>

Det etableres flere mindre rom med sittemøbler langs den midtre gangsonen. Hovedsakelig på nordsiden av gaten der det er best solforhold. I to av rommene gir spesialtilpassede benker mulighet for fleksibel bruk. Det gis også mulighet for å sitte på en benk ved et bord, eller på de gressdekte flatene.

Gangsonen i den midtre del av gaten oppgraderes med et dekke av granitt. Dekket legges fra portnerstuene og hele veien frem til inngangspartiet til Botanisk hage. Det er mulig å sykle på granittdekket, men gangveiene på siden er asfaltert og bedre egnet for sykkel.

Biltrafikken gjennom Blytts gate fjernes og en direkte gangforbindelse legges mellom portnerstuene og videre mot Botanisk hages inngang. Trafikken som i dag går gjennom Blytts gate ledes videre opp Trondheimsveien. Det vil da være mulig for bilister å svinge til høyre i Sofies gate som ligger nord for kvartalet. I øst fjernes det lysregulerte krysset til fordel for en bred gangsoner der bilene må sakne farten. Det åpnes for ferdsel fra Lakkegata skolegård til Blytts gate slik at elevene kan benytte gaten i skoletiden. Beboere i boligblokkene nord for Blytts gate har lite oppholdsareal i sin bakgård og gaten kan derfor bli et sted for opphold for disse beboerne.

Skrå kasser i cortenstål flankerer gangveien. Disse vil ha laveste punkt inn mot midten av gaten slik at det dannes et rom i gateløpet. Cortenkassene beplantes med gress som kan brukes til opphold om sommeren. Om våren vil vårkrokus (Crocus vernus) blomstre i et tett teppe i gressflatene.

Det beplantes med epletrær (Malus domestica) på gatens nordside. Trærne beskjæres slik at de holdes små (5-6m), og det er mulig å plukke frukt fra de laveste greinene uten stige. I vestenden planter en ny svenskeasal (Sorbus intermedia) slik at den sammen med den eksisterende asalen markerer inngangspartiet til gaten. I østenden blir fire svenskeasal plantet for å markere overgangen fra bilveien til den brede gangsonen der fotgjengere har førsteprioritet.

- Eple
- Bjørk
- Frittstående benk/bord
- Gress
- Svenskeasal /ny
- Kastanje
- Plassbygget benk
- Cortenstål
- Svenskeasal/eksisterende
- Portnerstue
- Skilt
- Grusbelegg
- Asfalt
- Granittbelegg

M = 1:500
E = 0.5m

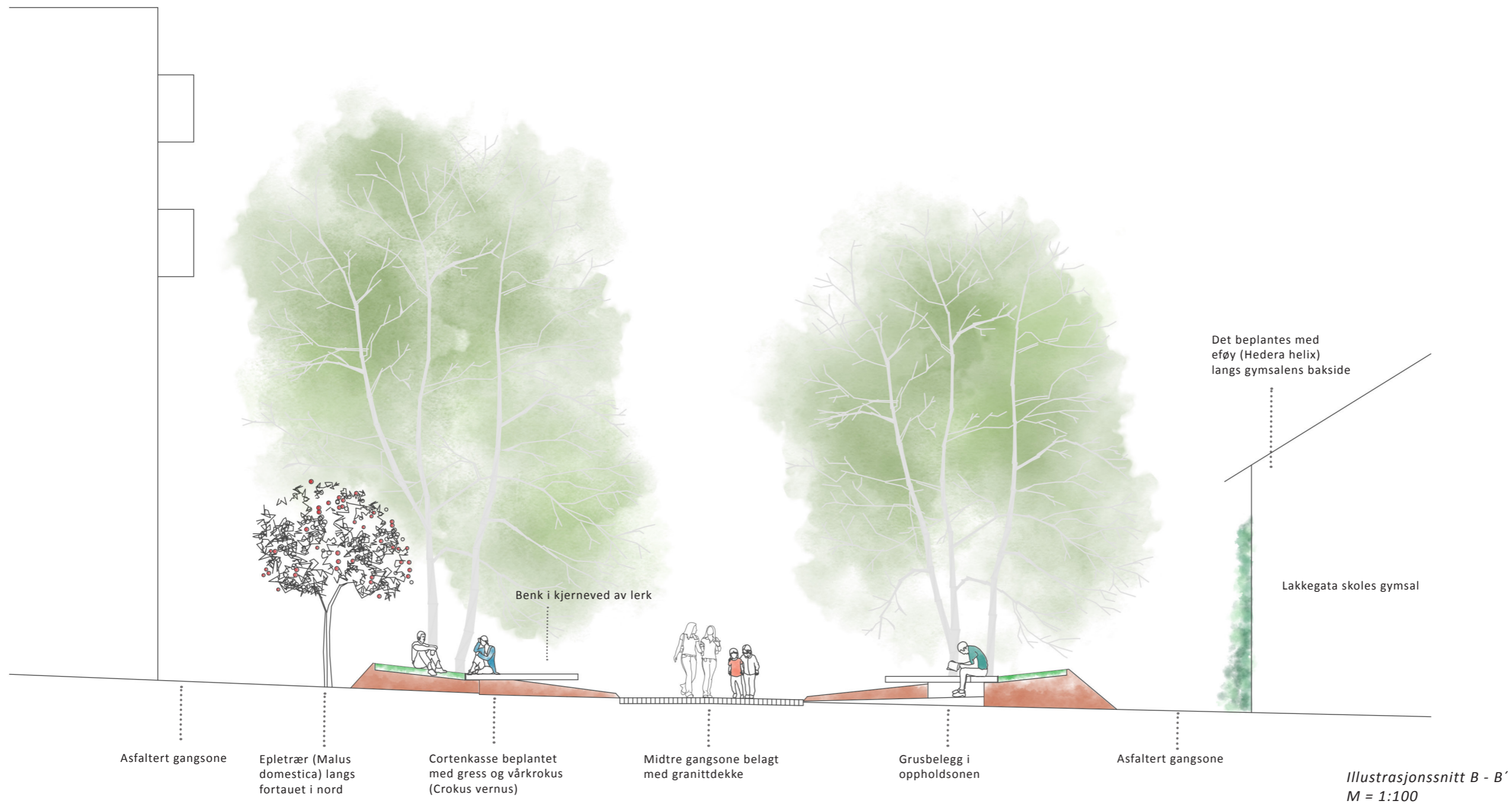

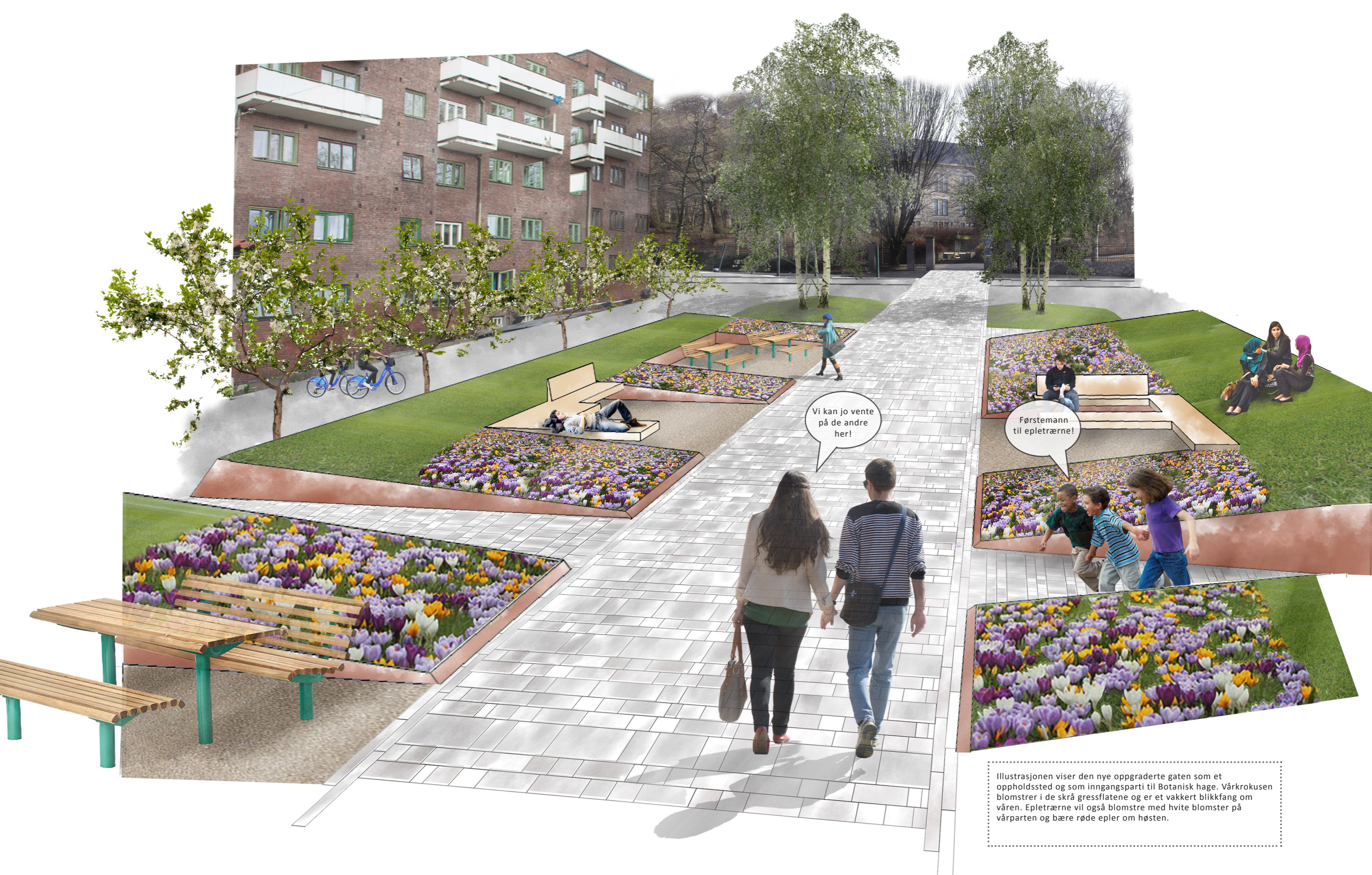
Portnerstuene og kastanjetrærne blir inngangsportalen til den oppgraderte gaten og Botanisk hage. Skilt i corten informerer besøkende om NHM sitt program og utstillinger, samt historien til portnerstuene og rollen de har hatt og har i dag. To plantefelt med skyggetålende stauder er et dekorativt innslag vest for stuene. Kastanjetrærne og stuene belyses på kveldstid slik at området oppleves inviterende og føles trygt.

Illustrasjonssnitt A - A'
M = 1:100

Cortenkassene tilpasses eksisterende terreng, og kassene i sør får en høyere profil for å kompensere for tverrfallet i gaten. Cortenkassene skråer inn mot gateløpet i midten og definerer den midtre gangsonen, samt avgrenser dette som et rom i gaten. Høyden på de skrå kassene hindrer ferdsel på gresset slik at det blir beskyttet mot daglig tråkk og slitasje. For å krysse gaten benyttes tverrgående gangveier.

Det åpne rommet under gymsalen blir tettet og det beplantes med en skyggetålende eføy (*Hedera helix*) langs denne veggen.

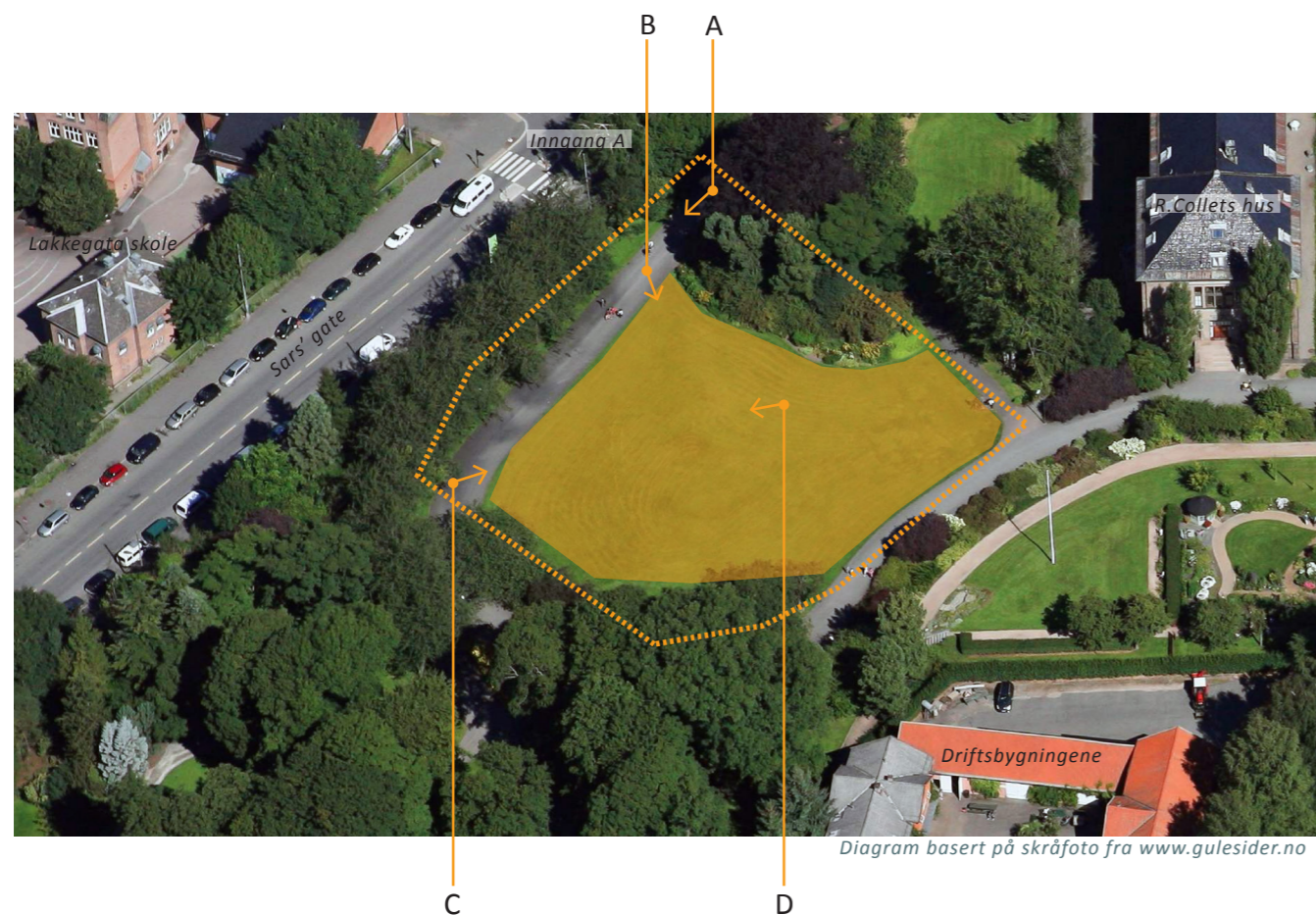
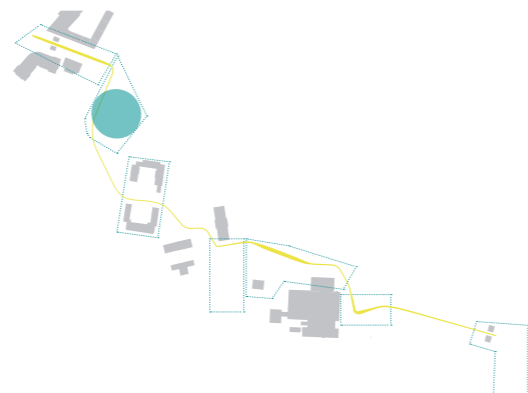
Vi kan jo vente på de andre her!

Førstemann til epletrærne!

Illustrasjonen viser den nye oppgraderte gaten som et oppholdssted og som inngangsparti til Botanisk hage. Vårkrokusen blomstrer i de skrå gressflatene og er et vakkert blikkfang om våren. Epletrærne vil også blomstre med hvite blomster på vårparten og bære røde epler om høsten.

Analyse - Delområde 2

Fra inngangspartiet i Sars' gate ledes man opp adkomstveien til Tøyen hovedgård. Veien er dimensjonert for bilkjøring, men i følge direktør ved NHM Tone Lindheim vil bilkjøring på denne veien fases ut. Veien vil kun benyttes til nødkjøring og varelevering til kafeen. Langs veien ut mot Sars' gate står en rekke med kirsebærtrær som blomstrer vakkert og er en attraksjon om våren. Området er variert topografisk og landskapet hever seg mot sør og øst.

- A** Ved alle inngangen til Botanisk hage er det satt opp informasjonsskilt med kart, åpningstider og regler for adferd i hagen. Ved denne inngangen fungerer skiltene som en markør på at man entrer hagen. Ved passering av informasjonsskiltene trer man inn i et åpent og lyst rom der veien slynger seg oppover mot Tøyen hovedgård og det høyeste partiet i hagen. Området i forkant av disse informasjonsskiltene oppleves noe mørkt og uorganisert.

- B** Øst for gangveien hever terrenget seg mot øst og sør. En gressbakke på tilnærmet 2500 m² opptar dette arealet. På vinteren er det tydelige spor etter de mange som benytter seg av gresset som snarvei.

- C** R.Collets hus som inneholder zoologisk museum ligger nært gressbakken i nordøst. Gressbakken faller jevnt ned mot gangveien. Ved befaring var det tydelig at overflatevann samler seg og renner langs gangveien ned mot avløpet ved inngangspartiet.

- D** Gressbakken flankeres av vegetasjon i nord og sør-sørvest, men på grunn av størrelsen er store deler av bakken solrik hele dagen. Det er ikke tillatt å oppholde seg på gresset.

Kvaliteter

- Området er direkte forbundet med inngang A
- Området er et stort og tilgjengelig areal
- Gressbakken er solfylt og oversiktig
- Området rammes inn av vegetasjon som definerer dette som et landskapsrom
- Vårblomstrende trær er en attraksjon om våren
- Området har variert terreng som gir muligheter for spennende designløsninger
- Mange forbipasserende på gangveien

Utfordringer

- Terrenget gjør at området ikke er like lett tilgjengelig for alle
- Området er i dag ikke brukt til opphold, kun gjennomfart
- Gangveien er asfaltert og dimensjonert for bilkjøring

Dagens situasjon

Mulige tiltak	Påvirkning på området
<i>Etablere dyrkingsareal i den gressklede skråningen</i>	Dyrkingsarealet vil være godt synlig for besøkende, og vil tilføre området aktivitet som oppfordrer til deltagelse. Visuelt vil dette bli frodig og uttrykket vil variere etter sesongen.
<i>Kombinere dyrkingsareal med områder for opphold</i>	Oppholdsarealene vil kunne brukes av besøkende og vil bidra til at denne delen av hagen blir en mer aktiv og sosial sone. Det blir for eksempel mulig å se på mens andre arbeider. Oppholdsarealene kan dimensjoneres slik at det er plass til større grupper ved omvisning eller kurs.
<i>Det anlegges en egen kjøkkenhage til dyrking av grønnsaker til kafeen</i>	Kafeen kan profileres med å ha økologiske og kortreiste varer. Kafeen får et tydelig konsept som er knyttet til hagen. Dette er noe den ikke har i dag.

Løsningsforslag delområde 2

Besøkshagen

Besøkshagen er det første besøkende møter ved ankomst via inngang A. Den gresskledde bakken blir transformert til en ny frodig attraksjon i Botanisk hage og en viktig del av dyrkingsprosjektet. Besøkshagen tar opp igjen den gamle tradisjonen med å dyrke nyttevekster i Botanisk hage og skal styrke NHMs profil som levende læringsinstitusjon. Besøkshagens dyrkingsfelt beplantes i regi av Botanisk hage og informasjon om hagen og de vekstene som finnes her vil være tilgjengelig for besøkende som kommer til området. I besøkshagen tilbyr NHM også kurs som omhandler alle aspekter ved dyrking. Kursene er rettet mot skoleelever på dagtid og barn og deres foreldre på ettermiddager og i helger.

I besøkshagen blir det aktivitet gjennom hele dyrkingssesongen og besøkende får mulighet til å se hvordan feks. kafeens råvarer vokser. Utenom sesongen blir besøkshagen roligere, men oppholdssoner tilrettelegger for bruk gjennom hele året.

Materialer

Cortenstål benyttes for å bygge opp den terrasserte hagen. I tillegg benyttes kjerneved av lerk til benker.

Dyrkingsareal

Dyrkingsarealene beplantes med spiselige vekster og blomster i regi av Botanisk hage.

Brukere

Besøkshagen er åpen for alle besøkende i Botanisk hage. NHM holder kurs i hagen for skoleelever og barn.

Møblering

Møblelementet skal invitere til variert bruk, der det er mulig å sitte både alene og i grupper.

Terreng

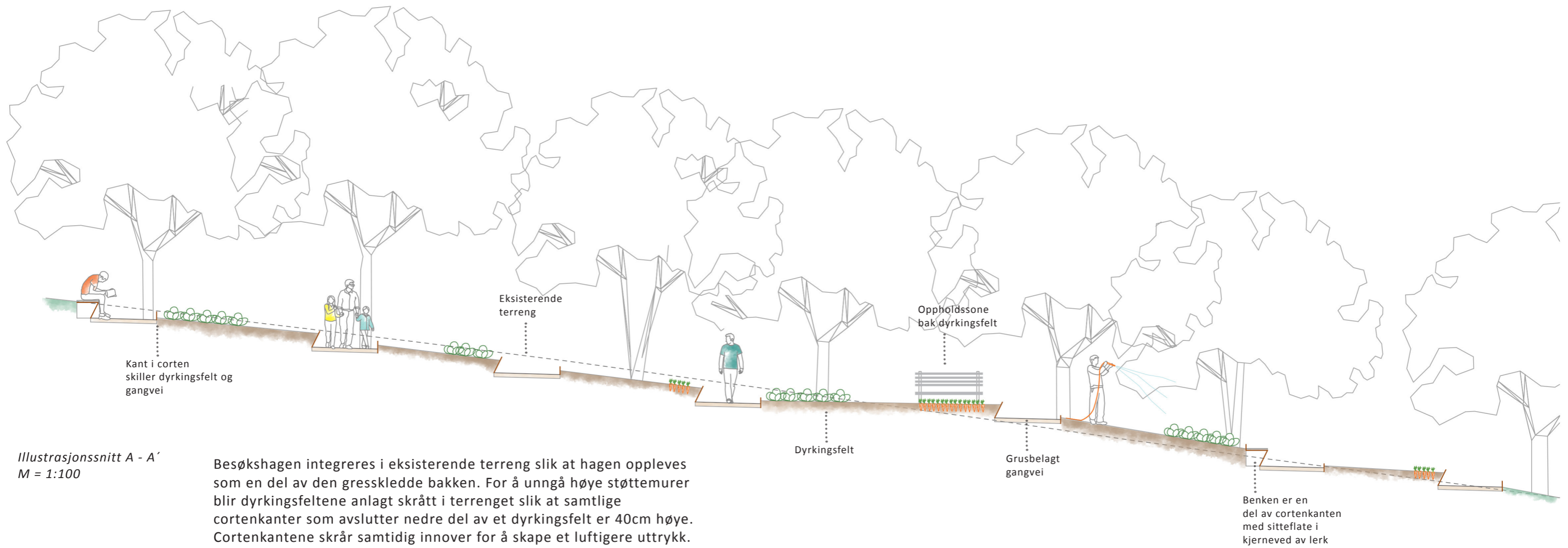
Besøkshagen består av terrasser og trappeløp forbinder de ulike nivåene i hagen.

1. www.flickr.com/photos/fran_and_bobby/2607388658
2. www.sunset.com/garden/fruits-veggies/potager-garden
3. www.southlandorganics.com/blogs/news/17909840-2014-the-year-of-family-farming
4. no.pinterest.com/pin/19562579609573420/
5. no.pinterest.com/pin/19562579609520923/

Besøkshagen bygges opp av terrasser som i stor grad følger det eksisterende terrenget i den gresskledd bakken. Besøkshagen vil derfor stige fra eksisterende gangvei og inn mot det midtre partiet, for så å flate ut mot øst. Syv grusbelagte gangveier fører besøkende fra den eksisterende gangveien og inn i de forskjellige terrassene i besøkshagen. Det er også mulig å gå mellom nivåene via trappeløp inne i besøkshagen. Det er ikke tatt høyde for at besøkshagen skal være universelt utformet da området allerede ligger i en av de brattere partiene i Botanisk hage. Kanter i cortenstål benyttes for å bygge opp terrassene og for å avgrense dyrkingsfeltene fra gangveiene. Dyrkingsfeltene i den østre delen av besøkshagen får et fall mot nord, mens dyrkingsfeltene på den vestlige delen faller mot vest. Cortenkantene som benyttes for å ta opp høydeforskjellen på terrassene har en høyde på 40 cm. Disse kantene er flere steder utvidet slik at de former benker langs dyrkingsfeltene, noe som gir besøkende mulighet til å sette seg ned og se på det som skjer i hagen. I tillegg er det to oppholdssoner med bord og benker. Det etableres en vannpost i besøkshagen, i tillegg blir et selv vanningsssystem etablert i terrassene for å lette arbeidet med skjøtsel.

I den midtre delen av hagen etableres det en åpen plass som gir mulighet for større grupper å samles. Dyrkingsfeltene rundt denne plassen dedikeres til bruk knyttet opp mot kurs og aktiviteter for besøkende i regi av NHM. Besøkshagens beplantning skal varieres fra år til år og på den måten har NHM og Botanisk hage mulighet til å planlegge beplantning etter museets øvrige program. De nederste terrassene anlegges som en demonstrasjonshage, der NHM har mulighet til å dyrke frem vekster etter ønske. Dette kan bli en del av det øvrige undervisningsopplegget i hagen ved feks. å beplante med insektsvennlige planter og blomster.

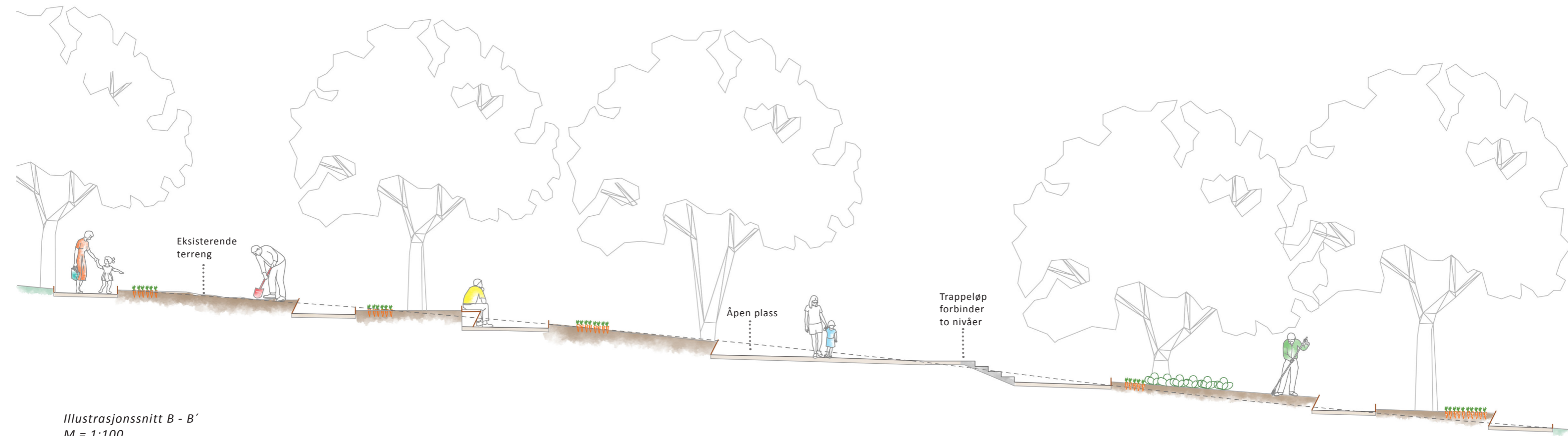

Illustrasjonssnitt A - A'
M = 1:100

Besøkhagen integreres i eksisterende terreng slik at hagen oppleves som en del av den gresskledd bakken. For å unngå høye støttemurer blir dyrkingsfeltene anlagt skrått i terrenget slik at samtlige cortenkanter som avslutter nedre del av et dyrkingsfelt er 40cm høye. Cortenkantene skrår samtidig innover for å skape et luftigere uttrykk. Den skrå kanten bidrar også til en mer ergonomisk benkeløsning.

Benken er en del av cortenkanten med sitteflate i kjerneved av lerk

Illustrasjonssnitt B - B'
M = 1:100

Åpen plass

Trappeløp
forbinder
to nivåer

Det integreres nedadrettede LED-spotlights i de skrå cortenkantene. Belysning av gangveiene vil gi en fin effekt i de mørkere delene av året.

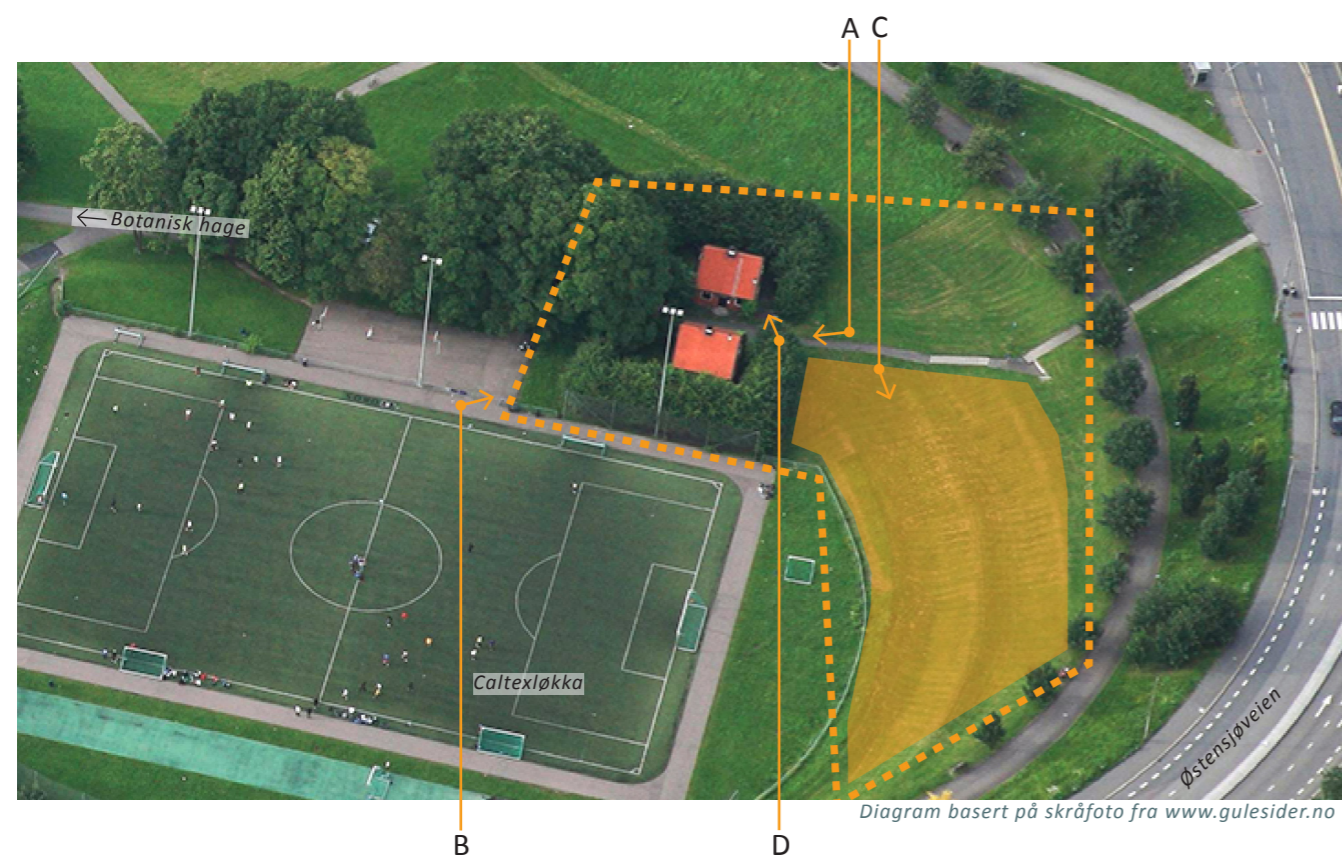
Se på denne minigulroten!

Flott tiltak i Botanisk hage!

Illustrasjonen viser den østlige delen av besøkshagen der det er stor aktivitet en fin sommerdag. Barna deltar på et helgekurs i regi av NHM og er travelt opptatt med å tynne gulrøttene. Andre tar seg en spasertur gjennom hagen eller slapper av på en av de mange benkene.

Analyse - delområde 7

Det gamle inngangspartiet til Tøyen hovedgård ligger i dette området og markeres av portnerstuene og alleen i alm (Ulmus glabra). Gangveien fortsetter opp til Østensjøveien via et trappeanlegg. Caltexløkka kunstgressbane er direkte forbundet med gangveien gjennom parken, og denne er mye brukt av barn og unge på Tøyen. Området rundt portnerstuene bærer preg av at stuene ikke er i bruk, og fremstår ustelt.

A Portnerstuene henvender seg inn mot gangveien med inngangsdører og en trappeavsats i naturstein. Mellom stuene dannes det et lite og intimt rom. Stuene er romslige med to etasjer og en grunnflate på ca 60 m². Tilstanden innvendig er ukjent, men interiøret er ikke underlagt vern. I dag står stuene ubrukte med gjenspikrede vinduer.

B Portnerstuenes hageområde er avgrenset av flettverksgjerder. De tette buskene som omkranset stuene tidligere (se ortofoto) er klippet ned, men uten tilsyn vil disse på sikt vokse opp igjen. Portnerstuen i sør har gode solforhold langs husets bakside. Av eksisterende vegetasjon er det kun et epletre i det sørvestlige hjørnet som er av verdi.

C Øst for Caltexløkka hever terrenget seg i terrasser opp mot gangveien som ligger i parkens ytterkant. Langs gangveien står en rekke med sommereik (Quercus robur) og disse avgrenser området på en naturlig måte. Mellom terrassene og Caltexløkka er ferdsel hindret av et lavt gjerde. De gresskleddede terrassene ligger vestvendt og på de høyereliggende områdene er det gode siktlinjer ut over byen.

D Området rundt portnerstuen er delvis asfaltert og fremstår ustelt. Hagepartiet til portnerstuen i nord ligger i skyggen fra almealleen, og gresset her er i stor grad erstattet av mose. Det er ingen informasjonsskilt som forteller om stuenes historie og tilknytningen til Tøyen hovedgård og Botanisk hage.

Kvaliteter

- Området er en del av gammel historisk forbindelse
- Portnerstuene og alleen av alm er historiske markører
- Alleen av alm gir området karakter og romfølelse
- Portnerstuene står i dag ubrukt og er tilgjengelige for ny bruk
- Området har utnyttet areal med gode solforhold
- Det er variert og spennende terreng i området
- Lett tilgjengelig for beboere på Tøyen
- Mange passerende på gangveien
- Nært forbundet med Caltexløkka som er populær blant barn og unge

Utfordringer

- Ubeskyttet område/ikke inngjerdet
- Trafikkrelatert støy fra Økernveien
- Området rundt portnerstuen i nord ligger i skyggen fra alleen
- Området er mørkt om kvelden og oppleves noe utrygt
- Forbindelsen til Tøyen hovedgård og Botanisk hage er utydelig for forbigående

Dagens situasjon

Mulige tiltak

Påvirkning på området

<i>Etablere dyrkingsareal på den terrasserte gressflaten i øst</i>	Flere vil oppholde seg i området noe som fører til økt trygghet og muligheter for sosialisering og samhold. I tillegg vil dyrkingen være en historisk link tilbake til den tiden da området ble benyttet til samme formål.
<i>Informere om stedets historie og tilknytning til Botanisk hage gjennom tekst og bilder</i>	Dyrkingsprosjektet blir forankret i historien og en viktig historisk forbindelse vil bli mer kjent blant publikum.
<i>Portnerstuene benyttes til kafédrift</i>	Skape en sosial møteplass i parken for dyrkere og forbigående. Kafédriften kan knyttes mot aktivitet på Caltexløkka. Dette vil også gjøre området attraktivt om vinteren og bli en destinasjon i parken.
<i>Portnerstuene benyttes til ungdomshus</i>	Ungdom på Tøyen har behov for et sted å møtes. Stuen ligger nært Caltexløkka som allerede er en møteplass. Det kan også være positivt å skape interaksjon mellom dyrkere og brukere av ungdomshuset.

Parsellhagen

Parsellhagen opprettes som et tilbud til beboere på Tøyen og blir en frodig møteplass i Tøyenparken for både dyrkere og andre besøkende. Portnerstuene som tidligere var bebodd vil igjen få en funksjon ved at de disponeres av dyrkingslaget. Området rundt stuen rustes opp og det tilrettelegges for kafédrift i stuen i sør. Bydel Gamle Oslo står for de økonomiske midlene knyttet til opprettelsen av parsellhagen som en del av Områdeløft Tøyen. Bydelen utfører det grunnleggende arbeidet med å tilrettelegge området med midler øremerket områdeløftet. Enklere jobber som fordeling av jord i parsellene og beplantning i fellesareal gjøres på dugnad av dyrkerne. Ved å bidra med opprettelsen av et felles område vil eierskap og fellesskap styrkes.

Caltexløkka er allerede en sosial møteplass for barn og unge på Tøyen og parsellhagen vil ligge tett på denne. Utearealene i parsellhagen er åpne for alle og her legges det til rette for nye møter mellom folk i nærmiljøet. Slik kan området bli

et kontaktpunkt for folk fra ulike generasjoner og med ulik sosial- og kulturell bakgrunn. Dette vil sammenfalle med målene til Områdeløft Tøyen om å styrke og skape møteplasser, samt tilrettelegge for aktivitet og deltagelse fra befolkningen (Oslo kommune, Bydel Gamle Oslo).

Platting

En platting etableres i forbindelse med portnerstuen i sør. Plattingen vil gi dyrkingslaget et uteareal med fast dekke som egner seg til servering og arrangement.

Materialbruk

Materialbruken i parsellhagen velges med tanke på at dette blir et område med stor slitasje fra folk, redskap og med mye bruk av vann. Granitt benyttes derfor som kantstein, i trappeløp og som sittekanter.

Parseller

Dyrkingsarealet deles opp i mindre parseller i bakken. Parsellenes areal skilles med fleksible kantsteiner i granitt slik at størrelsen kan justeres etter behov.

Dekke

Området rundt portnerstuene vil bli utsatt for mye tråkk ved økt bruk. For å beholde et grønt og frodig uttrykk vil belegningsstein legges med ekstra fugebredde som såes til med gress.

Terreng

Terrengen i området er terrassert og trappeløp vil forbinde nivåene.

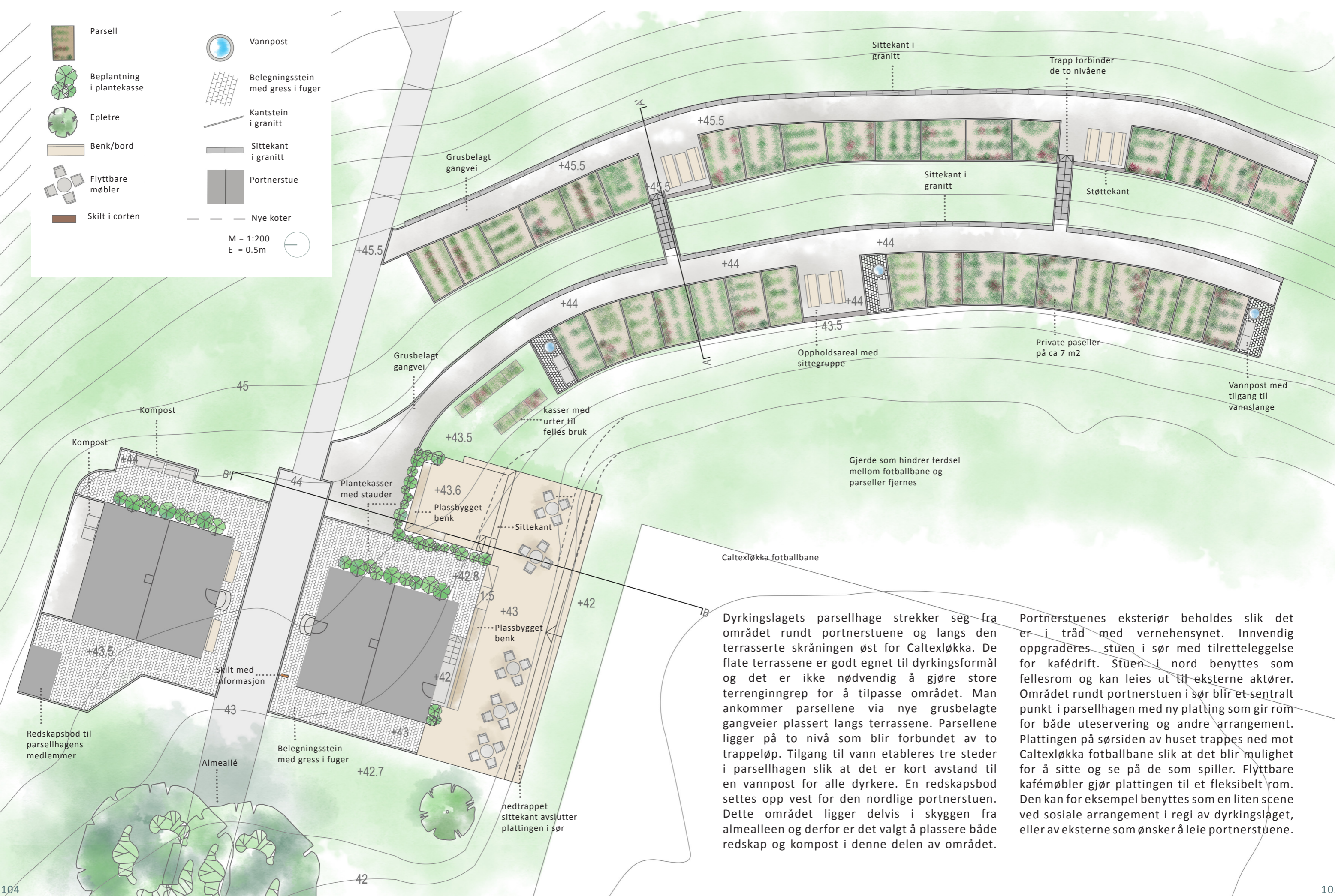
Skilt

Informasjon om områdets historie og parsellhagen formidles gjennom nye skilt. Disse plasseres i forbindelse med portnerstuene.

1. <http://mesterbedriften.no/bildegalleri/terrasser/>
2. <https://www.hirerush.com/blog/how-to-start-a-vegetable-garden/>
3. <https://no.pinterest.com/pin/19562579609640284/>
4. <https://no.pinterest.com/pin/19562579609667674/>
5. <https://no.pinterest.com/pin/19562579609585112/>
6. <http://www.designboom.com/wp-content/uploads/2013/09/pearson-lloyd-wayfinding-bath-designboom02.jpg>

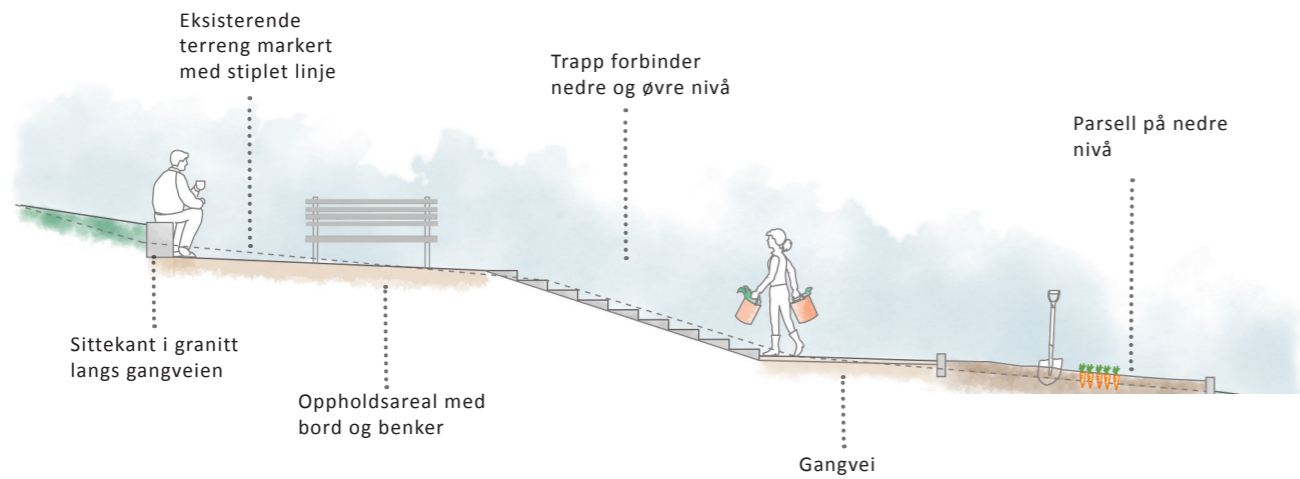
	Parsell		Vannpost
	Beplantning i plantekasse		Belegningsstein med gress i fuger
	Epletre		Kantstein i granitt
	Benk/bord		Sittekant i granitt
	Flyttbare møbler		Portnerstue
	Skilt i corten		Nye koter

M = 1:200
E = 0.5m

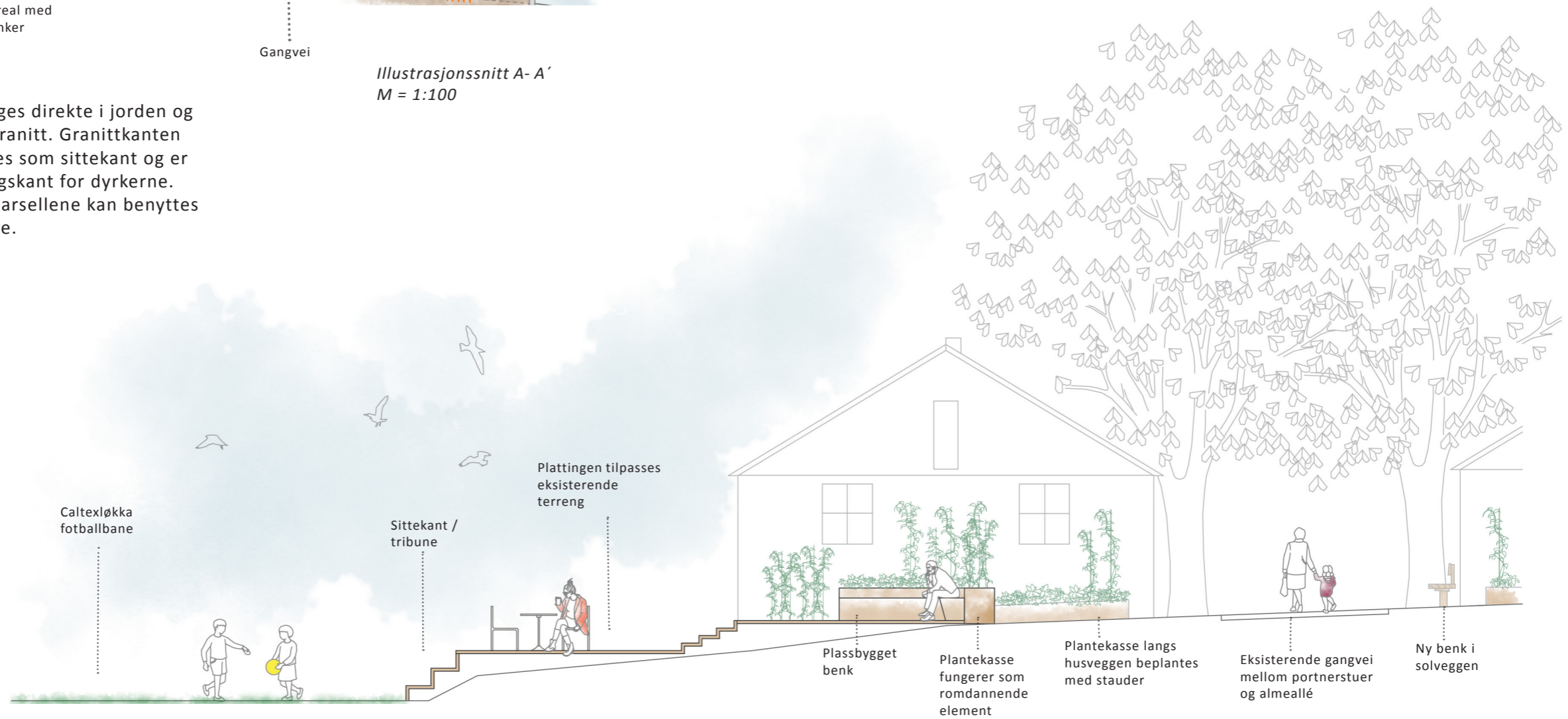
Dyrkingslagets parsellhage strekker seg fra området rundt portnerstuene og langs den terrasserte skråningen øst for Caltexløkka. De flate terrassene er godt egnet til dyrkingsformål og det er ikke nødvendig å gjøre store terrenginngrep for å tilpasse området. Man ankommer parsellene via nye grusbelagte gangveier plassert langs terrassene. Parsellene ligger på to nivå som blir forbundet av to trappeløp. Tilgang til vann etableres tre steder i parsellhagen slik at det er kort avstand til en vannpost for alle dyrkere. En redskapsbod settes opp vest for den nordlige portnerstuen. Dette området ligger delvis i skyggen fra almealleen og derfor er det valgt å plassere både redskap og kompost i denne delen av området.

Portnerstuenes eksteriør beholdes slik det er i tråd med vernehensynet. Innvendig oppgraderes stuen i sør med tilretteleggelse for kafédrift. Stuen i nord benyttes som fellesrom og kan leies ut til eksterne aktører. Området rundt portnerstuen i sør blir et sentralt punkt i parsellhagen med ny plattning som gir rom for både uteservering og andre arrangement. Plattningen på sørsiden av huset trappes ned mot Caltexløkka fotballbane slik at det blir mulighet for å sitte og se på de som spiller. Flyttbare kafémøbler gjør plattningen til et fleksibelt rom. Den kan for eksempel benyttes som en liten scene ved sosiale arrangement i regi av dyrkingslaget, eller av eksterne som ønsker å leie portnerstuene.

Illustrasjonssnitt A-A'
M = 1:100

De private parsellene anlegges direkte i jorden og avgrenses med kantstein i granitt. Granittkanten langs gangveien kan benyttes som sitteskant og er også praktisk som avlastningskant for dyrkerne. Bord og benker inne blant parsellene kan benyttes av alle besøkende og dyrkere.

Plattingen går over to nivåer, der det nedre nivået blir møblert med flyttbare møbler. Nedtrappingen til fotballbanen blir en fin sitteskant for foreldre som er med barn på fotballtrening eller ser på kamp, og et kontaktpunkt mellom dyrkingslaget og Caltexløkka.

Det øverste nivået av plattingen blir et mindre, intimt rom med en lang plassbygget benk. Kasser med beplantning skjærer mot innsyn fra gangveien som går mellom portnerstuen.

Illustrasjonssnitt B-B'
M = 1:100

Kjempekoselig med ny kafé her!

Blir dette stripete rødbeter?

Illustrasjonen viser parsellhagen sett fra det øverste nivået en fin vårdag. Dyrkerne har startet opp arbeidet i parsellhagen og flere har tatt turen til parsellhagens kafé.

DEL 5 OPPSUMMERING

- Oppsummering og refleksjon
- Overordnet plan med ny situasjon

Oppsummering og refleksjon

Oppgavens mål:

Utvikle et dyrkingsprosjekt som oppfordrer til sosialisering og læring

Fremheve historiske markører og deres tilknytning til Botanisk hage ved fornyelse og endret bruk.

Oppgaven stiller spørsmålet: Hvordan kan et dyrkingsprosjekt som oppfordrer til sosialisering og læring implementeres på Tøyen, og kan historiske markører og forbindelsene til og gjennom Botanisk hage fremheves gjennom dyrkingsprosjektet?

Gode tiltak i nærmiljøet som tiltrekker folk med ulik bakgrunn og oppfordrer til sosialisering og interaksjon mellom mennesker, er etter min mening kjernen til et godt lokalsamfunn. Gode lokalsamfunn legger til rette for at befolkningen kjenner tilhørighet og forankring. Basert på egne erfaringer, gjort i forbindelse med dyrkingsprosjektet jeg selv har vært med å opprette der jeg bor, er dyrkingsprosjekter i by arenaer for både sosialisering og læring. Målsettingen i oppgaven er at dyrkingsprosjektet som er foreslått skal bidra til økt lokal forankring hos beboerne på Tøyen. Dyrkingsprosjektet skal også gi positive ringvirkninger i lokalmiljøet til glede for beboere og besøkende.

Det foreslåtte dyrkingsprosjektet er forankret i flere av målene i Tøyensatsingen (2013). Tøyensatsingen vektlegger at det skal skapes nye gode møteplasser for lokalbefolkningen på Tøyen, og at disse møteplassene skal underbygge og forsterke de kvalitetene som allerede er tilstede i området. Botanisk hage og Tøyenparken er de viktigste grøntområdene på Tøyen. Begge områdene har særegne kvaliteter som er høyt verdsatt av beboere og besøkende, og jeg så et stort potensiale i å etablere et dyrkingsprosjekt her.

Gjennom det innledende analysearbeidet fikk jeg klarlagt at det var flere egnede arealer for dyrking i oppgaveområdet. På dette tidspunktet måtte jeg vurdere om det ville være hensiktsmessig å anlegge større dyrkingsfelt inne i Botanisk hage. Beslutningen om å gjennomføre dette tok jeg på bakgrunn av lignende prosjekter etablert i andre botaniske hager. Lignende dyrkingsprosjekter er populære innslag som tiltrekker mange besøkende. Min veileder, som er direktør i Botanisk hage, stilte seg positiv til muligheten for å etablere dyrkingsfelt i hagen. Interessen for urban dyrking er stor, noe som bekreftes av alle prosjekter relatert til urban dyrking som nylig er blitt etablert.

Dyrkingsprosjektet som er delt i tre underprosjekter rettes mot ulike brukergrupper. Underprosjektene; besøkshagen og skolehagen, som etableres i Botanisk hage rettes mot skoleelever, barn og deres familier. Disse tilfører hagen nye attraksjoner der publikum kan delta. I tillegg skal besøkshagen og skolehagen bidra til at barn og unge får økt kunnskap og interesse for natur- og miljøfag. Dette er i tråd med Tøyensatsingens mål. Parsellhagen i Tøyenparken blir en sosial møteplass for dyrkere og andre som benytter seg av området.

Oppgaven har også som mål å benytte dyrkingsprosjektet til å fremheve de historiske kvalitetene i området. Dette med fokus på portnerstuene, i Tøyenparken i øst og i Blytts gate i vest, og forbindelsen fra portnerstuene inn til Botanisk hage. Det innledende analysearbeidet

Kjempesquash dyrket i egen parsell

1. Blyttsgate

2. Besøkshagen

3. Kafeen

4. Skolehagen

5. Forbindelsen

6. Krysset

7. Parselhagen

Opgavens løsningsforslag tar opp en gammel tradisjon med dyrking i både Botanisk hage og Tøyenparken, og beskriver hvordan historiske og nåværende kvaliteter blir fremhevet gjennom fornyelse og endret bruk. Den overordnede planen viser hvordan delområdenes utforming og programmering forbedrer forbindelsene i området samt skaper nye sosiale møteplasser. Portnerstuene i Blyttsgate og Tøyenparken blir tydelige portaler som leder inn mot Botanisk hage og Tøyen Hovedgård. Driftsbygningene er en viktig del av Tøyen hovedgård, som ved fornyelse får en ny relevans og synlighet i hagen. Her fortsetter kafeen å være et møtepunkt i hagen der dyrkingsprosjektet profileres gjennom de mobile dyrkingskassene. Oppholdssonene i de andre delområdene er ikke tilknyttet et serveringssted og er tilgjengelig for alle.

avdekket at portnerstuenes tilknytning til Tøyen hovedgård og Botanisk hage er i ferd med å viskes ut. De fremtidige planene for Tøyenparken tar heller ikke hensyn til portnerstuenes betydning som historiske markører. Byantikvaren og NHM ytret ønsker om at både stuene og forbindelsene i området burde fremheves og vernes. Det ble derfor naturlig for meg å inkorporere dette i løsningsforslaget.

Parselhagen som anlegges i forbindelse med portnerstuene i Tøyenparken, tilfører området og portnerstuene en ny funksjon som påvirker områdets utforming og bruk. Parselhagen refererer både bakover i tid til det som en gang var dyrkingsareal og inngangsporten til Tøyen hovedgård og Botanisk hage østfra. Dette samtidig som det er et fremtidsrettet og langsiktig prosjekt som skal engasjere beboerne på Tøyen.

I Blyttsgate blir dyrkingsprosjektet representert med de nye epletrærne, og portnerstuene, samt gaten, blir en viktig del av det nye inngangspartiet til Botanisk hage. Den fornyede gaten gjenoppretter i tillegg den historiske forbindelsen mellom portnerstuene, Botanisk hage og Tøyen hovedgård. Gangforbindelsene i området blir forbedret, oppleves tryggere, og gatens oppholdssoner og grønne preg inviterer til opphold. Noe som ikke er tilfellet i dag, med trafikk og store parkeringsarealer.

I delområde 5 og 6; forbindelsen Botanisk hage - Munchmuseet, krysset over Finnmarksgata til Tøyenparken, er det lagt vekt på å forbedre gangbarheten og tilgjengeligheten til Botanisk hage fra omkringliggende områder. I tillegg bidrar endringene i infrastrukturen til at de to grøntområdene Botanisk hage og Tøyenparken knyttes bedre sammen. En bedre tilknytning mellom disse er i tråd med målene i Tøyensatsingen.

Det er ikke nødvendigvis de store transformasjonsprosjektene som gjør byene våre bedre å bo i. Løsningsforslaget i denne oppgaven tar høyde for at to av de store prosjektene som er planlagt på Tøyen; badeland og vitensenter må vike plass for dyrkingsprosjektet. Dette for å hindre at viktige forbindelser nedbygges og at de historiske kvalitetene i området bevares. Gjennom dyrkingsprosjektet gjenopptas den gamle dyrkningstradisjonen, historiske markører og forbindelser styrkes, og befolkningen på Tøyen og besøkende får oppleve gleden av å delta i et prosjekt som både gir kunnskap og oppfordrer til samarbeid og sosialisering.

Arbeidet med masteroppgaven har vært en lærerik prosess. Gjennom semesteret har jeg utarbeidet et helhetlig prosjekt ved å benytte meg av den kunnskapen jeg har tilegnet meg gjennom studietiden. Arbeidet har vært tidkrevende, men ved å sette meg delmål underveis, har jeg fått god struktur og fremdrift i arbeidet. Dette er verdifull erfaring jeg tar med videre i arbeidslivet. Jeg håper at de ideene og løsningene oppgaven foreslår kan være til inspirasjon for både Botanisk hage og NHM, og Oslo kommune Bydel Gamle Oslo som en del av Tøyensatsingen.

Kilder

Bilder, diagrammer, figurer, kart og illustrasjoner er produsert av studenten der annet ikke er oppgitt.
Grunnlagskart er tildelt fra Gunnar Tenge, kartansvarlig ved institutt for landskapsplanlegging ved NMBU.

Litteratur:

Borgen, L. (2014). Botanisk hage 1814-2014, historien om en hage. Oslo: Forlaget Press/Naturhistorisk museum.

Publikasjoner:

Brattbakk, I. og Hagen, Landsverk, A et al. (2015). Hva nå, Tøyen? Sosiokulturell stedsanalyse av Tøyen Bydel Gamle Oslo. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet/ Høgskolen i Oslo og Akershus.

Bjørbekk & Lindheim, Hille Melbye, Oslo kommune- Bymiljøetaten (2015) Forbedringer av Tøyenparken. Oslo: Oslo kommune, Bymiljøetaten.

Oslo kommune, Bymiljøetaten (2015). Forslag til planprogram for Tøyenparken. Oslo: Oslo kommune, Bymiljøetaten.

Oslo kommune, Bydel Gamle Oslo (2015) Områdeløft Tøyen, Programplan 2015 - mål og strategier. Oslo: Oslo kommune, Bydel Gamle Oslo.

Zenisk, SOLA, Rodeo, Bydel Gamle Oslo (2015) Fra skjulte perler til sosiale møteplasser. Oslo: Oslo kommune, Bydel Gamle Oslo.

Elektroniske kilder:

Oslo kommune «Rapport fra barnetråkk ved Tøyen skole 2015». Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/Innhold/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Gamle%20Oslo/Politikk%20Bydel%20Gamle%20Oslo/Politiske%20saker%20Gamle%20Oslo/2015/2015-09-17%20Referatsaker/Rapport%20Barnetr%C3%A5kk%20T%C3%B8yen%20skole.pdf> (Hentet 06.1.2015).

Oslo kommune «Rapport fra barnetråkk ved Vahl skole 2015» Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/Innhold/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Gamle%20Oslo/Politikk%20Bydel%20Gamle%20Oslo/Politiske%20saker%20Gamle%20Oslo/2015/2015-09-17%20Referatsaker/Rapport%20Barnetr%C3%A5kk%20Vahl%20skole%20med%20vedlegg.pdf> (Hentet 06.11.2015)

Nettsteder:

Botanisk hages Venner. Tilgjengelig fra: <https://foreninger.uio.no/botaniskhagesvenner/> (Hentet 28.01.2016)

Digitalt museum. Tilgjengelig fra: <http://digitaltmuseum.no/011085443562> (Hentet 14.01.2016)

Geitmyra skolehage. Tilgjengelig fra: <http://www.vern-geitmyra.no/geitmyra.html> (Hentet 01.03.2016)

Lovdata. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/static/SF/sf-20111109-1088-k9-32-01.pdf?timestamp=1448378724000> (Hentet 29.01.2016)

Løft Tøyen. Tilgjengelig fra: <http://loft-toyen.no/t-yen-initiativet.html> (Hentet 11.01.2016)

Miljøstatus. Tilgjengelig fra: <http://www.miljostatus.no/kart/> (Hentet 10.02.2016)

Naturhistorisk museum. Tilgjengelig fra: <http://www.nhm.uio.no/om/> (Hentet 27.01.2016)

NHM, skoletilbud. Tilgjengelig fra: <http://www.nhm.uio.no/skoletilbud/> (Hentet 20.04.2016)

NY Botanical Garden. Tilgjengelig fra: <http://www.nybg.org/gardens/family-garden/index.php#> (Hentet 24.02.2016)

Statens vegvesen. Tilgjengelig fra: <https://www.vegvesen.no/vegkart/vegkart/#kartlag:geodata/hva:%28~%28id:540,filter:%28~%29,farge:0%29,%28id:643,filter:%28~%29,farge:1%29%29/hvor:%28fylke:%28~3%29%29/@263758,6649653,14/vegobjekt:360462750:008ec2> (Hentet 02.02.16)

The Edible Academy. Tilgjengelig fra: <http://www.nybg.org/education/edible-academy/index.php> (Hentet 24.02.2016)

Tøyenkampanjen. Tilgjengelig fra: https://www.facebook.com/toyenkampanjen/info/?tab=page_info (Hentet 11.01.2016)

Tøyensatsingen. Tilgjengelig fra: www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/prosjekter/toyensatsingen/ (Hentet 11.01.2016)

Tøyenparken. Tilgjengelig fra: no.wikipedia.org/wiki/Tøyenparken. (Hentet 14.01.2016)

Korrespondanse/samtaler

Ervik, F. (2016) Veksthuset (samtale med NHM v/ Finn Ervik 05.01.2016).

Kyrkjebø, B. (2016) Portnerboligene i Tøyenparken (e-post til byantikvar Brit Kyrkjebø 03.02.2016).

Lindheim, T. (2016) Informasjon om Botanisk hage (samtaler).

Nesset, P. (2016) Vahl- og Tøyen skoles bruk av Botanisk hage (e-post til assisterende rektor ved Vahl skole 02.03.2016).

Martinsen, L. (2016) Lakkegata skoles bruk av Botanisk hage (e-post til assisterende rektor ved Lakkegata skole 20.02.2016).

Webb, C.E. (2016) Besøkstall (e-post til NHM v/ Cecilie Elise Webb 22.01.2016).

Øyen, K. (2016) Eierforhold portnerboliger (e-post til Boligbygg Oslo KF v/ Kristin Øyen 09.02.2016).

Norges miljø- og biovitenskapelig universitet
Noregs miljø- og biovitskapelege universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway